ANUL XXII
3
(873)
Sîmbătă
20 ianuarie
1979
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Unirea Principatelor

Pentru a voi mai aproape, pentru a dormi mai bogat și înfrățiți unii lîngă alții, oamenii de aceleași grai și origine se cuvine să viețuiască laolaltă.

Așa cum un tînăr devine bărbat cînd calcă pragul casei spre cununie, unindu-și viața cu familia, tot astfel se hotărnicește și acrostă familiei mai mare care este poporul. Mai degrabă cu sărbătoarea de nuntă, cu bucuria unui mugur de anvergură cosmică care-l gîndește în istoria noastră ceasul Unirii Moldovei cu Țara Românească întîmplată cu o sută douăzeci de ierni în urmă. Iarga spanea că a fost un ceas de cumpănă, un ceas sfînt al neamului nostru cînd a fost ales Domn în ambele capitale ale Principatelor acelaș Alexandru Ioan Cuza, acest bun român, modest ca și țara. După domniile fanariote străine de sufletul neamului nostru, așezarea unuia și aceluiași domn pămîntean pe tronul țării, care una se vrea, corespunde unei renașteri naționale. De acum înainte vom avea o Patrie aici, se va vorbi din acest binecuvîntat Ianuar despre România aici în jurul Carpaților, despre un popor care prin forța sa spirituală s-a dovedit peste veacuri de răstriște liber, conștient mai tare ca oricînd de latinitatea sa. În tipar litera latină este așezată la locul său firesc pentru totdeauna, hotarul Moldovei alături de vulturul hasarabic îngreuie steagurile Patriei române sub cerul tricolor.

Avem o Patrie într-o bunăînvoire. Dreapta poetului național Vasile Alecsandri indică la Paris pe harta din fața lui Napoleon al III-lea spațiul de șaptesprezece milioane de români sămînță a gintei latine, străvechi, milenar dovedindu-și trăinicia jur împrejurul Carpaților.

În numele lor, ai Românilor de pretutindeni, din cele trei sfinte provincii românești, depune Cuza cel Bun jurămîntul : „În numele prea sfintei Treimi și în fața țării mele, jur că voi păzi cu sfințenie drepturile și interesele Patriei, că în toată domnia mea voi priveghea la respectarea legilor pentru toți și în toate, urînd toată prigonirea și toată ura, iubind deopotrivă pe cei ce m-au iubit și pe cei ce m-au urît, neavînd înaintea ochilor decît binele și fericirea națiunii române", iar îndată după jurămînt purcede la înfăptuirea programului de renaștere a țării : „cît e Dunărea de mare și de largă curge rîul sudorilor noastre, se duce peste mări și peste hotare, și acela se preface în rîuri de aur și de arginț" : așa spuneau țăranii care așteptau împroprietărirea. Averea țării trebuia în mod eficace sporită și apărită acasă, trupul țării purpurat, înmădăiat, lăncezit sub Fanarioți trebuia vindecat : măsurile cele dintîi privesc economia. „O națiune se mărește și se întărește, spune Cuza, cînd ea are conștiința îndatoririlor sale către Patrie, către guvern, către legi... Starea de astăzi a României și viitorul ei cer numaidecît o Facultate de științe economice precum una agronomică, industrială și comercială." Se trag păduri peste rîuri, se desfundă mlaștini, începe o nouă viață. Simbolul noilor reforme este spicul de grîu cu forța sa înzecit regeneratoare „civilizația vine totdeauna cu spicul în lumină, care este semnul cel mai doveditor al culturii și al acutizei unui popor".

Trebuie întărită justiția democratică, trebuie împroprietărită țăranii într-o lucrare, averile mănăstirești trebuiesc agrise în patrie. „Suntem un popor aici legați de pămîntul patriei prin aceleași legături de iubire și interes". Acum începe România Modernă, iar ce a însemnat pentru renașterea spirituală, pentru deșteptarea geniului nostru acest miez de veac este incomensurabil.

Gîndul că suntem o familie aici, ospitalieră, că putem vieții laolaltă, că există bună învoire între noi, ne-a ținut de cald în istorie în ciuda tuturor urgiilor. Se adună ceea ce se aseamănă îndelung, fără apropieri forțate, ci izvorîte din convingeri milenară, în același spirit de jertfă, în duhul aceluiași nădăjduiri. Unirea de acum 120 de ani consfințește nu numai o aspirație, ci o realitate a tuturor. Și cum unirea a început cu sfîtea veacuri în urmă, bucuria și apogeul ei țin mereu de rînduiala viitorului, cînd neamurile, fiecare cu mărirea lui și bunele sale făptuiri în istorie își vor aduce ofranda între popoare sub soarele Dreptății.

Ioan Alexandru

Desen de Bogdan Stihi

OMAGIU

În ianuarie petalele trandafirilor sînt
de zăpadă,

în ianuarie avem sufletul plin de flori,
sărbătorind Conducătorul Patriei Române,
să-i fie viața lungă și cerul fără nori.
Dacă mări de grîu, valuri de aur ridică,
dacă noi credem în cinste, în copii, în flori,
în viitor,
înseamnă că avem un Partid Comunist
și-un strălucit conducător.
Un destin exemplar, un destin de luptă
și muncă,
nici-un sacrificiu nu i-a fost prea greu,
Patria Română să dăinuiască,
asemeni unui astru, mereu.

Mara Nicoară

România, Țara Românească, Valahia: un nume de țară

Cercetătorii istoriei românilor din epoca apariției lor ca entitate etnică și pînă în vremurile apropiate nouă știu cît de hotărîtoare a fost ideea de romanitate în asigurarea continuității spirituale și politice românești. De la apariția în izvoarele străine a românilor sud — și nord — dunăreni, spre sfîrșitul epocii migrațiilor, și pînă la desăvîrșirea idealului național, ideea de romanitate a însoțit neîntrerupt existența istorică a poporului român căruia i-a fost scut și matcă deopotrivă în același timp. Numeroase sînt în acest lung interval mărturiile conștiinței de sine la români, precum numeroase sînt și atestările străinilor despre romanitatea românilor. Semnele principale ale acestei identități etnice — autoreferențial invocate de români și străini au fost limba și numele însuși al românilor. **„De aceea ei se tălmăcesc că sînt romani și se vădește în limba lor, căci ei vorbesc ca romanii"**, afirmă despre românii sud-dunăreni, la începutul secolului al XV-lea, un excelent cunoscător al realităților etnice și politice ale sud-estului și răsăritului european, arhiepiscopul Ioan de Sultanyeh[1]. Că această afirmare de romanitate demonstrată prin limbă nu era un simplu act de cunoaștere istorică, că ea îndeplinea o funcție acută înseamnă, conștient înțeleasă, o arată și cunoscător direct al realităților spațiului românesc — de data aceasta e vorba de cel nord-dunărean, — anume italianul Antonio Bonfini : „Înnecate sub valul de barbari, ele — coloniile romane din nordul Dunării — totuși mai grăiesc limba română și se împotrivesc cu atîta îndîrjire să nu o părăsească cu desăvîrșire încît par că luptă mai mult pentru păstrarea neatinsă a limbii, decît chiar a vieții"[2].

Indisolubil legat de cunoașterea originii limbii române și de înțelegerea funcției ei istorice se află numele **poporului român**, care a perpetuat direct amintirea Romei. Dacă semințiile străine care au venit în contact cu ei în vremea migrațiilor i-au numit **vlahi, valahi, valohi, blasi, olahi** etc., denumire care îi definește ca popor romanic, românii înșiși și-au păstrat în forma sa originară numele de popor moștenit de la Roma, numirea **român**. „Olachi Romani" îi numea papa Clement al VI-lea pe români în 1343, întîlnind astfel numele pe care și-l dădeau ei înșiși cu traducerea lui de către străini. Exprimînd mai limpede și mai științific decît toți cei care discutaseră anterior numele poporului român, Miron Costin afirma : „Așa și neamul acesta, de carele scriem, al țărilor acestora, numele vechiu și mai direptu iaste rumân, adică Rimlean, de la Roma"[3].

Dar dacă conștiința originii romane reflectată în numele poporului român și afirmarea caracterului latin al limbii sale sînt larg atestate de izvoare, cum stau lucrurile în privința numelui țării ?[4].

Una din consecințele masivei restructurări etnice și politice petrecute în Europa răsăriteană și sud-estică în urma marilor deplasări de populații din secolele III—XIII a fost apariția în spațiul carpato-balcanic a unui șir de „țări" locuite de romanicii răsăriteni — românii — numite Vlahii, în diverse limbi și variante

Șerban Papacostea

Continuare în pag. a 7-a

CARTEA ÎN 1978

Un an de proză (II)

Spuneam, în articolul din numărul trecut al revistei, că romanul **Mierea** aduce o schimbare în scrisul lui Eugen Uricaru. Este vorba de ceea ce am numi **presiunea substanței**, exercitată în defavoarea expresiei. Preocupat în primul rînd de fapte și de morala pe care acestea o conțin (**morala stupului** ca model social, în care individul rezistă, doar dacă „roiul" există) autorul nu-și mai supraveghează stilul cu rigoarea esteră știută, tăietura frazei pierde din eleganță, limbajului i se refuză funcția poetică. În această situație, plăcerea lecturii dispare pe spații mari din carte, urmînd să fie suplinită de dinamica faptelor. Dar să vedem faptele. După douăzeci de ani scriitorul Nichifor Goreac se întoarce în orașul adolescenței pentru a scrie cartea vieții, o carte esențială avîndu-i ca eroi pe prietenii de altădată și ca materie evenimentele din deceniile 5—6. Încercarea lui Nichifor de a reconstitui faptele pentru a afla adevărul despre sine și despre ceilalți (Hîngănuș, Uliana, Ilie) eșuează. Oamenii nu pot fi împărțiți — cum credea Nichifor — în răi și buni, în călăi și victime, urmînd — nu-i așa ? — ca primii să fie aspru nedepsiți iar ceilalți recompensați și idealizați pentru suferința lor. Trecerea timpului a netezit asperitățile iar elanul justițiar al lui Nichifor n-ar face decît să strice echilibrul abia cîștigat. Aceasta este — simplificînd lucrurile — trama romanului. Fiind vorba, de fapt, de o confruntare vizînd limpezirea raporturilor inter-individuale și a relației individ-societate, așezate ambele sub semnul timpului, cartea ar fi trebuit să aducă în prim-plan personaje complexe, bine construite și profund motivate. Or, Eugen Uricaru este un creator subtil de atmosferă și mai puțin un caracterolog. De aceea Uliana, Hîngănuș, Ilie și mai cu seamă Nichifor sînt personaje terse, fără personalitate, consumîndu-și o bună parte din existența romanescă în declamații explicative obositoare, cu un ochi la reacția „spectatorului" și cu altul la „regizorul" care trebuie să dicteze următoarea mișcare. Și tot din același motiv personajele interesante sînt cele de planul al doilea, bătrînii Frieda și Tavi Jurj, adică protagoniștii prozei de atmosferă cuprinsă în paginile romanului. **Mierea** lui Eugen Uricaru este o carte onorabilă, sub cota celorlalte scrieri ale autorului.

Trei dintre membrii „grupului tîrgovișteanu" (i-am numit pe Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu și Costache Olăreanu) au apărut cu cărți de proză în anul 1978. Nu numai vîrsta apropiată, liceul „Ienăchiță Văcărescu" din Tîrgoviște, debutul editorial la intervale de timp scurte și, probabil, prietenia sînt

Valentin F. Mihăescu

Continuare în pag. a 7-a

CARTEA CU PRIETENI

Nicolae Balotă

Retras înapoia unui zîmbet sălbatic, care prevestește apropierea mării și bucuria de-a gîndi în singurătate, Nicolae Balotă a spus despre mine un lucru aproape incredibil că vin din uitarea apelor. În patria mea care e ficțiune mă gîndesc ca patrie lui e o măgură a fantasmelor, a unei idei energic, a unei săbii răsărind dintr-o carte, a unui drum cu Blaga prin Dumbrava Sibiului sau cu Jakob Burckhardt prin magica, tornadica, hipnotica lume a renașterii italiene. Selectez o scos din stele dintr-un cerc de furiași cam romantici, cînd extralucizi. Balotă, ezoteric în suflet și desăvîrșit în tăcere, șlefuiește bijuterii, îndrăgostit egal de orice zvicnet al culorilor, în Amsterdamul literelor române. Suflet neamului suferinței nu se va muta vreodată pe Mușchiul Măslinilor, indiferent că de la un timp lacrima durerea aparține din ce în ce mai puțin oamenților sau celor ce se pretind astfel. Nicolae Balotă își populează intima cu liniștea exilurilor lavorizate de timp. El nu inventă noncon[illegible] sau riscuri de unde vor izbucni torente devastatoare, el culege suflet de pe rodii, trandafiri

Fănuș Neagu

Continuare în pag. a 4-a

Mult iscusita vremii slovă

INSTANTANEE

Anul vechi inițial din lirica lui Octavian Goga a fost luat de George Topîrceanu cu titlu al unei antologii a poeților transilvăneni înființată Independenței și Unirii (Sabina Dacia, Cluj-Napoca, 1978). Independența i-a inspirat pe Andrei Mureșanu, Ioan Popovici, Atanasie M. Marienescu (în cît Mureșanu ?), Zaharia Boiu, Aron Densușianu, Iuliu Cosmuța, Iosif Vulcan, Justin Popfiu, Theodor Aman, I. C. Drăgescu, Ion Al. Lapedatu, Scipione I. Bădescu, Basiliu M. Lemle, Gheorghe Bocu, Maria Cunțan, Traian M. Pop și mai ales George Coșbuc. Andrei Mureșanu (1816—1863) n-a trăit destul ca să fie contemporanul marilor act ai anilor 1877—1878, dar poeziile lui, **Un răsunet** („Deșteptați-te române"), **15 mai 1848** și **Anul nou 1865**, au electrizat sentimentul patriotic al generațiilor. În ceea ce privește, apărută în **Foaie pentru minte, inimă și literatură**, 1855, am găsit antologia „Izvoral de tărie" (**Ce-ți dorese eu ție**). De fapt, cu toate poeziile acestui ciclu dăruite Independenței. Astfel, aflăm dintr-o notă, că lucrarea este **Ce e patria română**, de Ioan Popescu (1824—1913), epitrivă poetului, „a fost scrisă pentru adunarea de la Blaj din 1848 și răspîndită pe la voluntari". Refrenul memorabil al acestei puțin cunoscute poezii este „patria ea mare".

„Ce e patria, românii ? / Ai pe unde Tîrnăvi / Mureșenii sînt porte Murăș / De la Mo[illegible] ramureș ? / Ba, nu e vreo mirare, / De cumva românul are / Patrie mai mare ?".

Zaharia Boiu (1834—1903) cîntă **Trecerea Dunării** și episoade din războiul pentru Independență în mod sincronic. Alt poet, decedat înainte de înfăptuirea Independenței, Iulian Grozescu (1830—1872) își exprimă în **Sunt român**, mîndria apartenenței la această națiune, ca unul din „nepoții Urbei", — adică a Romei (thracomania nu se ivise încă pe solul țărilor române !). Directorul **Familiei** și nașul literar al lui Eminescu, Iosif Vulcan, cere **Seame pentru răniți**, într-un moment (6/18 august 1877) cînd opinia oficială mașchiară se afirma turcofilă și ostilă gestului României. **Plevna** este subiectul unui „poem epic într-un cînt" de neidentificatul poet, astfel prezentat în titlu : „Basiliu M. Lazăr (?)". Începutul este homeric :

„Coboară-te o muză, din vîrful tarpeian...".

Marele cîntăreț al Independenței, după Vasile Alecsandri, a fost George Coșbuc, care la acea dată nu avea însă decît unsprezece ani. **Trei, Daumae**, și **tatî trei** (imitație după Lermontov), **Cîntecul redutei**, **Scrisoare de la Muselim-Selo**, **Pe drumul Plevnei** și **De Profundis**, au apărut între anii 1891 și 1902, dar generația mea le cunoștea pe de rost :

„În redută numai lei : / Uite-i, mă, hasambarem. / Eu de-aici le-aud papucii ! / Dar mai mare pentru ei / Cine-mi e ? Vrun Strîmbă-Lemne ? / Ci-că și mai și, pesemne / Unul, Cîcu-Pucu-Bei" (**Cîntecul redutei**).

Actul istoric de la 1 Decembrie 1918, care a ratificat drepturile noastre imprescriptibile asupra teagănului românimii, a intrat în folclor, prin doine și cîntece culese de I. U. Soricu, soldatul voluntar D. Geană și în colaborare, de Volbură Poiană și Z. Sandu.

Cel mai cunoscut dintre imnurile care au premers marii zile este acela al Unirii („Pe-al nostru steag e scris unire"), care a făcut nemuritor numele lui Andrei Bîrseanu (1858—1922). Proorîu-zis numai **Imnul Unirei** al lui Ion Băilă (1879—1929) „a fost scris cu prilejul Marii Adu-

Șerban Cioculescu

Continuare în pag. a 7-a

În pagina a 8-a

- L-am cunoscut pe Tudor Arghezi
- „Avea o privire dulce, binevoitoare, ridea frumos..."
- Evocare de Eugen Barbu

● ÎN ACEST NUMĂR : ● A patra ciocîrlie ● Versuri semnate de ● Ion Brad ● Andrei Ciurunga ● Maria Manolescu ● Ion Nicolescu ● Daniela Crăsnaru ● Vasile Andriescu ● Grigore Georgiu ● Ion Soiceanu ● Ion Lilă ● M. R. Paraf ● Dumitru D. Zamfir ● Proză de ● George Ghibirgea ● și Elena Sevcec ● Fragmente eseuri de Eugen Simion ● Dialog cu cititorii ● „Jocuri și Turnătorie" — [illegible] — de Pompiliu Marcea ● Atelier literar

Un poet român din Iugoslavia

Este un fapt indubitabil că toți cei care scriu în limba română și o cărora operă aparțin se pot vanta în mîi de leghe de obîrșia străbună, căci prin creațiile lor spirituale o contribuie, ca dar culturii limbii lor materne. Că exemple noastre, în loc de a se manifesta (chiar sentimental) în cazul unor demersuri lirice cum ar fi cele cuprinzînd unor poeți din Spania (George Uscătescu), Suedia (Jon Milin), Belgia (Mihai Steriadi) ș.a. eludează nemărginitele lor, este o stare de care ne-am convins.

Un autor comparabil numai cu cei mai buni poeți de azi este Slavco Almažan din Novi Sad.

Volumul său Liman Trei, al șaptelea în ordinea apariției sale, se constituie într-un inextricabil amestec de elemente moderne și tradiționale, rezultatul fiind o viziune poetică în care imaginile nu au repaus, stările

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 2-a

Poezia franceză

Într-o scrisoare datată 15 mai 1871, în anul convulsiv al Comunei din Paris, adolescentul de nemai 17 ani, Jean Arthur Rimbaud lăsa urmașilor de hîrtie și vis ai veacului 20 un catehism practic la fel de important ca și cel cuprins de mistuitoarele „Iluminări". Cu o faimă mereu împrospătată, scrisoarea amintită, numită și a „văzătorului" schițează în linii severe programul unei acute conștiințe poetice. Poetul în viziunea sa este „supremul savant", deoarece el atinge frontiera necunoscutului ; își domină inteligent viziunile deoarece **le-a văzut** ; poetul este **un hoț de foc** asemenea lui Prometeu și poartă în sine **umanitatea**. De la Villon la Hugo, de la Baudelaire la Verlaine poezia franceză revelase în ființa umană continente de magie și farmec, piscuri ale marilor elanuri și cutezanțe

Vasile Nicolescu

Continuare în pag. a 8-a

cronica literară

MIHAI ŞORA
Sarea pămîntului

Ce carte încîntătoare! Cîntărirea, sinusele, vigulețele, așezarea textului în pagină, totul mărturisește a fi rodul chibzuielii îndelungi, cîntăririi fiecărui cuvînt rostit și scris, fără ca grija aceasta să nu prețuiască și abaterile inspirate, grațioase, de la o rigoare absolută. Mihai Șora face parte din rîndul gînditorilor care știu să aștepte, pînă cînd reflecțiile lor asupra vieții dobîndesc savoarea măduvei substanțiale (rabelaisienei „substentifique moelle"). Așa cum ne mărturisește în foarte scurtul cuvînt introductiv, îndeletnicindu-se, o vreme, printre „lucruri și fărîmituri" s-a mulțumit doar să le asculte „rosturile". Între prima lui carte „Du dialogue intérieur" (Gallimard, 1947), și „Sarea pămîntului" au trecut peste trei decenii. Poate aceasta e o virtute și un semn al autenticei vocații filozofice, să asculți răbdător vorbele altora, verificîndu-le bine temeiurile, să te încredințezi solid că ai izbutit să afli efectiv ceva, și abia atunci să cutezi a răspunde întrebărilor care ți se adresează. „Mai Știutorul", deci, acceptă un astfel de dialog „socratic" cu „Tînărul său Prieten". Douăsprezece zile, adevărul e „mosit" prin lungi și necontenite interogări ale cuvintelor. Învățăcelul vrea să știe cum devine „cunoașterea" sau „intenția" poetică-operă de artă. Din încercarea de a lămuri nedumeririle lui iese convorbirea, dar nu rămîne în cîmpul esteticii cum ar părea inițial: practic, reflecția filozofică vizează tot timpul domeniul ontologiei, e o discuție asupra „ființei" și atributelor ei.

Nu am pregătirea să apreciez cîtă noutate, strict teoretică, aduce Mihai Șora în sfera problemelor atacate. Anumite lucruri îi sînt însă perceptibile și profanului, iar despre delectarea pe care el o trăiește, cînătînd înțelegerea lor, aș vrea să vorbesc aici.

În ultimă instanță, discuția invederează că orice tentativă de a defini și preciza întunericul dens și atotcuprinzător al existentului, „aici și acum", se întoarce mereu la punctul inițial. Nu fără, desigur, o îmbogățire puțin obișnuită a noastră. Ieșim greu de ginduri din această confruntare, care primește să treacă pînă și prin furcile caudine ale formalizării moderne, ba acceptă chiar, pentru plăcerea verificării, construirea unor ingenioase „modele" geometrice. Dar aflăm de fapt ișt experiența merită pe deplin osteneala ? ce nu putem spune despre ființă. Ea obligă la o funcționalitate născătoare de perplexități chiar și expresiile matematice, mai marele și mai micul, golul și plinul, distanțele între 0 și 1, identitatea și diferența. Distincțiile stabilite într-o asemenea ordine, dacă pot să spun, negativă, sînt de o extremă subtilitate și paradoxal, de o mare rîcoare. Mihai Șora nu ne împinge să dăm tîrcoale misterului ontic printr-o terminologie profetico-absconsă. Dimpotrivă, discută lucruri de o grea încărcătură filosofică în limbajul cotidian și face demonstrații tomiste pe **Azerică** și **Zdreanță**. Aici văd o primă mare calitate a cărții. Evitarea terminologiei de specialitate e deliberată și consecventă cu demersul gîndirii autorului. Atotcuprinderea, întrepătrunderea mereu născîndul de alte sensuri, datul întreg doar în „precuvînt" riscă să fie trădate, dacă se încearcă formularea lor prin noțiuni prea mult prelucrate cu instrumentele intelectului speculativ. Conotațiile verbirii curente au șansa să dea mai multa **adevărare** lucrurilor supuse referirilor la o atare temă.

S-a afirmat că Mihai Șora vrea să țină pasul cu inițiativele structuralismului, semioticii și celorlalte tendințe matematizante ale gîndirii. Așa pare, dar numai atunci cînd e neglijat humorul secret al cărții. În realitate, dialogul înfăptuiește, prin suprarelicitarea aplicată, una din cele mai fine și serioase subminări ale ambițiilor de formalizare moderne. N-am mai citit o asemenea strălucită ilustrare ironică a imposibilității îmbrăcării de a înceta măcar o clipă să fie referențial. cît ține să denumească ceva cu adevărat viu, existent. De aici rezultă și legătura indisolubilă a poetei cu latura ontologică a lucrurilor și făpturilor. Indirect, dialogul face o operă de reabilitare. Pe poeții prigoniți de Platon din cetate, îi rechemă, acordîndu-le toate onorurile. Nu în dauna savanților, fiindcă — așa cum arată Mai Știutorul el se ocupă de cu totul altceva, iar în momentele cînd atinge piscul ontic părăsește vorbarea lor specifică. Intenția polemică la adresa zîzaniilor sînt declarații fățiș. Descoperă — e cîte o Tînărul Prieten — transformă Meditațiile lui Descartes în cartezianism, Critele lui Kant în kantism. Legea lui Hegel în hegelianism : nostru ex Nietzsche „supraomul", „moarta științelor" ; pentru el, Bergson „intuiția", „inteligența" și punct (...). Fără să-și dea seama, se trezește gata înfășați în zdrențele altora. (În catalog). (În galimatias). Îl salvează autoironia magistrului.

Am rostit cuvîntul humor. El constituie poate o a doua lectură mare a acestei cărți foarte serioase : De fapt, magistrul și discipolul alcătuiesc un cuplu sucerind plin de haz. Ei discută cu libertatea, eleganța și buna conștiință păstrate în pămînturile inferioare prin grădinile lui Alcinoos. Învățăcelul neștiind nicidată respectul pe care-l datorează preceptorului său spiritual, dar amîndouă personajele împrumută, nu rareori, replici luate parcă din bulele „comic-reporter".

„Tînărul Prieten" e vizibil cucerit de metodologia lingvisticii moderne, detestă impreciziile, gelo și pună totul în ecuație. Limbajul pluralului politeții și formulelor convenționale, acuzate de lene și imperfecțiune ale rațiunii, a vrăjit. Apelează la humor nimic pentru a se apăra de speculațiile prea îndrăznețe ale magistrului și a-l aduce, să-și supună afirmațiile controlului logicii aristotelice. El surprinde exclamînd : „M-ați năucit ! ; Stop ! Lăsați-mă să-mi trag sufletul!", „Să-l stoarcem odată bine de tot (pe capitolul interogativelor, n.n.). Să-l ghilotinăm, să știm, să ne exprimăm !

La o anume pagină [illegible] impresionînd în glumă formulele bunului : „Doamne, mamă, Doamne! Din greu mai adormeam", sau vechiul popular : „mamă, să ne alungă-n rai, fel, fel, ori bine, ori bilior". Și, filosofînd, trece chiar la aforul deschis : „aș prefera o situație mai rară. Geometrie-mată, dar totă ori știință ori de-afurare. Nu așa: ori să știm-o pod, și cu mîncarea grasă".

Mai Știutorul are și el aversiunile sale comice. Schizofrenia-ul și vîrstele o atrage morgă profesională, îți dă singur mîrșă, spunînd : „Aici e așa. Să ne oprim și să ne întoarcem, să vedem de unde s-a încurcat". La propunerea : „Aș propune [illegible] la școala clasa pătrată. Dado-l" — replică sec, plin de candoare hazlie : „Uite-l". Furnizează un citat nobil din Villon, despre lumea unde ne e dat să sălășluim, Doamne, dar cu ce referință !

Pe „Tînărul Prieten" îl trateză părinteste, fără a uita, totuși, să-l țină la distanță. Vag mustrător : „Învață-te, tinere, să nu te lași dus de prima impresie". Expeditiv : „bine, bine, lasă!". Decis : „Asta ca să n-avem vorbe!". Ori exasperat : „Uf, ce gramătie imposibilă!". Îi face cunoscut că-și dă seama perfect de micile lui obrăznicii : („pîndindu-mă (să mă prinzi cu ocaua mică) și mușcîndu-mă de cîte ori ți se pare că am găsit alături de drum"). Magistrul își ia îngăduința să devină, cînd simte că e cazul, liric. S-au observat pasajele inspirate de elogiul al plinătății ființei. Descrînd raza care duce de la orice punct al exteriorității către interioritate, abandonează austeritatea demonstrației logico-matematice și capătă un debit verbal focos și cantabil : „spre inima ei, explodînd în tot ce explodează, strălucind în tot ce strălucește, născîndu-se mereu în tot ce murind se naște, murind neîncetat în tot ce moare născîndu-se, palpitînd în tot ce palpită, prin toate gurile rizînd, surîzînd prin toate fetele, plîngînd prin toți ochii, prin toți ochii uimindu-se, încîntîndu-se, bucurîndu-se, iritîndu-se : prin părțini iubindu-se, prin mulți devocîndu-se, căzînd, ridicîndu-se, sperînd, disperînd, trecînd, bobotind, inseninîndu-se".

Nu s-a remarcat însă că în momentele de înălțărare, magistrul devine pur și simplu poet și cîntă pămîntul, pustiile sau principiul ontic ultim, cu avînturi accente claudeliene.

La o privire mai atentă, băgăm de seamă că cei doi exploratori realiză din lesnă sfîndarea spiritului autorului în două ipostaze necesare. Una lentilă de stringentă stilistică, alta aflată sub vraja poeziei și filosofiei. Inteligență cu sorți buni cu ea. Humorul care străbate stereotul dialog dovedește o putere de obiectivare. Autorul rămîne la o anumită distanță de ambii corifeu, sau mai bine zis, fiindcă tonul aminul stăpînește trădează simpatie și în unul și în altul.

Că [illegible] relații de rubedenie intime cu poezia se putea da seama din abundența trimiterilor fără nici o [illegible]. Mai Știutorului îi vin pe limbă versuri din Baudelaire, „Mais le vert Paradis des amours enfantines...", Apollinaire : „Comme la vie est lente et comme l'Espérance est violente", sau Psalmii lui David.

Vrea să adîncă, îndemnînd pe [illegible] să le spună ce scrie, acești [illegible] descoperite, că merită adevărul a realizat el definitele rînduri care [illegible] dialogul, simbolurii grafice ale minții unui studiu în valabilă îndeletnicire, [illegible] ce a surprins [illegible] cărții, dar mereu perfect și [illegible] inepuizabil în punctul de plecare.

Ov. S. Crohmălniceanu

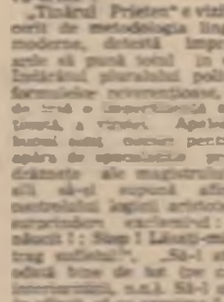

EMIL BRUMARU
Adio, Rob:nson Crusoe

Pentru a prima oară, pentru o privire obișnuită, dar și grăbită să înregistreze, să tragă concluzii și să sacrifice, în ultimă instanță, bogăția de semnificații și de aluzii a unui text literar de dragul liniștitoarelor, atotputernicelor „formule" de încadrare, poezia lui Emil Brumaru poate fi lesne reductibilă la un sentiment dominant și la cîteva copioase, fermecătoare inventare. După o astfel de viziune, poetul cîntă, cîntă negreșit „roadele" și exaltă „obiectele" vechi, domestice, semne ale unui univers demonetizat, este, dacă vreți, un Buffon al spațiului bucolic, puțin gratuit, puțin desuet, un imagist și un muzical, încîntind deopotrivă ochiul și urechea prin jerbele armonioase ale exploziei de mărunt cotidian.

O poezie, însă, afirmă nu numai ceea ce spune, ci și ceea ce ascunde, într-un „dincolo" al ei, într-o **absență**, la fel de grăitoare, dacă nu chiar mai elocventă adeseori decît enunțarea terestru explicită. În fond, este prea sărbătorească, prea ostentativ **fericită**, prea superficial omogenă lumea lui Emil Brumaru ca să o judecăm numai și numai după aparențele ei: este prea retrasă în sine, în regimul ei de siguranță, de beatitudine și jovialitate ca să nu presupunem alături de această realitate senină, aproape fără **fisură o alta**, fisurabilă, nelnistită și interogativă, pe care prima o invocă și o reconstituie mental printr-un soi de atracție magnetică Plenitudines cordială a acestei poezii, climatul ei destins, de savori și fervori, nu exclud faptul că se poate, s-ar putea și **altfel**; că, vrînd, nevrînd, există și un pol **uscat** al atitudinii și, în genere, al existenței, unde multele lucruri care merită și solicită atenția noastră să fie „neluate-n seamă de cei ce au ideie". Insistența cu care acest „poet de duminecă" își populează propriul univers cu miracole și calde efuziuni nu provine, așadar, numai dintr-o inocentă inclinație temperamentală, a unui degustător avid de aspectul tandru, **luminos** al lucrurilor, ci exprimă, așa cum bine remarca Valeriu Cristea, și un gest **activ**, un gest prin care se creează o „ficțiune compensatoare". Ca în textul de „proză" care urmează, extrem de sugestiv pentru [illegible] poetică a autorului lui **Julien Ospitalierul**, poetul nu ignoră, din necunoaștere sau inconștiență, „petele" care există, ci le evită stridențele inhibitive printr-un inteligent și dibaci efort de incorporare: „Pentru a nu provoca o suferință inutilă, ocoleam întotdeauna cu virful penitei porii hîrtiei pe care scriam lungi și tînguitoare scrisori unui prieten necunoscut și drag. Mesajille mele deveneau astfel grațios ilizibile sau, și mai tulburător, derutante prin confuziile ce le pricinuiau. Dar asta nu avea nici o importanță. **Coala continua să rezoire fericită, indiferent de semnificația cuvintelor** (s. n.)

Texte ale unei reverii concentrate, semnificînd libertatea de spirit și „ocrotirea" propriei sensibilități poetice, textele lui Emil Brumaru pun în evidență, totodată, o decizie și o alegere intens lucide. Poetul se îndreaptă spre „subiectele" sale și spre [illegible] lor de excepție nu sub efectele unei narcoze, ale unei transe somnolente, ci potrivit fondului său sufletesc, discret și confratern, și, în același timp, demersul său nu-și lasă prea îndelung bănuit reversul polemic implicit. Nu numai o atitudine de reabilitare a „mai puțin importantuhui" (după o optică anume confortabilă) animă tonul său, de o atît de intimă recepție la semnalele lucrurilor așa-zis minore, anonime, dar această atitudine a sa merge pînă la capăt și se transformă într-un gest care reclamă o susținută prezență și un energic efort de impunere. Poezia sa se confundă astfel cu un program de viață, căruia poetul îi caută atît seducțiile cît și îndreptățirile cu efect izbăvitor. Prin asupra concretului, „poza" atît de aparent detașată în mijlocul obiectelor cordiale sînt nu un mod de a ocoli fără pierderi complicațiile existenței, cît un mod de a le da o rezolvare, un răspuns adecvat, pe măsura, exact pe măsura felului personal de a simți și vedea lucrurile. Emil Brumaru **crede** că „micile nimicuri", care în fond exprimă, și ele, diversitatea neîngrădită a vieții, și pe care de altfel ori sîntem ispitiți să le trecem cu vederea, să le bagatelizăm sau să le aruncăm în uitare, sînt adeseori mai importante decît gravitățile scorțoase, exagerate dintr-o falsă percepție, și în această susținere el pune gravitate. Un asifel de elogiu vine din prospețimea spiritului și reprezintă tocmai încercarea de e evidenția libertatea [illegible].

Atracția poetului pentru momentele plenare, de rechiruine și trăire euforic poetică, este un semn al voinței de [illegible], al voinței de a prelungi clipele de seninătate și de [illegible] cît mai posibil. Dar, în același timp, acest cadru benefic și [illegible] ascunde în sine o amenințare fără nume. O amenințare insidioasă, învăluită osteodată în forme încă [illegible], [illegible] (...Poeții un surîs și le-l [illegible] / Pe stradă umbli beat [illegible] sau [illegible] cu tinerii [illegible] cu ucarul"), însă și un avertisment mai clar care, cu un [illegible] paradoxal, pornește de la preaplinul comunicării lucrului, încintate de [illegible]. Plenitudinea la Emil Brumaru, are acest dublu [illegible]: pe de o parte, este invocată ca efect izbăvitor, pe de altă parte, invocarea ei se constituie într-un semnal de alarmă, avertizînd din chiar nucleu, expansiunii că în [illegible] secrete pot interveni rupturi și vulnerabilități aproape [illegible]. Momentul fericit din poezia lui Brumaru conține întotdeauna, prin însăși intensitatea trăirii lui concrete, sugestia momentului consecutiv, prumejdios, al „pierderii", al „părăsirii", al intrării într-un alt regim de existență, „mai gălăgios, mai impur"; într-un cuvînt, sugestia [illegible].

Atașat la o [illegible] [illegible] fără nume, ars cum știi dezvăluie un alt text în [illegible] al autorului este cu [illegible] ora [illegible] a [illegible] naturor [illegible] [illegible] de [illegible]. [illegible] [illegible] conform [illegible] [illegible] [illegible]

«Să mă ridic și să mă susțin la înălțimea misiei mele»

Poate că nici un alt gest nu este mai semnificativ pentru destinul lui **Vasile Alecsandri** decît cel al părăsirii vieții publice, în mai 1860, după ce fusese mai întîi ministru de externe al Moldovei, iar apoi cel dintîi ministru de externe comun al Principatelor Unite. Sensul acestei retrageri în singurătatea și tihna de la Mircești capătă contur dacă ținem seamă că — potrivit unei mărturii din 1864 — el intenționa să scrie „istoria ultimilor 10—15 ani", adică a anilor luptei neistovite pentru idealul național, cu care se confundase însăși tinerețea sa. Într-adevăr, chiar dacă a mai acceptat să îndeplinească unele misiuni oficiale, la cererea lui Cuza Vodă, iar mai tîrziu, spre sfîrșitul vieții, în anii 1885, a primit să fie ministru plenipotențiar la Paris, Alecsandri a socotit că țelul său pobrăț suprem se realizase odată cu actul din 24 ianuarie 1859 și cu dobîndirea recunoașterii lui internaționale, la care în adusese din plin contribuția. Ei îăsa astfel generațiilor următoare, exemplul proaspete, solia desăvîrșirii operei cu atîta trudă începute.

Gestul deliberat al poetului-diplomat trebuie așadar privit ca act de idealismului curat de care era pătruns și care excludea fără drept de apel orice preocupare de carierism politic „o spectacol" lui și fragilului edificiu al României moderne. Ținuta lui în dureroasa adoarcă față de aspectele curente ale desfășurărilor de pe scena publică se poate descifra cu limpezime dintr-un ciornav al unei epistole către M. Kogălniceanu, adresate în 1889: „Țeara noastră e transformată, desmorțită, reînviată, porniță spre o înaintare din care nu o mai pot opri nici politica străină, nici politica mârșăvoasă din București. Victoria a rămîngită". Iată, pe de altă parte, cum era definit de el crezul generației de la 1848 și 1859, al generației cu care s-a identificat total: „Pentru noi toți ținta era viața, a scrie, a lucra — a alerga de la Paris la Viena și de la Viena la Constantinopole, pe cînd alții făceau aceeași călătorie sănătoasă între ei, cu o răbdare de fakir, la lordul Palmerston: „noi înțelegeam noi fericirea. Niciodată n-am știut ce va să zică descurajarea: noi nu știam ce este osteneala. Tineri, veseli, neobosiți, cum eram, eram siguri că viitorul era al nostru". Contemplînd această imagine, nu e de mirare că Vasile Alecsandri nu a fost deloc omul politic pentru vremuri obișnuite, că el a refuzat consecvent demagogia și lupta pentru mărunte interese de partid. În fond, destinul lui este destinul omului de cultură care iese din rezervă numai în momente de excepție, cînd însăși soarta națiunii este în joc, iar atunci implicația lui este pe cît de completă, pe atît de dezinteresată.

Programul revoluționar de la 12/24 mai 1848, redactat la Brașov de moldovenii siliți să treacă munții după înăbușirea mișcării și intitulat „Principiile noastre pentru reformarea patriei", ni s-a păstrat într-un exemplar scris de mîna poetului. El era semnat, de altminteri, printre altii, și de „Frații Vasile și Ion Alecsandri". Punctul al șaselea din acest text fundamental prevedea: „Unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat neatîrnat românesc". Deziderațul s-a înfăptuit un deceniu mai tîrziu, în pragul anului 1859, cînd poetul împlinise vîrsta de 38 de ani. Dubla alegere a colonelului Alexandru Ioan Cuza pe tronurile Moldovei și Munteniei a produs „surprindere, mirare, admirație pretutindeni", dar nu reprezenta mai puțin o depășire a prevederilor Convenției de la Paris din 1858. Ca atare, trebuia neîntîrziat prevenită reacția unora din puterile semnatare ale Convenției, care din diverse motive doreau să împiedice crearea unui stat românesc unitar și puternic. De aceea, numaidecît după actul de la 24 ianuarie, Alexandru Ioan Cuza i-a încredințat autorului **Horei Unirii**, în acel moment ministru de externe al Moldovei, o misiune diplomatică extrem de delicată — să aducă la cunoștință oficial cancelariilor din Franța, Anglia și Sardinia (citesitrele semnătare ale Convenției de la Paris) rezultatul votului Camerelor din Iași și București și să încerce să obțină sprijinul lor pentru recunoașterea faptului împlinit. „Răspundere mare și spăimîntătoare îmi va exclama Vasile Alecsandri în amintirile sale, adăugînd: „Nu dar fără grijă mă întrebam de voi oare să mă ridic și să mă susțin la înălțimea misiei mele...". Aceasta cu atît mai mult cu cît domnitorul, în încheierea instrucțiunilor pe care i le dăduse, a asternut mișcătorul îndemn: „Du-te și fă cum te-or povățui inima și conștiința".

Plecat din Iași la 2/13 februarie 1859, Vasile Alecsandri s-a întîlnit mai întîi cu Paris, unde a fost primit în audiență imediat de contele Walewski, iar apoi, după un răstimp surprinzător de scurt, de însuși împăratul Napoleon III. În cursul audienței la împărat, tînărul poet-diplomat a exaltat în fața unui bărbat cu destinele lumii de atunci mai curînd bănuite decît pe atît de unite, sfîrșindu-și astfel expunerea: „Vedeți, Sire, cît este de firească aderarea Românie și ce rugă umilită ar cuteza să vă adu? O mînă de români, dacă providența ar voi-o, pentru viața și mărirea lor". După această importantă întrevedere și după două convorbiri avute cu ministrul de externe Walewski, Alecsandri era în măsură să raporteze domnitorului Cuza: „Împăratul va aduce cu dînsul Congresul în Principatele Unite". Totodată însă, pe temeiul datelor culese în cadrul contactelor din capitala Franței, recomanda o deosebită prudență în viitoarele acțiuni: „Tot ce ar duce la noi complicații în situația actuală, orice nou act din partea noastră care ar fi în afara dorințelor stipulate în Convenție ne-ar fi fatal; și ar compromite în mod grav interesele pentru cînd nu vom mai putea fi aprinși...". Este limpede unui diplomat lucid și matur, care știa să aprecieze limitele pînă la care se putea merge în contextul internațional existent.

După Franța, și regatul Piemontului oferea din capul locului favorabile oferi întrevederi la ambasadele de la Dunăre — Cavour vedea chiar în acțiunea românească un prețios precedent pentru propriul lor efort de unitate politică —, iar nu același lucru se întîmpla cu Anglia, adversă a principiului respectării integrității imperiului otoman. Partea cea mai delicată a misiunii lui Alecsandri s-a dovedit deci la Londra, unde lordul Malmesbury, ministrul de externe britanic, a refuzat să-l primească la oficialie oficială și i-a invitat pe românii să violeze Convenția din august 1858, pentru astfel întîmpinate curînd. Și aceasta împrejurare dificilă s-a văzut nevoit în chipul cel mai cavaleresc abilitatea și tactul diplomatic ale trimisului român. Fiindcă el a reușit în un moment în care înșiși reprezentanții britanici nu puteau răspunde imediat: a vorbit despre faptul că acțiunea din 24 ianuarie românii au privit la „viitoarea hotărîre asupra teritoriului, exercitînd dreptul liberității de a dispune liberă națiunilor, ca cînd de o schimbare produsele actuale ale țării românești pe cele ale manufacturii engleze". Atîtul lui Alecsandri a fîlfîit în fața lordului Malmesbury perspectiva pentru de neînțeles românesc pentru economia engleză, argument care, între altele, a fost de natură să modifice atitudinea interlocutorului asupra evenimentelor de la Dunărea de Jos. La fel de îndrăzneață a fost justificarea prooorțională oferită de diplomatul român pentru actul de la 24 ianuarie: „Ne-am temut dar ne e rușinoasă a codului politic ce declară că tot ce nu-i oprit este permis și, văzînd că Convenția nu oprește a alege același domn în ambele principate, am înțeles aplicarea ei prin reducerea numărului puterilor constituționale ale noului nostru regim". În sfîrșit, să consemnăm aici și frumoasa replică dată de Alecsandri față de reprosul ministrului britanic pentru „nerăbdarea" și „dorul de independență ce-i domină" pe români. Iat-o: „Este oare oprit unei națiuni destepte de a dori îmbunătățirea soartei sale și, încît acea națiune se poartă cu înțelepciune și nu atacă interesele nimănui, merită ea oare să fie osîndită?" Întrevederea de la Londra s-a încheiat cu un rezultat cu totul excepțional, care a înscris definitiv la loc de frunte numele poetului nostru în analele diplomației europene. Guvernul britanic, a asigurat lordul Malmesbury, „va arăta chiar în viitoarele conferințe, cele mai favorabile dispoziții în chestia alegerii Prințului Cuza".

Nu mai insistăm asupra continuării misiunii lui Vasile Alecsandri în Italia, la Turin, unde a fost primit atît de contele Cavour, cît și de regele Victor Emanuel, audiențe în urma cărora el putea scrie în țară că a întîlnit „o profundă simpatie pentru succesul cauzei noastre", cu observația „sîntem tratați ca frați". Bunăvințele lui diplomatice, obținute pretutindeni unde a fost trimis, s-au concretizat în cursul lunii aprilie 1859, cînd semnatarii Convenției din 1858 au recunoscut, cu excepția Turciei și Austriei, dubla alegere a lui Cuza. Scriitorul se putea întoarce la uneltele sale...

Ștefan Andreescu

«Călătoria fantastică»

Cum va fi fost călătoria lui **Ion Ghica**, în zilele lui decembrie 1841 către Iași? O brișcă trasă de opt cai, drumuri ferite de ochii agiei, emoții și neliniștea pe care o simțea apăsătoare, grea, mult mai grea decît atîrna epistola bine ascunsă între lăzile, blănurile, garderoba și o sumedenie de fleacuri netrebuitoare unei astfel de aventuroase călătorii de la București la Iași în plină iarnă. Misiunea era menită să încununeze migăloasa și primejdioasa trudă a Cîmpineanului și a celorlalți, Vilara sau Filipescu Vulpe, îndreptată către schimbarea profundă, de o dimensiune aproape utopică a stării Principatelor Dunărene. Cu acest an 1841 începe o strălucită aventură (ori poate trebuie spus — carieră?) de conspirator și diplomat. Asta pentru că în 1843 împreună cu Bălcescu și Teil întemeiază **Frăția**, în 1844 împreună cu Alecsandri și Kogălniceanu dă la lumină slova „Propășirii", numită în fapt **Foae științifică și literară**, în 1845 fundează „Asociația Literară", iar în anul următor prezidează „Societatea studenților români" de la Paris cu C. A. Rosetti secretar și Scarlat Vîrnav răspunzător financiar. Toate începînd și sfîrșind cu alegerea sa ca membru al Comitetului revoluționar, chiar în Comitetul executiv de unde este trimis apoi ca agent diplomatic la Constantinopol.

Dar ce a fost, ce a însemnat acea călătorie de la București la Iași în decembrie 1841?

Pare o glumă a istoriei, și vom explica de ce glumă și nu premonitie sau altceva mai misterios, implicit mai mîndru, această misie a încă tînărului inginer de mine și metalurgie, printre puținii revoluționari și oameni politici ai vremii care a studiat sistematic și a dus la capăt întreprinderea sa universitară. Rudă apropiată, a domnitorului de la București, Alexandru Ghica, protejat de „nenea mare", banul Mihalache Ghica, fratele lui vodă, Ion Ghica refuză postul de prefect de județ, îi vizitează pe conspiratorii întemnițați la Gorgani și participă la conspirație „post festum". Se pare că așa i-a fost dat marelui bărbat politic de către istorie, să întîrzie, să anticipeze și întotdeauna să lipsească de la **acțiunile efective** de care numele său se leagă inseparabil, pe măsură ce vremea lui se îndepărtează de noi, iar noi ne apropiem de el odată cu trecerea vremii noastre.

Așa se face că Ion Ghica se găsea la Paris în vremea conspirației lui Cîmpineanu, Bălcescu, Alexandrescu, apoi se vede trimis la Constantinopol în cele mai fierbinți zile ale verii lui 1848, și în cele din urmă, se află în imposibilitatea de a-l sprijini pe Cuza la alegerea unionistă, nefiind ales deputat, ci purtînd pînă în acea clipă povara administrării și civilizării insulei Samos, cuib de pirați și depozit arheologic natural.

Și totuși... Și totuși de numele său se leagă, cum spuneam, reușita Unirii, de munca sa de furnică, încăpățînată, fără exaltări și disperare, de ea depinzînd în mare măsură felul în care a fost înțeleasă dorința națiunii pe plan european, din ea izvorînd acceptarea, atîta cît a fost, puterilor europene a voinței moldovlahilor. Admirabila operă de prezentator al intereselor românești și asta după greul moment al întîmpinării revoluției, a ținut vie, trează străluciroare, eternota Libertății și a Unirii. Datorăm lui Ghica recunoștința ce se cuvine celor ce ne-au trezit la conștiința ființei noastre, chiar și atunci cînd totul se arată a fi pierdut. Tenacitatea sa în a continua îndeplinirea programului revoluționar se datorește pe corespunsa că el nu era reprezentantul guvernului ci al țării. Astfel nu se poate explica încrederea și siguranța cu care Ghica, vreme de 18 ani a coordonat activitatea emigrației revoluționare românești. Și asta pentru că știa să se înconjoare obstrucționarea candidaturii sale în Divanul ad-hoc, acțiune cu atît mai fără de rost cu cît, rezultat totuși să-și ciștige dreptul de cetățean, a fost înfrînt în Dimbovița de un eșuat local.

Gluma care a făcut-o istoria pe seama lui Ion Ghica a început în decembrie 1841.

Atunci Ion Ghica era purtătorul unei scrisori prin care conspiratorii îîn turul lui Cîmpineanu îl prezentau lui Mihail Sturdza să se alieze, atunci, domn și al Țării Românești pentru înfăptuirea unui vis „dorit de toți românii: Unirea Principatelor".

Iași, firesc, Sturdza, deși mărinit, refuză propunerea reducînd mesajerului că „lucrul nu este posibil în momentul de față pentru că împrejurările nu permite". Nu înțeleseseră conjecturi sînt inciutate de majoritul mesajul.

Cum va fi fost călătoria în acel decembrie? Fantastică, a durat din 1841 pînă în 1858, mesajul ajungînd dorința înfăptuindu-se în cele din urmă — Domnul Moldovei a fost ales și Domn al Țării Românești. Personajele sînt altele — Ghica întîrziind, întorcîndu-se cu troienele lunii ianuarie ale altui an, iar Vodă Sturdza ascultînd prea mult de împărat, s-a pierdut în multimea regimentelor și paragrafelor Regulamentului organic pe care le-a reinstalat în țară.

Călătoria din decembrie 1841 către Iași s-a terminat la București cu alegerea lui Cuza-Vodă și înfăptuirea Unirii. Misiunea a fost îndeplinită. Cea mai importantă misiune diplomatică din viața lui Ion Ghica.

Eugen Uricaru

„Ziua cea mare a veacului"

120 de ani de la Unirea Principatelor

Desen de Bogdan Stihi

„Unirea României într-un singur stat nu este o idee numai în capetele cîtorva români prea înaintați; ea a fost sentimentul național în toate părțile României de cînd istoria a început a ne spune cîte ceva despre Dacia. Sentiment la cei vechi locuitori ai ei din natura și adaptat de coloniile romane, de la cele dintîi și pînă la cele din urmă, cu întreite titluri: Natura Tărimului, Omogenitatea și Omonimia".

CEZAR BOLLIAC

«Cei dintîi sînt eroii patriei mele»

În amintirile sale, N. Iorga mărturisea, că nu l-a făcut istoric cutare profesor, ci-că el s-a simțit ca atare de cînd se știa, odată cu apariția conștiinței sale. Și despre **Mihail Kogălniceanu** se poate spune aceleași lucru în măsura în care descoperirea calității sale de inițiator pentru Unirea Principatelor, de virtuoz și militant pentru înfăptuirea ei, mai apoi de istoric al marelui act. Și într-adevăr M. Kogălniceanu a fost un inițiator pentru unire de cînd „se știa", de cînd își descoperise voluptatea de a citi cronici istorice — printre cele mai însemnate dintre ele fiind „Cronicile" lui Gheorghe Șincai și-dusă la Iași în manuscris de călugărul maramureșan Gherman Vida — de a scrie pentru alții, de a gîndi la un viitor românesc.

La examenele din 1832 se distinge prin dezinvoltura și cunoștințele sale de istorie, iar în anul următor începe a aduna documente cu privire la istoria patriei. În 1834, fiind la studii în Franța (Lunéville), începe a se gîndi la o istorie a poporului român și face o vizită de mîngîiere de dragoste pentru Moldova. „Mă întreabă — scria adolescentul de 17 ani tatălui său — cum mă simt în Franța. Bine. E o țară frumoasă, bogată, civilizată, puternică; dar cum nu simt frumos, mereu patria mea. **N-aș schimba nicicînd Moldova** — aș dori pentru întîiul trei din lume".

În 1837, ca student la Berlin, publicînd-se la o mișcare a Daciei, cea mai însemnată din lucrările sale de tinerețe **Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiens**, pentru a cărei redactare ceruse tatălui său să-i trimită și cartea lui Petru Maior, „Istoria începutul românilor în Dakia".

În concepția sa, mobilizată încă de atunci pentru ideea unirii, cele două principate nu puteau fi prezentate Europei decît împreună, organic, așa cum le era teritoriul, poporul, limba, spiritul, cultura. Considerînd istoria ca o **magistra vitae**, el vedea totodată în ea o armă de luptă pentru idealurile poporului român, cel dintîi dintre ele fiind realizarea unității naționale.

Marele său manifestat pentru unire — pentru unirea tuturor românilor — avea să apară în 1840 sub titlul revistei **Dacia literară**, în jurul căreia, înțelegîndu-i semnificația, s-au adunat atît scriitorii moldoveni C. Negruzzi, V. Alecsandri, cît și munteni ca Grigore Alexandrescu și ardeleni ca George Barițiu. „Foaia noastră — scria Kogălniceanu în „introducția" revistei — se va îndeletnici cu productiile românești din orice parte a Daciei" și „va fi un repertoriu general al literaturii românești, în carele ca într-o oglindă se vor vedea scriitori moldoveni, munteni, ardeleni, bănățeni, bucovineni, fiestecarele cu ideile sale, cu limba sa, cu tiful său".

„Dacia literară", fiind considerată de cenzura Regulamentului organic ca subversivă, a fost suprimată numai după trei numere (ianuarie—iunie 1840), dar M. Kogălniceanu s-a grăbit să o înlocuiască — pe lîngă revista istorică **„Arhiva românească** (1 ianuarie 1841), ca o altă publicație numită **„Propășirea"** (21 noiembrie 1843), care, titlul neîndeplinindu-i admis de către aceeași cenzură, avea să apară numai cu subtitlul **Foaie științifică și literară** (3 ianuarie 1844). Deși nici aceasta n-a avut viață decît cîteva luni, totuși în paginile ei s-au putut întîlni principalii scriitori români ai timpului, reprezentanți ai literaturii românești de pretutindeni: V. Alecsandri, C. Negruzzi, Al. Donici, Ion Ghica, N. Bălcescu, D. Bolintineanu, Cezar Bolliac, Grigore Alexandrescu, Andrei Mureșanu.

Prin cronici literare și studii de istorie, cultivate și de **„Gazeta Transilvaniei"** și de **Foaia pentru minte, inimă și literatură** de la Brașov și de **Magazinul istoric pentru Dacia** de la București, curentul ideilor naționale se referă astfel din ce în ce mai puternic. Kogălniceanu fiind unul din punctele de raliere și de expansiune ale mișcării.

În sprijinul acestei mișcări, raportate la întreg pămîntul românesc, Kogălniceanu aduce la 24 noiembrie 1843 contribuția marelui său **Cuvînt pentru deschiderea cursului de istorie națională** la Academia mihăileană din Iași prin care mărturisea că „inima mi se bate cînd aud rostindu-se numele lui Alexandru cel Bun, al lui Ștefan cel Mare, al lui Mihai Viteazul... și nu mă rușinez a zice că acești bărbați, pentru mine, sînt mai mult decît Alexandru cel Mare, decît Hanibal decît Cesar" fiindcă „aceștia sînt eroii lumii, în loc că cei dintîi sînt eroii patriei mele", pilda lor trebuind să fie nemeritoare pentru toți românii. În același „cuvînt", care avea să fie un moment esențial pentru dezvoltarea istoriografiei române și a spiritului patriotic românesc, Kogălniceanu preciza totodată că el privește ca patrie a sa „toată întinderea de loc unde se vorbește românește, și ca istorie națională istoria Moldaviei... a Valahiei și a fraților din Transilvania".

Pe lîngă legăturile închegate cu muntenii prin intermediul „Daciei literare" și al „Propășirii", Kogălniceanu devine la începutul anului 1845, în urma unei călătorii la București, membru activ al „Asociației literare" întemeiate de N. Bălcescu, I. Ghica, A. T. Laurian, Al. G. Golescu, C. A. Rosetti, care nu era altceva decît fațada oficială a societății revoluționare secrete **Frăția**, și inițiază, pe linia gîndirii sale istorice, împreună cu N. Bălcescu alcătuirea unui **Dicționar biografic** care să înfățișeze „vițiile celor mai de seamă români din toate țările (românești) și din toate veacurile".

La 1848, după ce între timp publicase la Iași un prim volum din **Letopisețele Țării Moldovei** (tomul al II-lea, 1846), operă pe care în Țara Românească o săvîrșea Nicolae Bălcescu și A. T. Laurian care tipăreau Cronicele muntene, Kogălniceanu este cel care redactează, refugiat la Cernăuți, împreună cu V. Alecsandri, C. Negri, Alexandru Ioan Cuza și alți revoluționari, **Dorințele partidei naționale revoluționare din Moldova** (15 august 1848) urmate de un **Proiect de constituție pentru Moldova**, considerat ca un proiect de constituție pentru „Romînia Unită". Principiul Unirii, înțeles în mod consecvent și armonios cu principiul Emancipării sociale, îl găsește în manifestul lui Kogălniceanu una mai înaltă și mai vibrantă expresie politică a timpului. „Pe lîngă instituțiile naționale, singurele care ne pot reasigura patria, apoi partida națională — scrie M. Kogălniceanu — mai propune una ca o cumună a tuturor, ca o adevărată dușă a bolții, fără de care s-ar prăbuși tot edificiul național: aceasta este **unirea Moldovei cu Țara Românească... a unire dorită de vrăjmași de toți românii cei mai însemnați ai amînduror Principatelor**, o unire pe care, după anumite împrejurări, cu armele în mînă au vrut să o săvîrșească Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, cuvîntînd și ajutorul a se întîmpla: Cu mila lui Dumnezeu domn al Țării Românești, al Moldovei și al Ardealului".

Noile împrejurări externe îl determină la 29 august 1850 să ceară autorizație pentru înființarea unui ziar numit demonstrativ **„Unirea"** dar, neacordîndu-i-se cîtul cerut, va edita începînd de la 1 octombrie 1856 ziarul **„Steaua Dunării"** care avea să fie cel mai înflacărat organ al mișcării unioniste. Suspendat la Iași (3 martie 1860) „Steaua Dunării" va reapărea la Bruxelles, pentru Europa, sub numele de **„L'Etoile du Danube** (4 dec. 1856—1 mai 1858).

Neputînd înființa ziarul „Unirea", Kogălniceanu a inițiat încă la 25 mai 1856 — după încheierea congresului de la Paris — împreună cu amicii săi unioniști societatea **Unirea**, iar la 28 mai Comitetul unirii.

Lupta pentru unire luă de acum înainte un caracter deschis. Kogălniceanu fiind una din principalele personalități ale Divanului ad-hoc al Moldovei care, la 7 octombrie 1858, la propunerea lui s-a pronunțat pentru unire, și apoi a Adunării elective ce avea să aleagă — conform convenției de la Paris — pe noul domnitor. Aflînd că printre candidații la tronul Moldovei, care avea să devină apoi însuși tronul României, se găsea și fostul domn Mihail Sturdza, cel care a înăbușit revoluția de la 1848, Kogălniceanu îl apostrofează cu violență și dispreț. „Ce cauți (aici), ce vrei umbră neputincioasă a nopții? Tu ai avut odată ființă și n-ai putut fi. Acuma ce vrei, fiica pieirii? Pieri, retrage-te înapoi în haosul nitării. Țara vrea lumină, progres, viață!"

Cît atît mai mult — trecînd peste propria sa candidatură — va sprijini însă pe Alexandru Ioan Cuza, care la 5 ianuarie 1859 va fi ales, cu sprijinul maselor, domn al Moldovei cu unanimitatea voturilor.

În numele Adunării noul domn a fost salutat de M. Kogălniceanu care i-a dorit să fie „omul epocei — la legi nouă om nou — fă ca legea să înlocuiască arbitrarul, fă ca legea să fie tare, iar Tu, Măria Ta, ca domn, fii bun, fii blînd, fii bun mai ales pentru acei pentru care mai toți domnii trecuți au fost nepăsători sau răi".

La 24 ianuarie, la alegerea lui Cuza ca domn și al Țării Românești, M. Kogălniceanu a fost însărcinat de adunarea Moldovei, să redacteze mesajul de felicitare către adunarea Țării Românești, pentru îndoita alegere a lui Cuza prin care s-au pus bazele politice ale Unirii celor două principate.

Deși a avut o contribuție esențială atît la înfăptuirea Unirii cît și a reformelor ce i-au urmat, Kogălniceanu a ținut totuși să declare la 9 februarie 1863, într-un discurs rostit în Adunarea Românească pentru a pune la punct pe anumiți lăudărosi, că „Eu nu recunosc nimănui dreptul să zică că aceasta (Unirea) e actul său individual, proprietatea sa exclusivă: **Unirea e actul energic al întregii națiuni române, e marea noastră cuceriță (cucerirea)... Unirea națiunea a făcut-o!"**

Contopindu-se cu întreaga luptă pentru Unirea Principatelor, pe care a călăuzit-o cu luciditate și siguranță, Mihail Kogălniceanu a fost unul din cei mai entuziaști militanți ai ei și totodată un legislator — un adevărat bărbat de stat — care a dat României Unite putere și avînt spre a putea începe lupta pentru independență.

Vasile Netea

«Uriașii istoriei și insuflătorii poveștilor»

Cel care, alături de Kogălniceanu și Bălcescu împlinește marele triptic al mesianicilor pozitivi, cum i-a numit, laolaltă, Călinescu, luptători pentru revoluția de la 1848, în principate și pentru unirea tuturor românilor într-un singur stat independent și suveran, la 1858 Al. Russo are, în cel mai înalt grad, arta clasicilor tîrzii, de Maistre și Paul Louis Courier, care a fost, însă, și a lui Benjamin Constant, ori în forme tumultoase a lui Stendhal, de a vivifica prin mici detalii bine izolate și concertate savant pînza paginilor. O brățară cu pietre colorate, o fibulă, un pieptene și un minuscul vas pentru unguente aromate, presărate de arheolog pe plușul cenușiu de sub cristalul unei vitrine, vorbesc infinit imaginației, aducînd pînă la noi, în întregimea sa, murmurul viu al popoarelor umbrei. Într-o epocă de entuziasm arheologic ca aceea în care a trăit Al. Russo, cu întîlnirile săptămînale care reuneau în cabinetul de numismat al generalului Mavru pe Laurian și Bolliac, mai tîrziu, pe Alexandru Odobescu cel care avea să inaugureze la noi, în iarna lui 1874 prin 15 prelegeri celebre studiul istoriei arheologiei și unde, în prezența lui Ioan Ghica, Bălcescu citi **Cîntarea României** în nobila lui traducere, arta lui Russo de a trimite lungi antene vibrante în trecutul cel mai adînc pornind de la cele mai umile obiecte ale percepției comune, un păr în mijlocul satului înconjurat de păduri, cîteva piese vestimentare vechi și noi, este perfect coerentă.

Contrastul dintre modestia concretă a punctului de pornire și vastitatea ametitoare a visului temporal la care se ajunge și în care se prefiră pentru scriitorul patriot care, ca adunător de folclor, știa că în popor Căii Lactee i se zicea **Calea lui Traian**, umbrele străbunilor urmînd pe cer „pe împăratul cel mare" luna dintre cele mai splendide imagini pe care literatura noastră le oferă cititorului pasionat de oricînd) nu este lipsit de un anumit umor. În linia acestui umor, susținut cu o impasibilitate care face ca trecerea de la surisul ascuns la cutremurarea lăuntrică să se facă pe nesimțite, însă cu atît mai surprizător, Al. Russo montează chiar o mică teorie pe a cărei scenă fulgeră, într-un racursiu extrem de istorie națională, năvălirile tătarilor și epoca domniilor fanariote, dimpreună cu viziunea dispariției, în incendiul revoluției, a celei din urmă: „Arma întîi și cea mai grozavă care a bătut cetatea trecutului a fost schimbarea portului vechi. Straiul făcea omul: felul hamei modelează trunul și mintea și întinărește în fii tradițiile și obiceiurile. Precuvintarea istoriei moderne a țărilor române este neapărat schimbul portului: civilizația de azi este fapta logică a părăsirii hainelor vechi: ideea nouă a năvălit în țară odată cu pantalonii și mai strașnici decît năvălirile tătărești; cît ai scăpăra, au pîrjolit sașiri, șlicuri, mestii, giubele și toată garderoba strămoșească" (Studiu moldovan, III). Schimbări mai profunde în caracterul națiunilor, sînt vizibile în același fel: „Enlezii își pun turbanuri, fesuri peste coifuri, mătănii la git și huese de trezesc morții, vechii cruciați... Frantuții stau sub arme și sub uniforme nemișcați și liniștiți ca liniștea turrească" (Amintiri V)

Urmînd teoria sa, Al. Russo vede istoria sufletului românesc împărțită în trei epoci. Prima, cam pînă la Cantemir, „epoca cea mare", definită prin obiectul specific de vestimentație, intrat în sfera sacrului și relevînd din țesăturile, drapajul și umbrele lui ca pictura de pe zidul vechilor ctitorii, chipurile veghetoare ale marilor bărbați: „Era o rochie grea de catifea cusută de mină jupineselor, odor scump ce trecea de la mame la fete și, prefăcut într-o zi de evlavie în veșminte, se poate vedea și astăzi pe la unele biserici, în toată bogăția cusăturei și a izvodului bizantin: umbrele lor sînt nalte, fețele sînt triste, gîndind poate la nevrednicia urmașilor; ochii lor, țintiți pe cîmpii și pe dealuri, căutînd vr'un dușman de alungat, sau un frate de închinat. Aceștia sînt uriești istoriei și insuflătorii poveștelor" (Amintiri, V). O alunecare subtilă (mai înainte auzim și fringerea unui acord) ambiguizează „umbrele lor", devenite astfel, totodată, umbrele grelelor sacre veșminte feminine și prezențele de umbră ale „uriesilor istoriei", „legislatori și războinici, bărbați a căror boierie era o muncă, cinstirile o nevoie, viața o lungă trudă, ce se împărțea între războaie și adunările țării".

Epoca a doua se încheie cu războiul din 1828 și stă sub semnul babușilor, al salvarilor, al antereelor și al șalpacelor. Ea este epoca în care, spune scriitorul, „părinții noștri, prefăcuți în greci îmbrăcați și însalvarați", „voiau să moară în anteree și calpace". „Melancolia biblici stă deasupra neamului, țara se sfîșie între liniile plîngătoare ale hronicarilor și cîntecele dureroase ale poporului" exclamă vizionarul referindu-se la acele timpuri, după ce mai înainte, notase o senzație de sufocare prin praf. („În astă epohă înorată de colbul ce se rădica subt caii Rugeaculuii...") și apoi comoția sufletului tradusă într-o senzație olfactivă rară: „Miros de pîrjol a satelor și a orașelor iese din anale".

Pentru epoca a treia inaugurată de Russo însuși și de generația sa „ideea și progresul au ieșit din coada fracului și din buzunarul jiletcii". Urmează o mică scenă de comedie, în care actorii au fost absolviți de straiele lor.

În justificarea pe care acest complex scriitor o dă pasiunii sale de arheolog colecționar de obiecte vorbind despre om și despre devenirea lui, răsună o notă intunecată, foarte surprinzătoare, venită dintr-o profunzime ce ar merita o specială analiză: „Am ajuns departe, departe și nu prea departe, cum zice cîntecul. Sîntem în minutul vajnic unde trebuie să facem chipul trecutului precum se face în ceasul morții portretul unei rude". Evident, ideea este a salvării sentimentului de continuitate, de tradiție, fără care societatea, oricare ar fi ea, nu este posibilă, însă imaginea reținută mai sus are implicații **mai** adînci. A face cuiva portretul în ceasul morții, înseamnă a acoperi materia inertă cu zăbralnicul vieții, a întinde „straі de purpură și aur peste țărina cea grea", cum avea să susție, nu peste mult, una dintre definițiile date poeziei de tînărul Eminescu. Ce conferă scrisului acestui luptător pentru mai binele patriei sale, acestui vizionar, prin definiție optimist, încrezător în viitor, rotunjimea și credibilitatea umană este anume nota aceasta gravă, mai mult, întunecată, ieșită din sufletul unuia care avea să moară tînăr, la nici o lună după împlinirea, la 24 ianuarie 1859, a visului său, și care a extras din umorul fin, rafinat, din maliția zitată a voltaireană uleiul scump, lăsînd să stea deasupra paginilor sale melancolia.

Pe arie restrînsă, Al. Russo este un componist de spații suprapuse între care fantazia lui aleargă cu atîta celeritate încît, cum s-a văzut la una dintre analizele de aici subiectul unei părți de frază se află în fraza următoare și golul așa creat se revelă a fi un mediu acustic superior. Astfel, rochia „grea de catifea cusută de mina jupineselor, odor scump ce trece de la mame la fete și prefăcut într-o zi de evlavie, în veșminte, se poate vedea și astăzi pe la unele biserici, în toată bogăția cusăturei și a izvodului bizantin" o regăsim astăzi în pînzele prin care pictorița Georgeta Năpăruș, înfăptuiește un ciclu de gîndire a continuității (costum), de afirmare a vieții neoprite a spiritului, a perenității idealului absorbit în artă. O frază ca „Din multele dulci ochiri ale tinereții și ale copilăriei, două s-au intipărit în inima mea, verzi și vioaie, crescînd ierăș an cîte an, ca mlădițele copacilor" (Amintiri, I) ni s-ar putea părea oarecare pînă cînd, două aliniate mai departe, „un sat frumos, răschirat între grădini și copaci pe o vale a Codrilor Băcului, cu un păr mare în mijloc" ne atrage atenția că a fost în realitate preludiul la tema muzicală a „părului din mijlocul satului" al cărui zenit îl aflăm în al nouălea aliniat, cu acea ultimă suprapunere de spații ale informației, ale umorului amărît („bătut primprejur de vitele satului, ca singure astăzi mai țin divan") și ale notărilor de culoare („albind", „verde", „aurită", „negre") chemate la viață activă în text prin notele de violență tactilă date de „iarbă lungă" și „răchita crengoasă".

Radu Petrescu

Medalie bătută în cinstea alegerii de la 24 ianuarie a lui Cuza. Sculptor E. Farochon

a patriei cinstire

ION BĂNUȚĂ

Unire

Mă duc singur in Pădure
Pădurea este tot Una
tot cad printre mii de ramuri
cind soarele și cind luna.

Mă tot inchin la Izvoare
Bucebista vine-n prag de vint
ne vine-n casă, ne spune, —
Istoria-i piatra, pămint.

Mă tot inchin la Cimpie
la grîul din rai de spice
prin Mihai Vodă tot neamul
cit cerul să se ridice.

Mă tot inchin la Drapele
din trei culori de din Soare
Meș Ion Roată sărută cerul
numai Cuza știe ce-l mai doare.

Mă tot inchin Luptei de Foc
martirii sint cit pămintul
și vin, și vin, și vin in noi
să nu-și uite niciodată Cintul.

Și mă duc singur in Țară
și Țara este tot Una
iubirea noastră veghează, —
fulgerăm din joc mătrăguna.

ANDREI CIURUNGA

Kogălniceanu

1859

Ce lapte aspru de femeie-ntreagă
i-a fost prunciei dumitale hrana,
cind te păstra Catinca moldoveana
la pieptul ei cel doldora de viagă !

Ardeu-n Moldova, din vechime, rana
tăcută-n cuget ca de-un vir de șnagă :
era un vis purtat ca-ntr-o desagă
de fii săi, cei ce-i simțeau dojana.

Si-ai fost matale, dintre toți, alesul
de-a-i tălmăci Europei înțelesul
voinței noastre arnate de Unire.

cind, adunindu-ți din strămoși tăria,
s-a ridicat la Mircea România —
și Măcerul secă dintr-o sorbire...

IOANA DIACONESCU

In glorie și in obor

Să spunem fără nici o teamă acelora ce ne-ar privi,
Că ochii noștri plini de lacrimi, de fericire și de jale
Spun drept că țara noastră sfîntă
De la Carpați și pin-la mare
Nu va putea fi niciodată învinsă.

Obrazul nostru ars de vinturi și gura noastră
ce-a băut
Involburata apă a Dunării ca clocotește
E mai curat decît e stinca pe care-n vreme
de furtună
Fără sfială fulgerul curat sclipește.

Să tune in ceruri in această iarnă
Și casele acoperite fie cu riuri lungi de flori.
Noi n-am cerut nimic la nimeni, am vrut numai
ce e al nostru
Și să fim liberi și la trudă și-n fericire
sărbători.

Sclipească fulgerul pe mare ! Această zi în
care simt
O tandră lanternă primind pe muchea frunții
Doresc să știu prezenta toată la ceput
Provinciile românești pe care le cunosc și
pruncii.

Se spune : țările rămîne unite-au fost de-un
dorn român.
Se spune : țările rămîne cu grîul lor, cu
pruncii lor,
Dar noi avem numai o țară ce-i sauna Țara
Românească,
Rămîne-i mulțimile pe veci în glorie și în onor.

ION NICOLESCU

Cuza către urmași

A vrea paparul e o lege pe care nimeni nu
o-nfruntă
e amăgire-a pasea rea și-adesa ispășite te-acintă
izbăvitoarei mume clipe în care simți că te
rănește
un dor de-a fi ai celor mulți și-a stea pe
frunte cînd îți crește
de nu te taie-o carne vie a stea de lepădat
în zori
și de stai cu tine înșuți fiecine celor trei culori
Unor-acestia-i dreaz e parte mai sunt frăini
sub bici hulpav
măsirea mea nu-i sîndrafia ci sînge trist și
cîntec brav
și primul semn că țara poate să-și rupă
lanțurile-n dinți
că firea ai mai izvorăște din stirpea unor buni
părinți
și-a unor daruri etitorite cu sîrg ales și cu sfială
unirea e din veci de veci și nu-i a mea
convențională
ea-i limba care-o-ntarcă țincul cu trei smicele
de colind
și frunza-n dungă ruptă seara cu o suflare
de argint
cînd ninge buciumul petale din jalea cozilor
semeață
și doina care arde-n sînge și numai sîngele-a
învață
m-au vrut cei mulți pe ei slujescu-i după
putere și osîndă
și-n trei fîntîni mi se răstrînge aceeași stea
ca-ntr-o oglindă
și semeția ei mă-ncintă c-un început de
libertate
dar raza ei nu-i decît șirul atîtor capete tăiate
pentr-o sămință de hlamidă pe o țînsie de nevoi
unirea ce m-a vrut pe mine nu va fi s'rigăt
de război
ci numai treaptă de răbdare și-ncrincenată
încercare
de legiuire după datini și-ndreptățiri și așezare
de pietre noi la temelia prea sfîntei vetre
strămoșești
unirea ce m-a vrut pe mine e firul unei noi
povești
în care frații joacă-n poartă și-adună hora
laolaltă
și cată-n țîmp să-mbrățișeze urma străbunilor
înaltă
de n-am s-ajung și eu pe culme m-o cere
țîmpul înapoi
cînd trei culori din al meu sînge
vor sîngera cîntînd în voi

DANIELA CRĂSNARU

Gînd românesc

Trec apele acestui sfînt pămînt
rotund ca o idee de dreptate.
Sîntem aici de-a virstă cu mișcarea
acestor vorbe românești în toate
cele ce sînt, în țărînă-n văzduh
în suflet și-n lucrările țăpturii.
Vocale sfinte ne feresc de vis
și ne-ncălzesc cu miere cerul gurii.

De la-nceputuri, care-ar fi acela,
am tot știut că-a inimă-i în toate.
Și că de-a pururi simte românește
acest pămînt pentru eternitate.

VASILE ANDRONACHE

Nu e un miracol oarecare

Prelungă aripă a minții care bate
Spre piscul pentru care am tăcut înscrisul
Chipul comunei luminos să se arate
Esența noastră spre liman să poarte

Lumină ca-a mutăm în fii ca țărmul unei stele

Un foc al lumii limpezind carate
O armonie cosmică blînd izvorînd
Din chipul faptei noastre fără moarte
Prin cugete ca soarele iluminînd

Partidul nu e un miracol oarecare
E puritatea noastră strînsă tainic
Prin distilări de generații vechi
Ce o purtăm în inimi ca pe-o floare

---

george ghidrigan

zece paturi

Cînd s-a bombardat partea aceea a orașului nu se afla acolo, plecase (fusese trimis) să încerce să procure de undeva (îl privește cum anume, prin ce mijloace) cîteva paturi, mai exact zece, care să fie instalate în baracă, văzînd avioanele, zecile de avioane care acoperiseră cu roi negru cerul, se gîndise că se îndreaptă către front (să sprijine o ofensivă sau să acopere o retragere, nu știa), nici nu-și imagina, în ruptul capului n-ar fi crezut, că s-ar putea să-și lase bombele atît de repede, atît de neașteptat, nu se întîmplase încă niciodată ca ținta lor să fie cartierele mărginașe, ce să dărîme cînd și așa casele abia se mai țineau, cutremurul din urmă cu cîteva ani le șubrezise adunîndu-le într-un hal de nedescris, odată și odată (spera) poate se va termina cu mizeria mahalalelor, poate în locul cocioabelor vor fi ridicate blocuri-apartamente în care să simți că ești acasă, că ești: om, cu ochi minți vedea aleile străjuite de copaci umbroși, școala și cochetele pârculețe unde să se joace copiii, fîntînile arteziene susurînd la intersecții, nu se îndoia că, dacă lucrurile vor merge așa cum ei toți plănuiau, se vor schimba multe, și numai în bine (chiar dacă nu cît ai bate din palme), deocamdată încerca să-l convingă pe magazioner să-i dea paturile

Refugiații din Moldova
veniseră să ceară adăpost, n-aveau unde dormi, ce mînca, ce îmbrăca, și-era mai mare mila, o baracă le putea shuți un timp drept cămin, dacă puteau lăsa în stradă sînt locuri: oameni, oameni sărmani, pe de altă parte

Avem nevoie de ei
și de bărbați și de femei, rîndeaua a început și fabrica trebuia să fie pusă urgență pe picioare (pentru ce avea să urmeze), mîna de lucru se încăpățîna

Nu pot
încerca să explice că dacă ar fi depinde și le-ar da cu dragă inimă, șeful depozitului nu trebuia să fie de față

E plecat
rostise vorbele cu neputința sfîrșitului care n-avea nici o putere, s-a dus pentru cîteva zile în altă parte a țării, va asista la inaugurarea unei rude mai înstărite, speră și el să se aleagă cu ceva din moștenirea rămasă (toată, poate dar oricum)

Nu e nimic de făcut
încăpățînarea magazionerului îl scotea din fire (în gîndul lui îl dădea la toți dracii), nu putea concepe ca cineva să fie atît de neinteligător, doar nu lua paturile pentru el (ce să fac eu cu ele ?), doar nu era la mijloc un interes personal, e vorba

Să ajutăm niște oameni
insistențele sale se loveau de un zid de beton (măcar dacă n-ar tot zice că regretă sincer), avioanele huruiau monoton deasupra orașului, nu le dăduse prea mare atenție, devenise un lucru obișnuit să treacă la acea oră, nimeni nu fugea spre adăposturi, nimeni nu intra în panică, nimeni nu credea că ele ar reprezenta un pericol, pentru copii devenise un fel de joacă să le numere și să le pronunțe cu voce tare (încîntată) mărcile

Ei, ce facem ?
omul se lăsa greu, mai bine zis nu se clintea din hotărîrea lui, rutina îl învățase că dacă-nu-vrei-să-te-legi-la-cap-cînd-nu-te-doare-este-de-preferat-să-nu-fii-sentimental, mai bine să-i pară rău, pe urmă, că n-a dat paturile deci: să primească mustrările (injudrăturile) șefului, vremurile sînt grele, sluțba nu-i aduce prea mult de-abia avea de o pîine și de tutun, pe ce au dormit pînă acum să doarmă și de acum înainte — îngăimă nemulțumind să judece, exasperat îl acuză de lipsă de inimă

Dumnezeu să-mi ierte !
refugiații nu puteau să fie liberi în viața mea-tul. Îl trimit să se pună în locul lor, acolo sub cerul liber în ploaie, cu amenințările aviației stampilele necesare) numai să vină cît mai curînd, la cît mai bătrîne, cît înșelătoare știu a le oblîndi

Inimi dospite
mulțumitorul mai încît trimise să spună
în baii gura de pocaină

atunci se auziră primele explozii, urmate, la scurt interval și de celelalte, bătea frecvența de nervozitate că bombardierii tocmai porniseră de undeva departe, în afara fabricii liniștii, dincolo mai mare decît un stadion nu se afla în zonă nici un obiectiv care să merite atîta rușinoasă atenție militară să fie distrus

De ce plouă ?
întrebarea i se înfipse încă încă în creier, totul i se părea încît de rece, încît un coșmar cu neputință de realizat în realitate, se gîndea la ceii ce se aflau sub grindina neîntreruptă de bombe

Cîți vor scăpa întregi ?
bombardamentul învață la fel de bestial cum începuse, părea încît n-ar fi fost, se lăsă o liniște preventivă de moment, fără să mai știu ce gîndeau o bună la fugă, îndemnîndu-i pe magazioner între stiva de paturi pe care o avea în mînă, alergă pe străzi răvășind, aproape înșelîndu-se, spre nu drumul cel mai scurt, pentru că în tot tramvaiul dar nu avea răbdare să-i aștepte, în imaginația (o goană cele mai rele hîrturi despre ce va vedea odată ajuns, spera totuși să se fi înfiripat un miracol : bombele să fi avut lucrătorile și oamenii, să fi căzut pe cîmpul din preajma cartierului, grîului se strepsia, de-abia îl mai țineau pămîntele de atîta sfeclă, fu obligat să-și încetinească fuga, bine că nu mai e mult — gîndi înfrigurat, dela poiana încă în departare, deasupra caselor) pentru de gară a comului fabricii.

E întreg !
constatarea îl bucură, poate că, cine știe, prăpădul nu-i așa de mare, poate că am exagerat proporțiile bombardamentului, nu-i exagerare, orișicum ce i se arăta privirii avea ceva grozamic, de apocalips, arbori smulși din rădăcini, case din care nu mai rămăseseră decît un zid, șiruri hidoasă a unei gropi imense pe locul unde fusese trecătoarea cu circulație) o biserică, femei bătrîne bubuind în bocetele lor la gară, copii traumatizați ombilicul printre ruine cu ochii gîi de orice expresie, cîțiva chelălăind sinistru. A întoarce, numai un singur lucru îl mai era în stare să-l facă mașina.

De ce ?
De ce ?
De ce ?

E vremea să se aștepte pe o piață și să stîrnească la sentiment, atunci știuse că lui îi trebuie într-o singură zi vreo sută de kilometri depărtați ca să ajungă la familie.

Gazda ?
se întrebă cu groază, acolo locuia o rudă îndepărtată, soția sîi mai rămăsese cîțva fabrică a fi fiind un acel pentru a vedea în ce pag înțelegînd în bătrînul se pare, locuia și se stabilise, o bătrînă adăpostă cu totu tată și fiu, bunăoară din tot, ei aveau dezinteresîndu-și trupul mai mult pe lîngă gîndire-adevăr se aleiau în armată, din fericire acolo toate erau aproape în rînduială, nu-și avea nici o grijă, bunăoară, pentru ei războiul, bătrînul se chema să-l salveze.

Bombardații !
află că un vechi fierar avea atelier mică, avea de cruce că e să se mai poată face ceva pentru ei, cu ajutorul rămînînd în curtea și mai mică, nu știa încă ce va face cu ei

Bombardații !
nopții cu stăbul bătrînul petrecă pentru ei un ură, împărțindu-și hrana pentru în pentru pe care îi avea să-i trezească la locul lui, înainte în petrecerea unui ceai pentru a o face lor în grabă, mereu a rămas în picioare, cînd gîndi că ar fi în pat, dînsul o fi în pat tîrîș a dimineții a stăbul o bombă scăpată, apoi în cîteva ceasuri cînd ar fi putut să se odihnească, nu se putea să fi adormit : se gîndea cît va mai avea de făcut, cît va mai rămîne, cînd îi va veni rîndul la cuțitul fabricii ceva să-și odihnească, întrebă bătrînul să-i aducă cuțitul, unul din ucenicii dimineții în dimineață cuțitul ascuțit pentru un anumit de mîine, în locul ei se așteptau toți cei care se glăsuia la bara în fiecare dimineață

Bombardații ?
E bătrînul, ei trebuiau să fie bătrînul, trebuia cineva să vină a privească cînd a început bombardamentul și afară acum, de nu se mai aflînd, își confirmă ființa

Sînt morți cu toții !
E vremea să plîngi
Nu se poate !
Nu se poate !

Nu se poate !
rămase însă mut, încremenit, simțind cu toată ființa o durere atroce, necunoscută înainte, nu-i cunoștea aproape deloc, îi văzuse pentru prima oară în acel ceas al dimineții cînd bătuseră la poartă, schimbaseră doar cîteva cuvinte, nu era timp de vorbe, oamenii erau vlăguiți, topiți de oboseală și de nefericirea ce se abătuse asupra lor silindu-i să-și părăsească vetrele

Unde sînt ?
rosti întrebarea fără s-o fi premeditat, de fapt nu dorea să-i vadă, n-ar fi suportat să-i vadă morți, după ce-i văzuse vii, durerea deveni și a lui, nu încerca să-și explice mecanismul în care acei străini nu-i erau indiferenți, ci apropiați ca niște frați.

Încă nu i-au scos
trebuia înlăturat tot ce-i acoperea, poate tatusi, unii dintre ei au scăpat, poate sînt numai răniți, a trecut atît de puțin timp de cînd clădirea s-a prăbușit dărîmată, se cunosc cazuri cînd oamenii au rămas teferi, deși asupra lor s-a abătut urgia

I-a văzut cineva cînd au intrat ?
nimeni din mulțimea strînsă nu fu în stare să răspundă precis, oricum

Erau trei bărbați
Trei femei (soțiile lor)
Patru copii
Sieiți de oboseală
Lihniți de foame
Cu bocanci uzate
Oameni sărmani

deci era cu neputință să nu fi fost prinși sub dărîmături, i-a surprins în timpul somnului, nici n-au apucat avioanele, se visau poate fericiți, înainte la casele lor ridicate din cenușă, frumoase cum s-au fost visînd, de vederea se abătură

Cîtora lipsesc
Cîtora bocănesc
Cîtora plîng

se înălțau grele, apăsate, pentru fiecare trăsură dădu la o parte trupurile înșirate din răsputeri, fiecăi lucrul se părea imposibil de urnit

Mai repede !
Mai repede

nu se putea, știa că fi vrut, o rudă apropiată de soțiile lor, o mică amintire, o-nsemnare, ceva, dar dumnezeiile imprevizibile le parcă nu dădură cu mărinimie, prea se înmulțiseră cadavrele.

Știe cineva unde anume ?
cei care-i conduseseră plecase încă de dimineață de la fabrică, pardesiul partizanul era din cînepă, poate a rupt.

Oricum s-au aflînd
nu voia să creadă încît-o asemenea eventualitate, ar fi fost prea crudă, știa cu bucățîrîne, la fel ca și ceilalți, știau de parcă ar fi fost în joc propria lui viață.

Încă puțin
Încă puțin

pînă la pedea mai rămăseseră de înlăturat doar un strat de moloz amestecat cu cărămizi, grinzi sparte, rame de ferestre, drugi metalici, bucăți rupte, fierul că se aflau în pivnițe deveniseră o cartofiliță, altfel fi-ar fi găsit pînă acum, acolo erau toți-adevăr

Trăiau ?
încă trăiau mai mulți morți decît vii, trăiau fără să mai aibă să trăiască, aerul din locuință se rarefiase apropiat de limita incompatibilului, pentru ei oricînd aerul nu mai putea să pătrundă, pentru ei fără să vrea, se gîndi la mecanismul, la refluxul său de ei de pulmonii pînă nu-i vine ajutor

Lasă-ți-l acolo cu ei !

Nicolae Balotă

Urmare din pag. 1

marcați să intre în noveste, sidef de negură din cearcănele marilor îndrăgostiți, abur de pe hotul mieilor atîrnați în cîrlige și-i răsvîndește peste lumea noastră delirantă ca pe textul unei mosteniri de care prea puțin vrem să mai ținem seama. Practic, acest fel de cărturari sînt un blestem, căci ne strică prinzul (nu-i așa ?) și se zgribulesc de repulsie cînd îi văd pe unii dintre noi jucîndu-și viața la zaruri lepădate cu injurături dintr-un vas de Sèvres pe o masă de tavernă.

Însingurații sînt protejați de centuri de arbori treali, de ape subpămîntene, de nisipuri în care dansează, despuiată de păcat, patima stepelor pustii sau de marea lor îndrăzneală de-a se lăsa istoviți de dragoste pînă în prăsele cuțitului, acolo unde începe și rugina urii. Excepție fericită, Nicolae Balotă e numai somnul de august din struguri, cel care, limpezindu-se ia calea dulce a împăcării cu toată lumea. Viața apărîndu-și înțelepciunea. Vinul coalizînd cu grîul. Apărîndu-se cu un zîmbet. Nicolae Balotă înaintează, nesuscentibil de devieri, spre obeliscul susținut pe umeri de Ion al Glanetașului și de Ioanida. Dăruit fiind cu farmecul de a nu vrea mai mult decît chinul bun al omului care, într-o sală de așteptare dintr-o gară mică și pierdută în imensitatea serii, își întinde, fără să te cunoască, un măr. Balotă va fi neîntinlit de miracole și vesnic vehement în domnit. El trăiește (sau cel puțin lasă impresia) cu toate orele cuprinse în gutuiță. De aceea, scrisul lui nu cunoaște mustrări (sau isprăvi). Înrudește în Logos cu absurdul — acea sită de sticlă pe care mîinile nevăzută ni-și urcă cercetorii în pe'ate prăfuite — Nicolae Balotă pierde, pentru ultima înfrîntilor de prea multă singurătate, o lacrimă amară (după amintirea lui Urmuz.

AUREL M. BURICEA

Manifest

Opriți această maladie
ce bîntuie prin lume
spiritul nu poate învinge
niciodată fructele pămîntului

există o ordine în lucruri
nesupusă ochiului avar
orice ființă poate înțelege
sistemul nostru mineral

opriți tristă maladie
ce rentăia harta politică a ierbii
răsăritul soarelui nu este simetric
cu numărul de guri flămînde
pretutindeni lumina
ridică ziduri concentrice
ca-ntr-un arbore sîrsta dreptății

numai atară secera lunii
sîrge vocul dimineții
oprită această maladie
se aude strigînd
în inima pădurii.

---

teatru **t**

Farmecul (sumbru) al burgheziei

E curios că după reprezentația teatrului „*Nottara*" unii cronicari au vorbit în continuare despre vodevil (subliniind meritele relative ale genului). Dacă piesa lui Feydeau (cu titlul românesc „*Mita în sac*") ilustrează într-adevăr categoria în discuție, spectacolul e totuși departe de așa ceva. E limpede că regizorul Dan Micu posedă o concepție și mijloace superioare de teatru care, structural, îl opun vulgarității inocente ce s-ar fi potrivit de data aceasta. Dar poate Dan Micu a voit să demonstreze că nu există vulgaritate inocentă (pe urmele unor sugestii din Jean Renoir — „Regula jocului", sau din Bunuel — „Farmecul discret al burgheziei"), problematizînd, ca să mă exprim astfel, vodevilul : drept produsul unei lumi ce-și măsoară cu prea mare îngăduință păcatele. Fapt e că regizorul transformă chipul tradițional al personajelor, le retrage bonomia (trăsătura lor esențială), prezentîndu-le ca și cum ar reflecta neîncetat asupra lor însile. În asemenea condiții cu greu mai pot fi simpatice. Manevra e suficientă pentru ca, după toate avatarurile, ele să ni se înfățișeze de-abinelea drept monștri. De altfel, pilonii spectacolului, actorii Victor Ștrengaru și Horațiu Mălăele nu se înscriu în școala comicului naiv și spontan. În locul lor se fac simțite accente de cinism și distanțare. Primul îl desemnează pe burghezul stupid și atroce, cel de-al doilea interpretează cu dezinvoltură licheaua provincială, prea puțin încurcată în scrupule. Și ceilalți interpreți (Ioana Manolescu, Marga Barbu, Ion Punea, Dana Dogaru ș.a.) imprumută rolurilor un aer perfect avizat, astfel încît peripețiile (comice) se desfășoară pe fundalul unei atmosfere sumbre. Apoi regizorul încetinește sensibil ritmul [illegible] (și) destrămînd și ființa de neprevăzut în înlănțuirea evenimentelor. Efectul e cîndva și cu toate că stăruitor, discutabil. Mișcarea se caracterizează printr-o supraveghează gratie, gesturile sînt distribuite simetric. Expresia scenică nu se sustrage textului (neimportant, convențional, prefabricat) dar nici nu-l ia fățiș în răspăr. Impresia generală e de comedie sofisticată, cu un straniu și persistent accent necrofil, bineînțeles parodic (în care noi vedem principalul merit). Căci, pornită pe calea unei critici acidulate [illegible] în fond un [illegible] o gratuitate obositoare. Dan Micu, a cărui subtilitate o admirăm, nu a avut de data aceasta la îndemînă un pretext pentru o creație regizorală memorabilă (eventual polemică). Deși nici încercarea de a „demitiza" superficialitatea nu e puțin lucru.

Marius Robescu

---

film **f**

Nemurirea la îndemîna oricui

Trei foști combatanți cam săraci cu duhul, care trăiesc din amintirea unor trecute fapte de arme, care din viața cazonă nu știu păstrează de fapt doar reflexul bancurilor fîrlice, sînt aruncați fără voie în **marea aventură**. Comedia care se naște de aici demonstrează fără drept de apel că eroismul nu este rezervat doar eroilor de vocație, unor aleși turnați în bronz : întîmplarea poate să facă eroi și din oameni care nu-și apără decît pielea — prețioasa personală înglodată pînă peste cap în lașități domestice, în mediocritatea de toate zilele. Acest gen de comedie generoasă care încearcă să ne convingă că nemurirea e la îndemîna oricui, că nici măcar nu trebuie să o cauți pentru că vine aproape de la sine, are în filmul francez o îndelungată și solidă tradiție, Fernandel, Bourvil, de Funès au întărit-o în drepturile sale și filmul **Compania a 7-a sub clar de lună** în regia lui Robert Lamoureux o ilustrează și el beneficiind de aportul a trei demni urmași : Jean Lefebvre, Pierre Mondy și Henri Guibert. Potrivit acestei rețete, arta de a reuși în viață trebuie să cuprindă și clasica constatare : prost să fii, noroc să ai. Cîndva, vorbind despre succesul lor, Stan și Bran credeau că vine de acolo că pînă și cel din urmă spectator e lăsat să se creadă cu mult superior lor — înțelepciune care întotdeauna și-a avut rațiunea ei. Așadar, fericiți cei săraci cu duhul. Robert Lamoureux îl [illegible] în eternitate pe poarta [illegible] o [illegible] spirituală operă de [illegible] îl cucerește pe spectatorul care știe firea lucrurilor, admiră marile fapte, dar le admiră cu atît mai mult cu cît vede că ele se pot îndeplini și fără eroism, fără suferință și [illegible] de prisos. Nimic mai înălțător decît să descoperi că e nevoie doar de [illegible] pentru ca o sîrmană creștură să se transforme [illegible] în toată puterea cuvîntului.

Antierou nu este o invenție a cinematografului, ci apare ca o necesitate a spiritului sătul de atîția eroi la care nu poți să ajungi decît cu admirația. Mișcarea mai largă de demistificare în care s-a angajat spiritul contemporan nu putea să nu influențeze și cinematograful. Înșeși idealurile noastre devin pe zi ce trece mai democratice — mai aproape de posibilitățile morale ale omului de rînd. Figura clasică a eroului a devenit o prejudecată, semn de obtuzitate, spectatorul participînd cu satisfacție la această operă de dreptate — șansa pe care omul de rînd o are pentru a se reabilita în fața istoriei. Filmul lui Lamoureux este el însuși o intruchipare a mediocrității zimbitoare — aproape de perfecțiune, e adevărat, dar mediocritate — variantă modernă a comerțului cu indulgențe unde se vînd fluzii și se cumpără speranță.

Nicolae Mateescu

---

televiziune **tv**

Evocări

● În foarte interesantul ciclu *Moștenire pentru viitor* s-a transmis joi, în [illegible] programul 2, o emisiune de 1[illegible] minute dedicată lui Nicolae Labiș. Reconstituind cu migală, din documente și date istorice, imaginea [illegible] cu adevărat doar în materia fără moarte a versurilor sale și căutînd pentru simbolurile din poezia sa chipuri reale în spațiul biografiei, realizatoarea, Mihaela Macovei, a încercat să îmbine evocarea lirică cu cea critică. Primul aspect a predominînt însă, și poate că așa era firesc. A-l evoca pe Nicolae Labiș fără a te raporta afectiv la soarta sa este aproape imposibil, mai ales pentru cei care l-au cunoscut, căci, fapt simptomatic, în ziua de față putem vorbi de o „cruzime" a istoriei noastre literare. Emoția îi aparține lui Nicolae Manolescu care, în cadrul emisiunii, a rostit un mic discurs critic sobru și exact.

Gheorghe Tomozei, Al. Andrițoiu și Aurel Covaci (evocarea acestuia a fost de încîntare) au rostit cu emoție cele de cuvîntă, încercînd să contureze din cîteva detalii personalitatea poetului, decupînd-o din umbra vie a amintirii.

● Ne-am mărturisit și altă dată preferința pentru emisiunile cu un conținut informativ sigur, adică științific. Mesajul acestora este tranzitiv, denotativ și relativ indiferent față de „mediumul" prin care este transmis și, ca atare, mai ușor de asimilat în structurile culturale dobîndite prin lectură și instrucție clasică. Aceste emisiuni sînt remarcabil realizate. Radu Cimponeriu, autor al unora dintre acestea, a încercat să ne convingă simbătă seara de importanța alimentației pentru *viața rațională*. Penuria de cunoștințe clare și limpezi asupra alimentației este într-adevăr surprinzătoare la omul modern, vădită anomalie față de abundența informațiilor sale în alte domenii ale vieții. Tematică serioasă, deci, comentariu bun, ilustrație atrăgătoare, sugestivă. Deși modul interesant, spiritual, delectabil în care autorul și-a derulat emisiunea poate fi apreciat ca o virtute pînă la un punct și nu se conjugă neapărat cu superficialitatea, totuși, de data aceasta n-a fost nici prea departe de ea. Aerul de amuzament și nostimadă pe care l-a imprimat emisiunii ni s-a părut că o apropie pe aceasta mai degrabă de o emisiune de publicitate decît de una de știință. Să fie la mijloc vorba de un stil de muncă sau numai de lăudabila dorință de a capta atenția telespectatorilor pentru o temă care și așa e (mereu) actuală ?

● Rudy, proiecție erotică a onestității, și-a întărit convingerea că adevărului nu-i sînt suficiente propriile sale arme pentru a se impune. Ultimul episod, din seara aceasta, nu cred că mai poate lămuri multe lucruri. Să ne luăm rămas bun și de la acest serial. Și-a făcut cu prisosință datoria : serial dinamic, bine condus sub raportul conflictului și al tensiunii, turnat în scene și planuri rapide, trepidante, cu dialoguri percutante, vii ; interpretare bună ; pe ansamblu, deci, nivel valoric onorabil; dar atît și nimic mai mult.

Grigore Georgiu

a patriei cinstire

GRIGORE GEORGIU

Poem

Ici în vale, la fîntînă
Două fete spală lînă
Cuza le ține de mînă.

Scrie cărturare, scrie de-a dreptul în cenușa
cum au fîlfîit peste țară cocarii
cum am ieșit întregi din vîrsta de fier
scrie despre noaptea acestui pod de metal
din care am scăpat teferi
Adună-ți mîinile laolaltă această ți-le moștenirea
pămîntul, sarea, norul și constelațiile fără hotar
toate mai au încă ființă în cuvintele pe care
nu le-am rostit
coapte semințe, rumene zări și suave materii
biruitoare e umbra plugarului, un brad frumos
e oșteanul, un deget arătător spre țesătura
subțire a legendei.
Pune-ți urechea peste lucrurile tatălui tău.
Mari focuri se frămîntă în ele. Auzi-le tu
și scrie despre acestea cărturare
despre zilele lucrătoare ale istoriei
despre făpturile ei care ne fulgeră cu profeții
despre zilele care desfac și alcătuiesc papoare
despre zilele care poartă pentru unii
pedepsitoare dovezi.
Scrie cărturare ; cîndva după semnele tale
vom data faptele, vremile, oamenii, cenușa.

ION SEGĂRCEANU

Sonetul Unirii

Ce datorează frunza foșnitoare
Crengii menite treaz-n vînt s-o ție ?
Ce datorează ramul nins de soare
Trunchiului zvelt, ce-l naște în lumină ?

Ce datorează trunchiul rămuros
Adîncii rădăcini, arzînd de dor,
Și rădăcina, sevelor — prinos
Pulsînd prin ea din solul roditor ?

Ce datorăm acelora ce-au fost
Nai, cei de azi — destin de rod și floare —,
Care ne tragem din străbuni tărie ?

Așa sîntem : copac cu falnic rost,
Popor unit în muncă și visare
Pe-un brav tărîm de cîntec — România...

ION LILĂ

Sufletul patriei

Patria noastră este rotundă ca soarele libertății,
Patria noastră nu poate fi întreagă fără toate
apele ei,
Fără un munte, fără un am, fără o pasăre,
fără o floare.
Unirea a refăcut doar trupul patriei
Sufletul ei a fost unic întotdeauna,
Sufletul ei românesc va străluci prin vremi
Asemeni luminii eterne din spice.

Desene de Bogdan Stihi

M. N. FLORIAN

La o întemeiere

prin nopțile neamului, Unirea
luminează ca ziua cînd
patria stă-n jurul nostru
cum vinele-n jurul inimii,
spațiul și timpul se supun
luminii de grai
și ca răsăritul de vulturi
ne e patria de suflet conturată,
ni s-alege singele de durere
și-o patrie concentrică ne naște,
nai cîntece, cu picioare de iarbă,
întemeierea noastră, lumii i-a-nflorește,
unirea de abisuri
urcă-n lujere, cu toată
durerea pămîntului
în vinele ei,
de-atîta lumină crapă
întunericu-n răni și
istoria-și alege
Unirea ca destin,
ninge e luptă-n ianuarie
rădăcinile noastre nu sînt
decît o îndelungă luptă, lărgind
patria, înmulțind un popor,
Cuza a venit
ca un dar pentru neam,
pămîntul, cu ochii-ntemeierii
ne privește în ochi,
adînc și durerea ne-a nins
cu milenii în ființe, ca-n oglinzi de vulturi
sparte dar, luîndu-ne patria drept
statură și contur,
un ianuarie vindecător
de jarfe, unui pămînt
fabulos, cu singele nostru-i
hotărăște hotar
și fiecare român e-o fereastră deschisă
spre neamul său de aripi sfîșiat
în albul lui ianuarie
ce-n glorie lui ne include,
Unirea ne este sestre
ce singeră-n străbuni
e țărîna-n care-e să cădem
fără să-i înstrăinăm o picătură de singe,
cum pînă și-n durere
iubirea trudește, ca arborele
neamului să devină tot mai rămuros,
într-o nouă întemeiere de sine,

mai dreaptă față de patrie,
la izvoarele ebirșiei,
istoria-nganunchează simțind
că de la începutul lumii,
pleoapele lui Cuza dau în văpaie, de-o
risipă
de inimă veghetoare, eliberați
de propria noastră greutate, în noi
aprinzînd zborul aripilor niciodată ucise.

DUMITRU D. IFRIM

În Iași...

Iași — ar trebui purtat pe palme
de către întreaga suflare a nației
precum cititoriile voevozilor moldoveni din tablourile votive ale mănăstirilor și înălțat în suflet ca o Acropală a spiritualității acestui popor.

În Iași cărările-s de amintiri :
Lumini din vremuri duse ca umbre se strecoară
Și dau viață vechilor zidiri
Și farmecului de-odinioară
În Iași cărările-s de amintiri.

În Iași trecutu-i viu — a cîta oară !
Trăiesc în noi străbunii în mîndre străluciri
Se-naltă din adîncuri o necuprinsă țară
De glorie, de cuget, de simțiri
În Iași trecutu-i viu — a cîta oară !

În Iași chiar firea e mai între fîri
Respiră aer sfînt de dulce primăvară
Și crește cînt — nu știi din ce, te miri —
Dar cînți și tu ericit ar fi păcară
În Iași chiar firea e mai între fîri.

În Iași — această sfîntă catedrală
De vise, frumusețe, de iubiri
De farmecul ce-a fost odinioară
Și care joacă lacrimi în priviri
În Iași chiar rătăcirea-i e comoară

---

elena nestor

covorul de trandafiri

Petrecute pe terasa aceea, nopțile de primăvară se lungeau adesea, în amețeala dansului, în lumina unor becuri agățate de lujerii iederei, pînă dincolo de granița începutului de zi. Cînd lumina aceasta începea să urce limpede și viguros deasupra lumii vestindu-și sosirea printr-o mișcare zvicnită a aerului răcoros cu parfum de iarbă nouă și frunze vechi aise de grădinarii veniți să-și rîndulască pămîntul la ora celui de-al treilea cîntat de cocoși, prindea să vălurească și tapiseria de frunze ce mărginea terasa unde ei închelau într-un somn cu vise albastre încă o noapte a tinereții. Astfel de vise dinainte de năvălirea totală și plină a luminii au o febră a lor, o febră ce zvicnește sănătos îmbibată cu mirosul florilor de pomi fructiferi, miros care te dă afară din casă, și e păcat să pierzi lunile astea fără a fi holnărit pe străzi cîteva nopți întregi, pînă dincolo de răsărit.

Paul îl vedea uneori pe Marcel Constantinescu vorbindu-i în șoaptă Iuliei în cîte un colț de coridor. Citeodată, în „Tosca" găsea răgazul și ocazia de a-i privi îndelung. Deodată îl vedea ridicîndu-se, lăsîndu-și în paza vreunui vecin de masă hîrtiile și păhărelul de coniac. În scurt timp reapărea conducînd-o protocolar pe Iulia, se așezau și începea să-i citească acesteia „scrisori literare" de dragoste pe care cerneala nici nu apucase bine să se usuce. Iar ea, dincolo de un surîs amabil, își păstra indiferența și îl asculta tăcînd, în fum de tutun, în dimineți cenușii. Marcel Constantinescu se scula cu noaptea în cap și pe la șapte venea la cămin și fetele care stăteau cu Iulia în cameră trebuiau să se trezească și să-l asculte citind ce scrisese el în timpul nopții cu gîndul la colega lor. Aceasta din urmă, tocmai ea, cobora de fiecare dată ultima apărînd în hol nepieptănată și bulmăcită pentru ca mai apoi să înceapă să caște la nesfîrșit în timp ce toate celelalte ascultau cu suficientă considerație elucubrațiile bărbosului maestru, care, de fiecare dată după terminarea lecturii, o invita pe aleasa lui la vila din Cotroceni (unde locuia împreună cu soția sa, profesoară navetistă) primită moștenire de la soceri. Iulia refuza de fiecare dată invitațiile acestea, dar uneori, la „Tosca", în cîte un ungher, îl lăsa totuși să mîngîie pe sub masă frumoșii ei genunchi...

Paul o găsea deseori la „Tosca" gezind în fața lui Marcel Constantinescu și ascultînd cuvintele lui rotunjite cu un aer doctoral, despre cărțile străine pe care tocmai le citise, despre filosofii antici, despre sociologia franceză, despre tot felul de curente artistice de care nimeni nu auzise. Zăbovea după-amieze întregi acolo între cești, țigări și foi de hîrtie, și cînd se așeza vreun al treilea la masă devenea deodată pentru scurtă vreme mai volubilă. Pe urmă se ridica să plece, lăsîndu-l pe Marcel Constantinescu să-și continue în fața cine știe cărui admirator ocazional monologurile lungi și savante. Și Marcel Constantinescu se ridica s-o conducă pînă la ușă urmînd ca, probabil, a doua zi dis de dimineață să apară iarăși la poarta căminului...

Reacea ei tăcere absentă (care în ochii tuturor trecea drept rezervă sau indiferență) putea fi confundată adeseori cu o distincție abil și perseverent exersată, sau chiar cu îmfatuarea. Paul își pusese în repetate rînduri întrebarea : atitudinea asta era o pază sau o sfidare ? Un zid protector pe care îl ridică circumspect între sine și ceilalți un om vulnerabil, sau o barieră născută din neputința comunicării ? Da, în mod cert era vorba de o barieră. Se străduise adeseori, aproape zadarnic să n-o ia în seamă. Însă întrebarea izbucnea iarăși : o barieră de apărare sau o barieră ivită ca rod al disprețului față de lume ?

O privise îndelung, pe ascuns, în atitea seri, și privirea lui nu făcuse decît să prelungească tăcerea. Dezinvoltura celorlalți, puțin excentrică în gesturi și vorbe, Iulia n-o avea. Și nimeni nu pricepuse că n-o avea nu pentru că ar fi refuzat să o adopte, ci pentru că pur și simplu ceva o oprea să o aibă. Poate că nici nu i s-ar fi potrivit. Tinjea mereu după nuțințe unui asemenea mod de a se comporta, care dintr-odată i-ar fi usurat toate mișcările, i-ar fi deschis o serie întreagă de porți, i-ar fi înlesnit apropierea de oameni. Ar fi dorit teribil să poată trăi zgomotos, intens și degajat. Dar își dădea seama totodată că e ceva înlăuntrul ei care o oprește și care o va opri întotdeauna. Și acest ceva nu era decît propriul ei fel de a fi. O continuă inhibiție care venea de demult și de departe. Dintr-o copilărie înăbușită poate, din vechi și uitate dorințe și porniri înfrînte, dintr-o ereditate în care o rotiță fusese blocată sau lipsise nu se știe cînd...

În existența ei păreau să nu existe clipe de mare tensiune. Și un lanț odată început altfel decît ar fi fost firesc, nu mai poate fi redresat în nici un chip mai apoi...

Seara și noaptea și-au petrecut-o pe terasă (terasa aceea agățată deasupra lumii, terasa aceea cu cerul albastru, cu balustrade ei de dantelă din frunze de iederă și trandafir cu floarea bătută în care fosnește înăbușit aroma uscată a nopților de vară). Cînd au adormit mai rămăsesc doar o bucățică din scurta noapte a acelei sărbători aproape exagerate. Savuraseră îndelung și intens succesul ultimului examen serbind totodată și logodna lui Filip cu Ana. În săptămînile acelea mai multe nopți s-au prelungit pînă dincolo de răsăritul luminii, un șir interminabil de nopți de dans și bucurie. Credeau că viața-i așteaptă cu munți de flori și cu toate marile ei porți deschise larg. Credeau că o notă finală maximă reprezintă cine știe ce formidabilă comoară care urmează să-ți sclipească atîrnată de git tuată viața asigurîndu-ți un drum pufos, pavat numai cu izbînzi și străjuit de plecăciunile năucite de admirație ale tuturor. Credeau că îl se-ntinde-n cale negreșit un covor de trandafiri, și de aceea aminau sfîrșitul serilor pînă mult după mijlocul nopților. Știau că-i păcat să pierzi serile acelea, cu cerul lor, cu căldura proaspătă și aromată a frunzelor de mai, cu întunericul misterios și albastru al acelor nopți fără de întoarcere.

Ar fi vrut să ia de la început tot ce făcuseră în anii aceștia, să vină iarăși toate, din nou și din nou. Nu puteau să-și ia rămas bun de la marele oraș fără să treacă iarăși și ziua și noaptea prin parcuri, fără să treacă încă o dată pe străzile de care-i legau și pe ei de acum amintiri, fără un pumn de iarbă, fără soarele strandurilor, fără să respire din nou adînc și intens, aerul acelor zile și acelor nopți luîndu-i cu ei cît mai bine păstrat printre bagajele de preț ale memoriei. Pe cînd traversau strada, Paul o apucat-o de mînă brusc, ca într-o tresărire, ca și cînd i-ar fi fost frică să n-o calce vreo mașină. Cînd au ajuns pe trotuar, Iulia nu s-a mai desprins. La cinematograf lua întotdeauna bilete în ultimul rînd. Ea însă, în timpul filmului stătea dreaptă, nemișcată. O aștepta să se întoarcă spre el măcar pentru un cuvînt și să găsească astfel prilejul său curajul de a mîngîia gîtul acela pe care îl privise multe ore în șir, ajungînd să-l aibă atît de bine întipărit în memorie încît ar fi fost în stare chiar să-l și deseneze poate cu ochii închiși. Pe urmă degetele i s-au plimbat pe ureche și bărbie. Iulia respira cald, aproape, atît de aproape de buzele lui, și-i era teamă s-o atingă, i se părea că simte catifeaua gîtuiui ei mîngîindu-i lenea buzele. Gîtul acela cu umeri de statuie...

Un succes e o zi nebună, foarte nebună. În ultima primăvară a studenției toate au fost așa... S-au ținut de goluri vreo șase cîte erau, cîntau pe stradă cîntece deocheate de petrecere, opreau tramvaiele, rîdeau de trecători băteau în cîte un geam și cînd cel dinăluntru scotea capul el se ascundeau după colțul clădirii, cumpăraau flori ca să le dăruiască la întîmplare cîte unei babe întîlnite în cale. Au cumpărat roșii și vișine și le-au mîncat pe iarbă într-un parc sfidînd tăbliile prohibitoare de amenzi, s-au plimbat cu barca și s-au străduit multă vreme să o răstoarne iar în cele din urmă au reușit, s-au bălăcit pînă cînd un bărcaș a venit să-i pescuiască și să-i mustre, apoi s-au trîntit în iarbă ca să se mai să se usuce la soare. Lîngă cu ei pe toți amicii întîlniți în drum, intrau în toate restaurantele și bodegile. În cele din urmă aveau să ajungă la Iulia și să zăbovească o vreme așezați pe treptele masive și elegante de la intrare, pentru ca mai apoi să urce totuși și să rămînă din nou pe terasa aceea de la marginea cerului pînă noaptea tîrziu sau chiar pînă la începutul zilei următoare.

ștefan radof

Un cais cu rădăcinile-n lună

Un cais cu rădăcinile-n lună
Creștea peste ape.

Sfîntul pe unii se roagă pădurii
Să tacă.

Întrunisem în semn
Și dimineața rotundul pămînt

Tot mai plonge
Cu mine-n spinare.

Salcîmul de foc

Sărbători sînt iubirile ;
Nunți în soare se duc.
Toate zilele lumii sînt nopțeri
pasie care un car de bărbați
se înalță.

Împușcată e lumea de noapte și frig ;
dar luminos și cald e trupul femeii
despuiat către stele.

Visători, sîntem morți,
și mirați de-ncetare ;
Cîntec de lebădă-i viața
și legendă spre mare.

Încremenește macanica lumii,
cînd salcîmul de foc,
impodobitul de vieți,
țipă-n uitare.

Crizanteme roșii n-am să mai adun

Înfierbîntate mîini,
crizanteme roșii,
le-ți adunam.

Nopții mele albe,
soarele din partea
celeilalte nopți,
îți-l răsăream.

Argintate gînduri
din albastre locuri,
o statuie-n lună,
îți-o înălțam.

Noaptea mea din noapte,
soare din departe,
văd statuia-n lună ;
singerează-acum...

Crizanteme roșii
n-am să mai adun.

În taină

E un aer leneș
Cînd copacii putrezesc în mare.

Să nu uităm
Că-n taină
Pot vorbi și plantele de noi ;

Iar o neliniștită dragoste
Se-arată dinspre animale...

E un aer leneș
Cînd copacii putrezesc în mare.

Cavalere-nlănciat

Gînd al meu îngîndurat ;
cavalere-nlănciat,

cearcăn greu ;
suflete-al meu.

Ghifturîă dragoste
umblu-n cimitirul viu
putrezindu-mă să fiu.

Cavalere-nlănciat ;
gînd al meu îngîndurat.
iar mi-e dor de depărtare
și de lănci zvîrlite-n soare.

Cum nimeni n-a fost niciodată vinovat

Întotdeauna a fost
un vînzător mai iute de metale
și nimeni nu s-a-njunghiat
cu propriul său cuțit.

Întotdeauna a fost
o judecată sau o lege
și nimeni nu s-a dat
pe sine vinovat.

Întotdeauna a fost
o teamă dinspre moarte și păcat
dar nimeni n-a știut
să moară-ntîi ca să se nască.

Cum nimeni n-a fost niciodată vinovat.

---

radio

r

Retrospectivă

Am avut de toate în 1978. Nici nu se putea altfel. Și premiere radiofonice remarcabile (Shakespeare, Pirandello) și reluări de excepție (cu actori intrați deja în legendă). Am avut emisiuni muzicale cu caracter teoretic și exemplificări practice, și emisiuni muzicale cultivînd interdependența artelor. Emisiuni fixe — intrate în obișnuința radioascultătorilor și emisiuni-eveniment care, odată scăpate, s-au împrăștiat în eter. Literatura a fost și ea prezentă în revista literară-radio, în momentele poetice, în „Viața cărților", în „Dicționarul de literatură universală", în studiile dedicate școlarilor în „Atlasul cultural". Dacă includem și reportajul în sfera literaturii — și trebuie să-l includem — aria se lărgește considerabil, dovedind cît de cultivată este literatura ca formulă radiofonică. Și, bucurie supremă, amatorii de literatură au tresărît de fiecare dată de emoție cînd s-a transmis „Fonoteca de aur". Trebuie să subliniem că prin prisma importanței acordate literaturii n-ar fi rău ca evenimentele literare să cîștige în diversitatea de colaboratori și în cea a dezbaterilor. 20 de minute pentru **„Dicționarul de literatură universală"** ni se par foarte puține, după cum trecerea în revistă a prea multe cărți la „Viața cărților" trădează însăși menirea emisiunii (ce nu trebuie să aibă aspectul conspectului). În sfîrșit, cărțile au și ele o viață, nu ? Cum sînt recenzate, cum sînt așteptate, ce se întîmplă cu ele cînd ajung în librării și dispar apoi ?

Emisiuni de o ținută remarcabilă, incontestabilă aș zice, **„O zi într-o oră"**, **„De la 1 la 3"** (indeosebi simbăta) și radioprogramul **„Orele serii"** (care a devenit și mai interesantă începînd cu '79), și-au păstrat de-a lungul întregului an același ritm, dovedindu-se adevărate „piese de rezistență".

O altă emisiune bună — **„Miorița"** încearcă să facă față, în puținele minute acordate, începutului de poluare a folclorului, cultivînd autenticitatea, frumusețea cea din totdeauna a spiritului popular.

Punctele nevralgice ale radioului au rămas, totuși, scenariile radiofonice — mai ales cele care au abordat problematica tinerului. Să sperăm că producțiile recent premiate la concursul de scenarii vor însemna o revigorare a unui gen așteptat și ascultat de fiecare dată cu interes. Nu putem trece cu vederea nici slaba calitate a reclamelor — domeniu în care nici nu se observă vreun interes aparte, ca și cum nimic nu i-ar atinge pe realizatori rămași, modeștie înțeleasă, necunoscuți. Fiind o emisiune zilnică, avînd de i un spațiu mai mare decît al multor emisiuni realmente interesante, calitatea ei (slabă) nu ne poate lăsa indiferenți.

Constantin Stan

P.S. După mai bine de trei ani de cronică radio, recitindu-mi însemnările și comparîndu-le cu ale celorlalți — puțini — cronicari, îmi dau seama că nu prea am greșit în aprecieri. Micile inadvertențe — umane — au fost pe parcurs corectate (dacă ele mi s-au datorat) prin urmărirea atentă a programului. Astfel încît cei, poate nemulțumiți de cronici nu au decît să refacă experienta subsemnatului : să asculte vreme de 365 de zile cîte cincisase ore zilnic.

---

plastică

p

Sculptura și ideile

E un automatism mai vechi al criticii — de la care uneori nici subsemnatul nu a făcut excepție — ca atunci cînd se scrie despre o expoziție colectivă să se procedeze la o trecere în revistă metodică folosindu-se criteriul generației (cîteșe vîrstei) conjugat cu cel al talentului și, de ce să nu o spunem, chiar și cu cel al ponderii administrative. Din cauza reputațiilor, unele mai firești, corespunzînd adică realităților operei, altele mai construite corespunzînd adică unor calități atribuite operei, ca și din cauza unui democratism înțeles uneori într-o manieră care duce la pulverizarea criteriilor (nu neapărat estetice), se uită uneori tocmai acei factori ce fac ca peisajul artistic să devină din plat accidentat, să aibă la o adică acea varietate fără de care ne-am plictisi precum călătorul umblînd în plin soare printr-o cîmpie monotonă și cam prăfuită. Vă dați seama ce senzație minunată să întîlnești într-o astfel de călătorie și cîte un crîng, și cîte un lan străjuit de copaci, și cîte un lan de orz sau de secară printre atîta grîu, să mai vezi și cîțiva mari incendiari considerați — ce să-i facem, are și natura eroriile sale ! — dăunători dar pe care oricum nu-i poți înlătura decît cu eforturi disproporționate cu obiectivul și tăvălind toată recolta.

Dar să revenim la ale noastre !

În ansamblul unui **Salon municipal** în care măiestrăria lucrărilor sînt executate cu acel respect pentru meșteșug despre care am avut prilejul să vorbesc ori de cîte ori am scris în ultimii ani, dosare manifestările colective în care erau prezenți cu lucrări și sculptorii, o notă personală o aduc doar puține lucrări. Ele se detașează cu o anume pregnanță dintr-un ansamblu în care predomină categoric portretele, capetele de expresie, din care lipsesc aproape cu desăvîrșire proiectele de monumente fiind în schimb prezente unele derivate, mai terestre, ale mătușii de la Samotrace.

O excelentă compoziție în bronz, parcă un fragment elocvent dintr-o antică sculptură a unui efeb sunînd din corn, expune **Vasile Gorduz** („Ecou"). Recuperarea izvoarelor clasice se împlinește aici într-un sens absolut modern, elementele aproape disparate ale lucrării potențînd sugestia la maximum.

Nicăpetre dinamizează portretul academicianului Perpessicius într-o energică mișcare pe orizontală, în sensuri contrastante însă, a masei compoziționale. Re u atul es e o imagine de o rară pregnanță care ne face a socoti respectivul portret printre cele mai de seamă realizări ale genului din ultimii ani.

Ion Iancu, încearcă (în „Cîntec bătrînesc", piatră) un tip foarte dificil de construcție plastică ce se relevă privită doar de sus. Expresia este concentrată la maximum cu grija de a nu înlătura posibilitatea atribuirii de valențe epice imaginii. **Mihai Buculei** expune un enorm cap de copil în marmură, preferînd aspectul non finito speculat cu inteligență, urmarea fiind degajarea unei prospețimi umane calde și primitive, a unui aer de ancestralitate. **Nicolae Fleissig** („Turs drapat"), **Dinu Cîmpeanu** („Constructoare") caută să rezolve cu ajutorul jocului volumetric o problemă mai veche a sculpturii ; aceea a găsirii de noi poziții, expresive, ale corpului uman.

Liana Axinte („Portret") revitalizează o experiență impresionistă a lucrului în terra cotta de tipul Medardo Rosso. Jocul luminii pe suprafața frămîntată a compoziției nu estompează calitățile de armonie și echilibru ale acesteia.

Nicolae Pădurariu („Ecvestra") și **Kocsis Elöd** („Dante") expun lucrări de mici dimensiuni, în metal, insistînd asupra valorilor simbolice și accesoriilor sugestive. Pe această linie, fie-mi îngăduit s-o spun, se merge tot mai puțin în sculptura noastră și va trebui să ne întrebăm odată și odată de ce, deși doar întrebările nu prea ajută.

Grigore Arbore

---

muzică

m

Muzicoterapie

Celibidache revenind la pupitrul Filarmonicii cu altă lucrare de Ravel, „Rapsodia spaniolă" (data trecută „Alborada del Gracioso") ne-a mai lămurit un „apotom" al personalității sale (ca să ne exprimăm în termeni de muzică orientală). Preferința pentru Ravel — care asemenea lui Rimsky-Korsakov, contemporanul și prietenul său, ori asemenea lui Bartok și Haciaturian, a înțeles că dintre sursele inepuizabile ale folclorului arhaic, cel mai productiv pentru muzica modernă pare a fi sistemul Orientului Apropiat — se explică prin natura lui Celibidache de cititor în sufletul omului, în baza ființei.

Ravel mai oferă cunoscătorului modern vechile unelte ale meloterapeuților arabi, a căror știință a trecut o dată cu Ziryab (sec. IX) în Spania. Acel urmaș al filosofului Al-Kindi, autorul unei cvadraturi a sferei cerești în funcție de cele patru corzi ale luth-ului (simbolizînd cele patru elemente cosmice, cele patru anotimpuri și temperamente omenești) a răspîndit și în Europa concepția muzicoterapeutică arabă. Modurile — tipuri melodice — devin „naturi", „temperamente", și acționează asupra temperamentelor organismului uman. Cele patru moduri fundamentale au dat apoi cele 24 de **nuba** andaluze, una pentru fiecare oră din zi. Formulele melodice din cîntecele populare arabe (de exemplu tetracordurile ; mai ales re-mi-fa-sol) și un anumit raport de regularitate sau de frecvență între sunetele constitutive ale melodiei, și nu scara sau gama, au început să dea și caracterul muzicii populare spaniole. Ravel folosește în „Rapsodia spaniolă" din plin tetracordul : modul conducător, la început fa-mi-re-do diez, devine în dansul al doilea, „Malaguena", sol-fa-mi-re, tetracordul de bază al genului Neva.

Este folosită de asemenea știința ritmicii, pe care arabii au extins-o din poezie (cei 16 metri) asupra muzicii, și care la Ravel e prezentă prin acele formule repetate pînă la sfîrșit, la care melodia se adaptează păstrîndu-și totuși libertatea de alură. Regula tradiției arabo-persane-turce, preluată de Ravel, este : a scanda melopeea urmărind percutarea formulei ritmice. Acest lucru Celibidache l-a lămurit pe deplin orchestrei, subliniind și subordonînd planurile într-o vorbire clară, neîncorsetată de iminența ritmică. Recitativele instrumentelor de suflat (naturale, îndeosebi la clarinet și fagot), au devenit sub bagheta lui Celibidache invocații îmblînzitoare ale sufletului. Recitativul pe care tot Ziryab îl impusese la începutul compozițiilor **(nashid)**, urmat de o mișcare vioaie **(muharraka)** sau lentă **(basita)** și de alta mișcată **(hazag)** este o unealtă cu care Ravel își lărgește adesea spațiile melodice. De altfel, modelul amintit se potrivește întocmai celor patru părți ale „Rapsodiei spaniole".

Celibidache ne-a reamintit că interpretarea muzicii e legată de acele raporturi comune între geometrie, numere, astronomie, combinații sonore. Expresia, gesturile, mișcările sale sînt cele ale unui meloterapeut care știe rostul fiecărui sunet, al fiecărui element ritmic, transformînd ascultarea unei partituri în iluminare și vindecare.

Grete Tartler

L-am cunoscut pe TUDOR ARGHEZI

„Avea o privire dulce, binevoitoare, rîdea frumos..."

Evocare de EUGEN BARBU

Prin clasa VII-a de liceu, aveam un profesor de română destul de cumsecade și naiv, care, ajuns la capitolul **poezia română modernă**, ne-a predat despre poezia lui Tudor Argezi după un celebru manual, care va rămîne în istoria prostiei un monument, semnat de Georgescu Coconț, umorist, director al revistei **Veselia** și ilustrat de Nicușor Rădulescu, (un talentat caricaturist), se pare la îndemnul unui mare istoric care avea mari calități, dar și mari ranchiune față de cei cu care se lupta în cîmpul literar. O asemenea impudență poate să lase unor elevi cruzi o impresie definitivă în gustul pe cale de formare și să distrugă pe un poet, cel puțin în mintea acelora care sunt astfel „drogați" (cărțoaia avea versuri, epigrame, parafraze și, mai ales, păstrăvoase caricaturi). Pentru unul care, încă de la 11 ani, credea că se pregătește pentru o carieră literară, acest atentat era un act dezgustător. O asemenea altercație între cel care întîmplă aceste rînduri și profesorul său s-a terminat cu o ponoasă de clasă a subsemnatului. Nu amintesc acest lucru pentru a-mi acorda merite pe care nu le am, dar peste abia citiva ani, un alt articol, rămas și el celebru, în aceeași istorie a prostiei omenești, intitulat **Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei** și semnat de fiul unui Neica nimeni, pe deasupra și academician, mă înduioșa profund. Unul dintre cei mai mari poeți ai literaturii noastre era răstignit cu aceeași uşurință și, încă, într-un ziar de mare tiraj, tocmai pentru că talentul său pusese în umbră pitoroasele de poeți mediocri ce se zbăteau ca niște omizi să dărîme marele copac arghezian. Și, într-adevăr, o vreme Tudor Arghezi a dispărut din manualele școlare, iar cărțile lui mai vechi au ajuns să fie vîndute pe sub mînă la supraprețuri. În consecință, multe părți tineri din acele vremuri de tristă amintire au fost siliți să-și facă educația poetică după clasicele chinuite ale lui A. Toma. Această diferențiere enormă, această cordare a gustului, căpătată cu o răceală înfiorătoare, a costat natura multor poeți în formare și urmele acestei diversiuni se simt încă și astăzi, mai ales în manualele noastre școlare.

Pe Tudor Arghezi l-i văzusem pentru prima oară pe scena Ateneului Român, ținînd o conferință despre Eminescu în fața unui alt public de figurație goale. Îmi era dat să-l revăd personal într-o toamnă, imediat după anii aceștia din urmă, în Mărțișor unde, împreună cu doi poeți îl aduseserăm doi saci cu fănuță. Trecuseră peste noi ani de țară, din fața Vlădimirului, dîrdîind în spinare ofranda celui care stăruise de pe vremea sa loc de lîngă Bănuș și grădinile ce mai tîrziu fuseseră mărginite și afumurisite în fața unei porți la care trebuia să bată sau să facă ol

— Și ce-ați adus dumneavoastră în săcușorii ăștia, pudrați ca niște cocoane ? mai întreba șiretul personaj care se juca cu noi precum se juca cu mițele sale în **Țara de Kuty**.

— Ce să aducem, maestre ? zicea mai virstnicul „Mălăiețe în călcâiești"...

Maestrul se făcea că nu înțelege și, cu o curiozitate felină, scoțind un cosor de nu știu unde, dezbumba pecețile sacului, vîrînd, ca pisica, mîna lui fină și mică în pulberea albă ca neaua.

— Ții ! se mira, cu un glas subțire, pițigăiat, dîndu-și cu pudra de grîu pe obraz și pe buze, dînd sărutări plinii viitoare, cu o perfectă gesticulație de actor.

Mai mult memoria mea nu reține. Arghezi ne-a dat cîte o dulceață și cîte un pahar cu apă rece din fîntîna lui oltenească, cu roată, dacă mai știu bine. De dincolo de gard se auzeau strigăte de copii și un glas femeiesc, al Paraschivei, se vede treaba, amonea tilharii în pantaloni scurți.

— Uite așa, am n-am treabă, trebuie să stau aici să păzesc cu nevastă-mea și cu copiii grădina. Dracii ăștia de țînci, din primăvară și pînă-n toamnă, cu ochii pe pomii mei, să-mi fure roadele ! Din asta trăiesc ; vînd cireșe și cu mai lese ! E cam puțin...

Cred că tăcusem foarte mult toți patru, ascultînd zborul vrăbiilor pe sub streșinile acelei case reci în care nu intrasem, din sfială, pentru că pe un om ca Arghezi nu trebuia să-l turburi. Și, cumă un ceas și mai bine ne-am retras, însoțiți de aceeași ceată de țînci care de data aceasta se grăbeau pe lîngă picioarele noastre. I-am strîns mîna și l-am lăsat în pacea grădinii sale în care n-am mai călcat niciodată pînă atunci.

Mai tîrziu, cînd se mutase în casa frumoasă de lîngă Poarta Aviatorilor, plimbîndu-mă singur, [illegible] întîmplare. L-am salutat [illegible]. Mi-a răspuns. Era însoțit de Paraschiva, soția sa, căreia i-a spus :

— Dumnealui ne-a adus odată niște făină în Wagner, cu... — și i-a numit pe ceilalți doi. Mai ții minte ?

Și pe urmă, întorcîndu-se spre mine :

— Mai scrii romane de dragoste ? și a rîs iar poate ca prima dată.

— Mai scriu, maestre...

— De ce nu-mi faci o vizită ?

— Am să vă fac.

Dar nu m-am ținut de cuvînt, dintr-o decență pe care o regret acum. Odată, Călinescu îmi făcuse aceeași invitație în fața porții sale. Și n-am mers. Am rămas cu oroarea de a turbura pe marii oameni, dar am păgubit foarte mult. I-aș fi cunoscut mai bine pe amîndoi și poate că acest ospăț ar fi fost mai lung...

Evocare de EUGEN BARBU

se pare astfel, deși mai mi s-au mai destăinuit fățuite între timpi. Ajuns acasă, mi-am tăi-t fiecare împrejurare unui idiot care a uitat [illegible] minte.

— Ce scrii, nimic ai ? și mai adaugă cîteva cuie, între care, mai tîrziu, mi-am înțeles [illegible] identificarea pe **Zdrenață**, cel cu ochii de talaniță. Și eu bîiguiam :

— Romane...

— Romane ? ce mare ai cu ghiozii aceia cretini de romane. Și iar mă mai măsura și mie mi se părea că îi răspunsesem o mică nedumerință și mă rușinam, și bîiguiam cu pantofii în țărînă, și-mi venea să mai bine mă întîmpinau cîinii dăruiți de la poartă, ca să fug la tramvai și să nu mai fiu [illegible] [illegible].

— Și ce fel de romane scrii ? mai întreba el. Și eu, ca fata mare la măritat :

— Romane de dragoste...

— Romane de dragoste ? ! La tine nu ? Ce spui, domnule !...

Și se întorcea către mai vîrstnicul nostru prieten care, și el nu a mai știut, îl călcîiala :

— Ce să spun, maestre ? scrie niște romane de dragoste...

— Mai bine ar face dragoste, decît să scrie, ridea Arghezi, schițînd-o în joc, că nu-i auzea vocea Paraschivei care știa ce vorbă-i cu aceea și ne ghiontea pe ambele părți, în joc, în timpul de poezii a Mărțișorului.

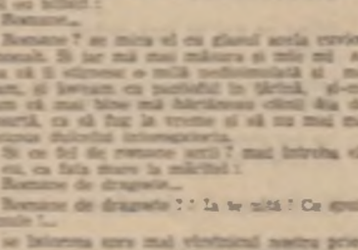

— Să fi uitat dinsa că — ne mai fiind profesor și critic el s-a refugiat și în creația literară — pentru a nu i se mai forța mîna tocmai de „critica de direcție" (gen II.V.) ?

— Să fie chiar așa de insensibilă autoarea la titlul articolelor din **Contemporanul** în care — pentru a evita lozincăria epocii — scria despre orice temă literară autentică dar anulîndu-și personalitatea ?

Mă opresc aici cu întrebările — fiindcă ele privesc o epocă pentru care n-au dispărut nici toți „martorii", nici celelalte „dovezi" (ca să vorbesc pe limba autoarei ce se crede în anul 1978 „anchetator" sau „acuzator public" în domeniul istoriei literaturii și a culturii).

Ceea ce mi se pare bizar — însă — este faptul că autoarea atît de grijulie față de „adevăr" și „dreptate" nu se întreabă de ce trebuie să discutăm toată ziua despre „culisele" unor opere pe care nu avem curajul să le reeditățm (vezi : **Istoria literaturii a** lui Călinescu).

Dar aceasta e o altă problemă...

Virgil Mirescu
profesor
(București)

*) V. **Istoria civilizației române moderne** (ed. 1924—25).

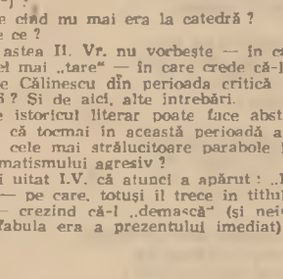

Caricaturi de Sorin Postolache

FRAGMENTE CRITICE

Critica simpatetică

În textul ce deschide volumul (*Opinii literare*, Cartea Românească, 1978) G. Dimisianu vorbește de melancolia criticului ce și-a pierdut plăcerea lecturii. Sau, mai bine zis, care este împiedicat de numărul mare de cărți proaste să mai citească din plăcere. Criticului profesionalizat îi este rar, prea rar îngăduită bucuria reveriei în marginea literaturii. Asta ar explica după G. Dimisianu faptul că unii critici sînt posaci, invariabil răi, bolnavi de gălbinare literară. Sînt, negreșit, și de aceștia, însă umoarea lor rea nu-mi pare atît expresia unei frustrări profesionale, cît expresia unui spirit care nu cunoaște bucuria creației (a sa și a altora). Căci, citind mult și, în genere, cărți amestecate, criticul poate converti în interiorul *discursului* său amărăciunea în bucurie. Creația critică este, totuși, o răsplată. *Scrisul* este, și în sfera ideilor, o eliberare, nu numai o ispășire. Ne exprimăm și ne construim pe noi înșine interpretînd pe alții, zic cu nemăsurat orgoliu *criticii noi*.

Sacrificiul fără crispare pe care îl recomandă în critică G. Dimisianu în confesiunea sa (*Cum cutește un critic*) se transformă, astfel, într-o izbîndă, ca în orice creație autentică.

Dacă aplicăm această teorie *umorală* a criticii la propria experiență literară, ce observăm ? Că G. Dimisianu are în genere, o stare de spirit bună, scrie în tihnă și cu plăcere despre cărți care, de regulă, nu-l dezamăgesc. Articolele sale lasă impresia că nu se grăbește, deși bănuiesc că G. Dimisianu este, ca noi toți, grăbit și își scrie articolele cu ghiara secretarului de redacție în ceafă. Asta nu se vede însă la lectura cărții. Fraza curge domol, ideea se arcuiește bine în pagină, judecata de valoare este formulată cu prudența și rigoarea cea mai mare. G. Dimisianu este, nu mai încape vorbă, un critic de încredere. *Opiniile* lui nu sînt cu premeditare injuste, capricioase din nevoia de a străluci. Crede și el, ca (bănuiesc) maestrul pe care îl admiră cel mai mult din critica română, Tudor Vianu, că frumosul este o formă a adevărului. A scrie un lucru adevărat este a scrie, pe jumătate, un lucru frumos.

G. Dimisianu are, evident, simpatii, preferințe, și dacă aruncăm un ochi în subtextul criticii sale vedem că simpatiile, opțiunile merg spre operele și autorii care-i dau senzația de statornicie și căldură umană (*„un program de ameliorare a umanului"* — scrie într-un loc). Debutul lui Nichita Stănescu îi dă sentimentul de *„însorire a orizontului"*, la Virgil Teodorescu observă o *„pacificare interioară"* *„o domolire a febrelor imaginației"*, un *„estetism al extincției"*.

Lui G. Dimisianu îi plac, în genere, poeții hitolei, creatorii care au acces la starea de contemplație, viziunile lirice (după expresia lui) *structuratoare*. „Un lirism de tăinuiri și rețineri", spune el, cu evidentă simpatie, despre cartea unei poete de azi. Lui Adrian Păunescu, pe care îl consideră un liric *total, exponențial*, îi reproșează discret că nu-și stăpînește motoarele retoricii (*„orgoliul de a nu accepta vreo opunere inițiativelor sale de creație"*).

Această ambianță a tainei pare a fi nu numai climatul poeziei ideale dar și climatul favorabil de lectură a literaturii. „O retranșare parcă într-un spațiu vătuit" — scrie G. Dimisianu, despre *Scrisorile* lui Ghica. Este sugerat, indirect și *spațiul* său critic : un spațiu de cordialitate și simpatie pentru valoarea ce se construiește sub puterea germinativă a lecturii. Un climat de exigență răbdătoare, binevoitoare, gata să prindă nuanța cea mai favorabilă, accentul cel mai convingător al talentului. Critica devine, în acest fel, o arhitectură a ipotezelor creatoare. O operă iese fortificată din analiză, comentariul nu i-a stîrbit unitatea și armonia. G. Dimisianu nu stă ca Perpessicius (altă simpatie în cîmpul critic) în *tinda* operei, se instalează, de la început, în interiorul ei, dar într-o zonă ocolită de furtunile devastatoare. Caută locurile mai liniștite de unde să observe, cu înțelegere și bucurie stăpînită, jocul forțelor creatoare. Să pun pe seama acestei atitudini critice preferința lui G. Dimisianu pentru *adjectivul temporizării* de felul : „limitatoare", „temporatoare", „păgubitoare", „dislocatoare", „densificatoare" etc. ?

Este explicabil, atunci, de ce G. Dimisianu optează, dintre moraliștii noștri clasici, pentru Ion Ghica. Scrie despre el un admirabil eseu, lăudînd, întîi, „perspectiva senină și acea destindere binevoitoare ce dau textelor sale culoarea lor vie, dar și cumpătarea stilistică, atent vegheată de un simț estetic refractar exceselor". Iată niște propoziții care trădează pe critic. Nu sînt singurele. *Scrisorile, Convorbirile economice* sînt interpretate din unghiul unui moralism discret : „emanație a subtextului", „psihologie a discreției și rezervei".

Mai este ceva : gustul lui Ghica pentru culoarea odihnitoare, simțul plastic manifestat în descrieri ample, „optica temperatoare a distanțării". Acestea plac, indiscutabil, lui G. Dimisianu, om de la Dunăre. Se simte, de altfel, solidar cu direcția literară a *balcanicilor* și, în mai multe rînduri, apără drepturile acestora de a colora patrimoniul nostru spiritual. I. L. Caragiale este revendicat, pe acest plan ideologic-afectiv, în două eseuri, între care unul *I. L. Caragiale, note despre comedii*, este reprezentativ pentru finețea analitică a lui G. Dimisianu. Las deoparte problema „ultimului ocupant fanariot" în cultura noastră. Una din acele false probleme care agită, periodic, critica noastră literară. Caragiale exprimă, nu încape discuție, o latură a spiritualității noastre : latura ei ironică, polemică. Asta dovedește că în ființa noastră elegiacă există și simțul critic compensator.

G. Dimisianu face o demonstrație seducătoare (în linia eseului lui G. Călinescu : *Domina bona*) despre fervoarea existențială a personajelor lui Caragiale. Un punct de vedere fertil. Există, dovedește criticul, o mare energie interioară, un curent pasional străbate lumea eroilor caragialieni. Ei sînt monodimensionați, dar nu schematici. Vitalitatea nu se rezumă (și se consumă) numai la nivelul vorbelor. Eroii nu sînt numai buimăciți de cuvinte, sînt realmente, în lumea sensibilității lor și cu posibilitățile proprii de receptare, buimăciți, cutremurați de pasiuni. G. Dimisianu răstoarnă, aici, interpretarea critică tradițională și aruncă un colac de salvare spre o tipologie ce părea iremediabil compromisă moral :

„În teatru — scrie el — în momente și schițe în povestiri, totul conduce către impresia unei dezaxări esențiale, nu în planul construcției artistice, dar în acela al formelor de trăire umană, peste tot excesive, dehordante, nearmonizate unei atitudini clasice care ar presupune echilibru și ponderație. O fantastică vitalitate în material uman detractat, iată o perspectivă de interpretare a personajelor caragialești pe care o credem fecundă. Volubili, expansivi, febricitanți, acești „amici" a căror abundență verbală alimentează rumoarea berăriilor, acești onorabili politicieni încleștați în drăceasca rostogolire pe urmele scrisorii pierdute, acești impozanți mahalagii ce combat fără preget pentru apărarea „onoarei de familist", aceste „dame simtitoare" care suferă din amor dar se avîntă cu folos și în viltoarea politică, toate aceste personaje, așadar, sînt purtate de o fervoare existențială ce întreține sentimentul vieții bogate și clocotitoare. Disproporția — una din sursele comicului — e între marea frenezie vitală ce îi animă pe eroi și mortificarea spirituală de care dau dovadă. Pulsația enormă activizează suflete chircite, osificate în stereotipii, malformate, indivizi desfigurați (în ordine morală), iar ceea ce rezultă din asemenea suprapunere este inevitabila propulsare în grotesc și absurd, teritoriu estetic în care literatura noastră realizează, prin I. L. Caragiale, prima descindere de anvergură".

În sprijinul tezei de mai sus (incitante, încă o dată, fecunde în planul analizei), G. Dimisianu aduce și un alt argument : fervoarea sentimentală a personajelor, apetitul pentru pasionalitate, sacralizarea iubirii. Iubirea, zice el, este domeniul de manifestare a omenescului (singular) într-o lume a grotescului. Zoe, Tipătescu, Veta, Chiriac sînt pe punctul de a mitiza dragostea. Jurămintele Vetei dezvăluie o natură sensibilă și fricoasă. Ea se dăruie cu devotament păcatului, dragostea pentru teighetar atinge forme religioase. În îndemnul adresat de Tipătescu concubinei sale, Zoe : „să fugim împreună" putem descifra un suflet eroic capabil de sacrificiu. De aici pînă la ideea de sublimitate romantică într-o lume esențial trivială, grotescă nu mai este decît un pas, G. Dimisianu se oprește la timp. Întrebarea : „salvați prin iubire de condiția detractării ?" nu capătă un răspuns ferm. Însă interogația este, în astfel de cazuri, mai rodnică decît un răspuns.

Eseul, este, încă o dată, excelent, în puține pagini G. Dimisianu a formulat o ipoteză de interpretare și a turburat un număr de scheme critice.

Opinii literare cuprinde, apoi, o selecție din cronicile despre proză și critică publicate de autor în „România literară". Stilul, gustul, opțiunile intelectuale sînt acelea din cărțile lui mai vechi. *Prozatori de azi, 9 prozatori.* O simpatie mai clar formulată acum pentru proza *muntenească*. Și o rigoare etică mai bine sublimată în analiza critică a literaturii lui Marin Preda. Augustin Buzura, Marin Sorescu s.a. G. Dimisianu nu ocoleste *metaliteratura* (în două articole ia în dezbatere romanul polițist de azi), domeniu ce intră rar în raza criticii literare.

Stilul interpretării este și aici cordial și exact. Bune premize de analiză, ochirea temei esențiale, scurtarea protocolului învăluitor. Puține concesii (fatalele concesii făcute prieteniei și stimei literare), una mi s-a părut mai evidentă : „Puterea literaturii" despre un volum de articole, scrise de un reputat prozator. Citatele nu conving.

Stilul este mai agitat și tonul mai polemic în secțiunea rezervată cărților de critică, cea mai întinsă, de altfel. Efortul lui G. Dimisianu este de a surprinde la un critic nota unică a stilului, modul de apropiere de opera literară. La Vladimir Streinu esențială ar fi „viziunea armonizatoare", în scrisul lui Ov. S. Crohmălniceanu „spiritul de ponderație" și organizare, la Al. Piru o urgență, nerăbdare a judecății ferme și capacitatea de a *epiciza* datele istoriei literare etc. A prinde nota dominantă era idealul criticului impresionist. Ea a rămas și idealul (mărturisit sau nu) al criticului de azi. G. Dimisianu pune, în demersul său, o gravitate și un respect pentru adevăr care merită a fi subliniate.

Că în critica lui curtenitoare și ponderată există suficiente rezerve polemice dovedesc cîteva opinii usturătoare din acest volum. „Un urmuzian în critică ?" este un pamflet bine scris. Oroarea de hipertrofia frazei (mai generală în critica lui G. Dimisianu) este exprimată printr-o inteligentă ironie critică. Chițibușarul, intolerantul C. Regman este prins cu cîteva propoziții „mustos" incongruente. Severului M. Nițescu, adversar al lui G. Călinescu și neîncrezător în critica mai tînără, i se spune de la obraz că volumul lui este o improvizație. Nejustificat de sever mi se pare G. Dimisianu cu interpretarea dată de Ov. S. Crohmălniceanu poeziei lui T. Arghezi (posibilă, verosimilă în parametrii propuși de autor) și complezent, exagerat amical în altă parte (*Simțul culturii*). Micile, fatalele injustiții ale criticii. Important este că în spatele lor este buna credință și talentul unui critic care are cultul adevărului și luptă pentru progresul adevărului în literatură : un frumos, întăritor deziderat reafirmat de G. Dimisianu la sfîrșitul *Opiniilor* sale literare. Cum putem realiza, se întreabă el, acel spirit de continuitate și „corporație spirituală", evocat de Pompiliu Constantinescu ?

„Desigur că nu prin menajări reciproce, prin renunțare la polemici, prin convenții mutuale care toate ar fi o abdicare de la însuși spiritul critic. Dar printr-un mai pronunțat sentiment al percepției întregului, în ce scrie critica, printr-o mai energică deschidere de orizont, printr-o mai limpede înțelegere a faptului că, sprijinind un scriitor talentat, o operă bună, o tendință socotită fertilă, un critic nu slujește doar pe acel scriitor, acea operă, acea tendință, dar cauza întregii literaturi contemporane, a întregii culturi naționale".

Eugen Simion

dialog cu cititorul

Cîteva întrebări

Stimate tovarășe redactor șef,

Cînd am luat cunoștință — prin 1968 — de reintrarea în circuitul culturii românești a numelui lui E. Lovinescu și al lui Maiorescu nu mi-am închipuit că la adăpostul unui meritat act reperator, își va putea face reapariția într-o haină voalată — o formă de dogmatism pe care numai recenta carte **Între Aristarc și Bietul Ioanide** avea s-o desconspire.

Nu mi-am închipuit, adică, în nici un fel că Lovinescu va deveni un simplu pretext în mîna celor care — deși ar fi trebuit să aibă măcar decența de a se abține să intre în discuții ce răscolesc un trecut dureros (pe care-l considerăm definitiv închis) — reintră cu candoare în arenă provocînd „procese", convocînd „martori" și pînă la urmă — dînd sentințe cu aerul că „fac dreptate" mai ales încercînd să găsească „vinovați" într-o singură direcție.

Nu cumva sîntem amenințați cu recidiva formelor de acum 20—30 de ani, tocmai clamînd în numele „adevărului", al „principialității" și al altor cîteva cuvinte-cheie ?

Ceea ce m-a izbit de la început, a fost tonul foarte sigur — care amintea de vremile cînd Ileana Vrancea scria la **Lupta de clasă** (din care, în carte, citează un articol din 1959). Treptat mi-am dat seama că tonul său nu era numai defensiv față de felul cum a fost primită cartea sa de **Confruntări** în critica românească din deceniile IV—VII, ci a devenit ofensiv și chiar agresiv.

Este adevărat — prin anii cînd lucra la **Lupta de clasă** nu era obișnuită să i se mai dea replica. Așa-zisul „spirit critic" era, în deprinderea sa tragerea de „concluzii" după care nimeni nu mai avea voie să vorbească.

...Cînd a trecut, însă, la „valorificarea" acestui „stagiu" de istorie literară — și judecăți asupra epocii mai noi figura ei „justițiară" a apărut din ce în ce mai clară :

— În primul rînd în felul tranșant de clasificare a criticii din perioada dec. IV—VII : lovinescieni și anti — Tertium non datur. Cu tehnica „patului lui Procust", ea avea să facă dintr-un aproape „apolitic" ca Lovinescu (ca să nu spun dintr-un teoretician al liberalismului burghez *), un precursor al marxismului. Pe ce bază ? Pe baza mărturiilor unor scriitori sau critici de cenaclu care-și întăreau, astfel, propria lor biografie !

Iar în replică — nu mai încăpeau decît „fasciști", „legionari", „huligani".

Așa se face că — pentru a mări influența școlii lui Lovinescu — l-a lăsat pe din afară — pe cine ? pe Călinescu. Este posibil ? Iată : cu metodele „obiective", „științifice" ale I.V. se putea și asta.

Și cînd i s-a atras atenția că o astfel de istorie literară reconsiderată nu poate aduce nici un progres față de epoca de tristă amintire a dogmatismului a luat din nou foarfecele (deformare profesională din epoca în care instrumentul acesta era „creator" de directive) și a început să „taie", să „croiască", să „lipească".

Așa a ieșit cartea sa ultimă.

N-aș vrea să intru într-o polemică de „gusturi", nici chiar de „atitudini".

Aș vrea, doar, să-i pun cîteva întrebări tocmai referitoare la perioada în care crede că-l „demască" pe Călinescu pentru **Renegarea familiei de spirite (Momentul 1948—1965)**.

1. La pag. 164 a ultimei cărți, I.V. afirmă grăbit că „începînd din 1953 — după o scurtă etapă în care prezența lui în publicistica literară a vremii este sporadică..." și urmează tot felul de acuzații. Dacă II.V. nu uită datele elementare ale istoriei epocii — probabil că știe ce era valabil în 1953 (și în literatură, critică, istorie).

— De ce a fost necesară acea „scurtă etapă de absență aproape totală a lui Călinescu din publicistica literară".

După o pagină — la pag. 165 și 166 sus — la fel un text de garanteză.

„În viziunea lui G. Călinescu — rechemat începînd din 1960 ca profesor onorific la catedra de istoria literaturii române a facultății de filologie din București..."

Întrebarea noastră (cam indiscretă față de imprudența autoarei) este :

— Rechemat — de unde ? De ce fusese nevoie să fie „rechemat" la vîrsta de 61 de ani (cînd cadrele universitare au avut întotdeauna, altă limită de vîrstă — ca să nu mai vorbesc de „academicieni") ?

— Și de cînd nu mai era la catedră ?

— Și de ce ?

Despre astea II. Vr. nu vorbește — în capitolul său cel mai „tare" — în care crede că-l „demască" pe Călinescu din perioada critică a deceniului 6 ? Și de aici, alte întrebări.

— Oare istoricul literar poate face abstracție de faptul că tocmai în această perioadă a avut Călinescu cele mai sfrălucitoare parabole împotriva dogmatismului agresiv ?

— Să fi uitat I.V. că atunci a apărut : „Bietul Ioanide" — pe care, totuși îl trece în titlul cărții sale — crezînd că-l „demască" (și neînțelegînd că fabula era a prezentului imediat) ?

— Să fi uitat dinsa că — ne mai fiind profesor și critic el s-a refugiat și în creația literară — pentru a nu i se mai forța mîna tocmai de „critica de direcție" (gen II.V.) ?

— Să fie chiar așa de insensibilă autoarea la titlul articolelor din **Contemporanul** în care — pentru a evita lozincăria epocii — scria despre orice temă literară autentică dar anulîndu-și personalitatea ?

Mă opresc aici cu întrebările — fiindcă ele privesc o epocă pentru care n-au dispărut nici toți „martorii", nici celelalte „dovezi" (ca să vorbesc pe limba autoarei ce se crede în anul 1978 „anchetator" sau „acuzator public" în domeniul istoriei literaturii și a culturii).

Ceea ce mi se pare bizar — însă — este faptul că autoarea atît de grijulie față de „adevăr" și „dreptate" nu se întreabă de ce trebuie să discutăm toată ziua despre „culisele" unor opere pe care nu avem curajul să le reeditățm (vezi : **Istoria literaturii a** lui Călinescu).

Dar aceasta e o altă problemă...

Virgil Mirescu
profesor
(București)

*) V. **Istoria civilizației române moderne** (ed. 1924—25).

Caricaturi de Sorin Postolache

Propuneri

Rubrici noi

Ca cititor pasionat al revistei „Luceafărul" apreciez conținutul cunoscut și pentru 1979 vă propun :

— să se înființeze o rubrică permanentă din viața cenaclurilor literare ;

— critica literară să cuprindă la memorialul marilor scriitori și poeți români ;

Aceștia să ilustreze eforturile poporului nostru în cadrul festivalului național „Cîntarea României" și a marilor evenimente pe care le întîmpinăm anul acesta.

Corneliu Coman
(Rădăuți)

Și alte amintiri

Tinem să vă felicităm pentru inițiativa dv. de a organiza amintiri și evocări despre poetul Tudor Arghezi și povestitorul Mihail Sadoveanu, dar am dori să extindeți aria acestei idei, cuprinzînd pe altora, ca de pildă „romancierul Ionel Teodoreanu" sau dramaturgul Tudor Mușatescu. Ce părere aveți ? Cu deosebită apreciere.

Dr. Magda Angelescu
Coca Ștefănescu
Viorica Iordănescu
(București)

Șansa provincialului

Menirea revistei „LUCEAFĂRUL", a știut cu toții, este aceea de a publica, în pagințe ei, în special lucrările scriitorilor tineri și de a lansa noi talente, de a le tradiuma, în fața în care numai o revistă de prestigiu a poate face, contribuind astfel la „creșterea [illegible] — moștenire veșnică a sufletului nostru. N-aș putea spune că revista „Luceafărul" a făcut întocmai, sărind, totuși, uneori și discreția, unele din numerele ei cu producțiile unor scriitori demult consacrați și intrați în conștiința noastră, diminuînd astfel spațiul de publicare.

Revista a publicat un număr important de tineri scriitori, dar neurmărindu-i întotdeauna atent și lăsîndu-i uneori la o singură apariție pe timp de un an se poate ajunge la uscăciune și la frîngerea elanului. Poetul tînăr are nevoie mereu de-o revistă. Dar e aproape o lege (și poate nu din vina celor ce conduc revista) : tinerii poeți se-mpart în două, astfel : cei cu șansă și cei provinciali. Dacă se face o micî statistică asupra poeziilor publicate la „Luceafărul" se poate constata imediat că diferența în cifre este destul de mare între primii și cei provinciali. Și spun asta pentru că noi, în literatura noastră, avem poezie, ci nu și poezie provincială. Poetul poate trăi oriunde, mai ales cînd știm că singura lui casă și țară este cuvîntul.

De multe ori revista „Luceafărul" ne-a bucurat, dezvăluindu-ne producții bune, poezie adevărată, eseuri și studii de critică de un ruiere susținut, colocvii pline de rezolvări. Redacția are datoria să contribuie din plin la cosinarea unei hărți complete a literaturii române. Deci, în revenire și „Luceafărului" această misiune) mai ales cînd toți știm ce măsură nobilă are această revistă care și-a cîștigat un prestigiu deosebit în rîndul criticilor. Am scris aceste rînduri, sperînd totuși că ele vor fi citite, că într-un fel sau altul se va ține seamă și de cele menționate de noi ca cititor al revistei și ca poet care a publicat cîndva în paginile ei, deși locuiește într-un oraș nordic al Moldovei.

Gellu Dorian
(Siret)

Literatura și școala

Vă scriu în calitatea mea de profesor de literatură română. Una din principalele noastre preocupări și obligații în calitatea pe care o avem de profesori de limba și literatura română este de a creea un interes real pentru literatură în general și pentru literatura română în special.

Literatura română ca orice literatură care se respectă și se cere respectată cuprinde o constelație de mari scriitori, mulți dintre ei intrați și în manualele școlare. Ca profesor încerc să sădesc în sufletul și în mintea elevilor respectul pentru opera și personalitatea scriitorilor reprezentativi ai literaturii noastre. Din acest punct de vedere ceea ce se întîmplă acum în presa literară referitor la al treilea volum al cine-romanului Incognito de Eugen Barbu și la reportajele din Spania ale lui Geo Bogza mi se pare de neînțeles. Doi scriitori de marcă ai zilelor noastre, impuși prin valoarea operelor lor, cuprinși amîndoi în manualul școlar, — și de ce să n-o spunem — iubiți de elevi, și nu numai de elevi, sînt acuzați de a fi folosit pagini care nu le aparțin în opera lor. Criticul N. Manolescu a publicat în „România literară" de nu știu cîta oară un articol care trimite volumul al III-lea al romanului Incognito de unde ar reieși că Eugen Barbu s-ar fi folosit de texte aparținînd unor scriitori străini. Deși capitolul prin pricina căruia ne-o face, la o lectură cît de cît atentă articolul nu este contrazis mai ales că sînt [illegible] precizările făcute de autorul Principelui în legătură cu caracterul particular de montaj-documentar al ultimelor sale romane chiar în primul volum al seriei Incognito. Scriitorul Eugen Barbu răspunzînd unei indignări a lui Geo Bogza scrie în „Săptămîna" revistă de mare tiraj că reportajele acestuia despre Spania războiului civil sînt „împrumutate" din presa străină, fără însă a aduce probe. Convingerea mea, și nu sînt singurul profesor care gîndește așa, este că astfel de acuze aduc mari deservicii nu numai autorilor în cauză ci și procesului de predare-învățare a literaturii române contemporane în toate ciclurile de învățămînt.

Întrebarea cea mai importantă este ce ne facem noi cu elevii cărora le-am vorbit elogios despre proza lui Eugen Barbu și despre reportajele de război ale lui Geo Bogza ? Punem sub semnul întrebării o carieră de prozator specializată pe cărți de valoarea Groapa. Principele. Printul de dimineață. Cartea Ohimului ? Renunțăm la ele ? La aceste întrebări cred că nu s-au gîndit semnatarii celor două intervenții, dar noi ca profesori de literatură română trebuie să ne gîndim la ele. Mi-ar place să cred că aceste acuze nu se întemeiază pe probe evidente ci că sînt efectul unor răbufniri subiective cum au mai fost și altele. În literatura română au fost acuzați de „împrumuturi" mulți scriitori, printre care Maiorescu, Coșbuc, Caragiale și nu numai ei. Dacă atunci asemenea acuze au făcut „pîlvă", astăzi nu le mai ia nimeni în serios, procurînd cel mult un zîmbet compătimitor la adresa amatorilor de scandaluri ieftine. Comentariile și revistele literare, să nu uităm, nu se adresează numai scriitorilor.

Mircea Roșoga
profesor
(București)

atelier literar
poșta redacției

N. AL. VEST : Am primit toate lucrările menționate în notiță. E greșită impresia în legătură cu preferința pentru „poante și calambururi" (nu e, în fond, decît aceeași preferință pentru calitate !... — de ce n-ar fi de preferat, la urma urmei, o glumă reușită unei poezii mai puțin reușite ?...). Parodiile nu prea sînt „în caracter", nu evocă decît prea sporadic „modelul" propus (ceva mai bune, totuși, la A.P. și I.A.). Dintre versuri (în general, cam „bătrîne" și demodate) ceva-ceva în „Decembrie", „Elegie pentru slăbiciunea orașului".

CONSTANTIN BONTEA : Nu cunoaștem motivul pentru care au fost dați uitării Vladimir Streinu și opera sa (poate că nu e decît o eclipsă trecătoare, de care nu sînt scutiți, de obicei, nici alți creatori de valoare). În ce privește părerea că unele versuri publicate prin reviste sînt mai slabe decît ale dv., putem asigura în mod categoric că vă înșelați : mai apar, e drept, prin reviste și versuri mai slabe, dar — nu există nici o îndoială — ale dv. dețin, în acest sens, o tristă supremație ! Dar cea mai urgentă problemă pentru dv. nu e de a vă compara cu ce scriu alții, ci de a învăța să vă exprimați și să scrieți corect, gramatical, românește.

D. DIAMANT : Sperăm (pentru cea din urmă oară) că veți renunța la scrisorile dv. răfuielnice (periodice, ca niște adevărate crize), de o necuviincioasă, insolentă agresivitate în căutare de „tan ispășitor". agresivitate greșit și irresponsabil adresată (pentru că nu noi sîntem pricina nenumăratelor dv. insuccese și nefericiri !). Dialogul nostru nu poate avea loc decît în condițiile unei depline amenințări reciproce [illegible] suri (care nu înregistrează, din păcate, schimbări semnificative) ni s-a părut mai bună „Și nu-i un miracol".

G. TACU-SMERDAVA : Parodia are prea multe lungimi nejustificate și multe părți nereușite, de nivel scăzut. De altfel, la același nivel se află și celelalte pagini trimise, versuri și proză.

C. IOVUȚA : Unele teme și motive sînt interesante, binevenite (mai ales în „Etica formală", „Speranțe", „Exigență", „Cerc deschis", „Sănătate morală", „Precizare", „Baraj sfidării"), dar mijloacele de realizare sînt încă sumare, modeste, prozaice.

VICTORIA AVICTORIEI : Dincolo de inegalități și șovăieli de început, pare să se audă și un început de cîntec. Să vedem ce

mai urmează (... dar nu uitați să vă semnați manuscrisele !).

D. I. BĂNULESCU : Aceleași promisiuni (oină acum, neîmplinite) și aceleași neajunsuri (în plus, niște inadmisibile „perle" : „buzele tale adînci, **străvezi**", „banca aceia **cărula** niciodată"... „**suversiv**", „**rău fatmate**", „**hălămbănind**", etc.).

V. DRUMEȘ : Din ultimul plic, „Puritate", „Convietuire".

M. N. ASTELI : Vervă retorică, paradă zgomotoasă, metaforism vehement, în culori tari, vitalism hăulitor, adesea fără acoperire, rezolvat mai de grabă în prelungite perorații circumlocutive, ocioase, fără „pigmenți" decisivi, fără „puncte pe i". Puterea pieptului e mai mare decît a glasului rezultînd un fel de poezie grandilocventă și grandomană. Care, însă, prin corectarea „nemăsurii" (în toate sensurile) prin perfecționarea și rafinarea mijloacelor de expresie, poate ajunge la rezultate mult mai bune (cîteva pagini, mai echilibrate și mai dense — „Hotărîre", „Motto" — reprezintă bune garanții pentru reușitele viitoare).

DANIEL CORBU : Cîteva pagini promițătoare, încă nepuse la punct, cu excese metaforice, nesupraveghiate îndeajuns, etc. („Aproape om", „Final", „Presimțiri"). Să vedem, în continuare.

Marian Ciucă, Silvia Ionescu, Mihu Cristea, S. Calomel, Dumitru Cojan, Toma Antonescu, E. Rosca, Florica Păunovici, Marin Gheorghe, Traian Dărăn, Mihai Bucanecu, Ion din munți, Ioan Borza, Viorica Negrescu, A. Filip, Girel Barbu, Geo Emilian Toda, Adrian Vasilescu, Alecu Jeni, Lenia John : Încercări de nivel modest.

Dan Micșa, Paul' Grădinaru, Mihai Cotuțiu, Iulian Crudu (ceva, în „Noaptea"), **Silviu L. Alex.** (mai bine, în „Introspecție" : „Antipoezie") **Florea F.ță, Ego :** Nimic nou !

MANUSCRISE NEÎNCĂLITE : „Hiroshima anului 1945". „Pribegie", „La mînăstirea Putna", etc. ; „Sinceritate", „Unor rebeli". „Primăvara", etc. ; „Viața". „Reîntoarcerea", „Noaptea sufletului meu" ; „Chemarea din cimpie" ; „Către pămînt", „Hora aceasta", etc.

Geo Dumitrescu

N. R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Spre dimineață

Ține ochii deschiși !
Vezi cum, pe mantia urlașă de mag,
stelele arămii și bălaie
se răsfață-n suave mireasme de lună plină ?
Încet, noaptea mătăsoasă picur de rouă se va face,
strop de lumină.
Apa se leagănă la mal, rumenită de alge
și miroase-a dimineață.
E abur împrejur.
Prin părul tău umed,
iarba țese cărarul netede ca unghia.
Greierii își cîntă amărăciunea cu seninătate,
dezlegînd cumpăna dintre zi și noapte
aninată de secera lunii.
Fintîna clipocește, lacomă de drumeți însetați,
domolindu-și tulburarea.
Și, ca o mină,
cerul se lasă pîn-aproape de pămînt,
așezîndu-se-ncet pe creștetul lui,
într-o aleasă binecuvîntare.

GEORGIANA ROȘCA

Cuvintele sînt

Nu, poezia n-ar putea
însemna — zic — să comparăm
la nesfîrșit lucrurile,
nu ne pune să fim arheologi
de simboluri
pentru că mai degrabă cuvintele
sînt fructele și frunzele noastre
cu care-ntemeiem primăvara
și celelalte anotimpuri...
Întrebați păsările
cuvintele sînt...

VALENTIN POPESCU

Dorință

Nînsori ! acoperiți-mi voi
urmele rătăcite
pe poteci înguste
Vînturi ! umpleți voi
golul rămas acolo
în casa părintească
după plecarea mea
în lume
Ape ! înginați voi
somnul crud al copiilor
rătăciți printre cîntece
Fîntîni ! adăpați voi
pe toți poeții însetați de
Dreptate !...

IOAN VASIU

Pseudo-psalm

Te-am visat, Doamne, îmbrăcat în kaki
cînd te rugam de o pace mai lungă.
Tu, înțelegător, îmi zîmbeai,
îmi zîmbeai, așa, să-mi ajungă.

Adevărul-călare, adevărul-pe-jos,
dăruie-l, Doamne, pe cel mai frumos.

Și glasul meu lesne noaptea din clonț
simplu, curat, ideal, ca un glonț.

DAN ȘTEFAN MERA

Desene de Aurelia Morărescu

Obsesia rătăcitoare

Iată, vin tot mai aproape de voi
din nevoia egoistă de a fi.

Ninge grozav
peste casele noastre dreptunghiulare,
am ieșit în stradă și-am strigat :
priviți cum ninge, obsesiilor,
ca-n visele mele de ziuă și noapte,
de parcă Dumnezeu întîia oară
ar plînge acum cu lacrimi adevărate !

A poet, au spus ele,
și m-au alungat cu pietre diafane
în lume, unde toate drumurile sînt lungi.

FRANCISKO KOCSIS

Hîrtie

Această foaie
Din foi de copac
Se numește hîrtie.
De la ea pleacă tot,
Totul de la ea vine.
Hîrtia decide,
Hîrtia ucide,
Hîrtia suportă,
Tot dînsa transportă.
Războaie stingace,
Tratate de pace,
Decizii,
Demisii,
Chiar banuri de magazie
Se fac pe această foaie
Numită, hîrtie.
Hîrtia-i vioara cu strune
Ori scaunul ce ne supune :
O simplă hîrtie,
Să-i zicem atît,
Poate distruge
Cosmosul primar.
...Hîrtie, hîrtie
Din arce de jug !
...Hîrtie, hîrtie
Din foi de coșciug !

GEORGE STANCA

Poezie de zăpadă

Ah, schiorii sărutîndu-se-n zbor printre
salturi
Ah, schiorii prăvălindu-se-n galopuri
se scaldă-n zăpadă ;
tunse, ele se pierd printre pîrtii
ca ace de gheață înfipte în inimi
ei, cu bărbi înnodate-n promoroacă —
ierburi albe alunecînd pe lumină
Ah, schiorii balansînd pe valuri de frig
cum zurgălăii ceților blînde
Cald, frig, fosnet — zi clinchet — noapte
Ah, schiorii, fericiți suntem noi
călare pe dîngătul clopotelor de gheață
explodînd în molecule, în zbor,
în văzul soarelui.

PETRE CERNAT

Print de clorofilă

este sternul
ce-mi susține mare parte
din sistemul meu filozofic

diletant al științelor pure
niciodată n-alung
promisiunea iubirii

pe orice poiște
rămîn un print de clorofilă
care înalță imnuri

oamenilor și ploii.

AUREL DUMITRAȘCU

Ismail și Turnavitu
— dialog urmuzian —

II

A — Înțeleg că, făcînd din marele critic o preocupare de familie, Ismail și Turnavitu îl răpesc, implicit, dimensiunile ample ale prezenței sale în cultura română. „Summum jus summa injuria". Totuși, mai discută și alte chestiuni, după și pe lîngă Lovinescu.

B — Ai rezon. Aplaudă cu zgomot, dau note unor scriitori din țară care, datorită climatului creat și acceptat de noi, sînt angajați în lupta pentru adevăr, exprimîndu-l cu sinceritate și spirit responsabil. Ei bine, din acest adevăr cuplul ia ceea ce serveste scopurilor denigratoare în slujba cărora asudă din greu și prezintă lucrurile cam la modul următor : „Vedeți ce s-a petrecut sau ce se petrece în România ?" Că și cînd nu noi înșine, cu bunăvoința și curajul celor stăpîni la ei acasă ci solzoșenia lor, cu mentalitatea-le ancilară, ar fi scris aceste lucruri... Mentalitate de muscă la arat. Hazul merge atît de departe încît un scriitor de-al nostru, sistematic negat de microfonul cu pricina pînă acum, a început să fie luat în seamă pentru că ar fi arătat suferința țăranului român în socialism. Iată deci o consecvență... să-i spunem estetică, demnă de toată stima. Jos pălăria !

A — Pun și eu o întrebare, ca omu : în Occident îi ia cineva în seamă ? Au intrat în istoriile literare ? Figurează în bibliografiile de referință din occident, acolo unde trebăluiesc într-un război... i-am zis „de 30 de ani" ?

B — Ai să rămîi încurcat și de data asta. M-a preocupat și pe mine chestiunea. Voiam să văd și eu ce-am dat, nu-i așa, Europei ? S-avem și noi falimți noștri. Căci e de-colo să stai pustie de vreme în capitala culturală a omenirii, cu Biblioteca Națională la scară ? Marele critic Unteru, marea eseistă cutare, perechea secolului, Adam și Eva, monșerul și măsera (pardon de franceza mea), Iosif și Maria, Leonida și Efimița, Ismail și... (pardon !),

A — Ei ?

B — Ei bine, monșerule, m-a cuprins o tristețe, vorba lui Topîrceanu, iremediabilă. Să nu știe nimeni nimic de ei ? (mă refer la franțuzii bătșinași) Să nu fi auzit, măcar, de celebrul cuplu ? M-am simțit pur și simplu umilit de Occidentul ingrat și fără simțul valorilor estetice. Niște ignoranți.

A — Unele lucruri le-am mai deslușit. Unul însă nu-l pricep deloc. Pe cine servește (adică la cine este slugă) cuplul și postul la care lucrează ?

B — Nu înțeleg întrebarea.

A — Tonul lumii care-i găzduiește, atitudinea față de noi, de succesele ori greutățile noastre, care sînt în mare măsură ale tuturor popoarelor, îmi pare altfel. N-aș spune că-i totdeauna un ton neapărat cordial sau comprehensiv, dar că e, de multe ori, realist, lucid, față de o țară care s-a dovedit în ultimii ani, militantă de frunte pentru pace și o lume mai bună, asta cu siguranță. Și atunci Ismail, Turnavitu și ai lor din ce emisferă fac parte ? Cu ce unde se întîlnesc ? Pentru cine combat ? Îmi par aproape intrați în ilegalitate. Au rămas, vorba lui Sorescu, singuri printre lucizi.

B — Ai dreptate. Ismail și Turnavitu la Paris, la München... Dar, crede-mă, sincer, nu-ți pot răspunde. E o întrebare incuietoare.

A — O simplă chestiune. Tot nu m-ai lămurit de ce le-ai zis „săracii", tonul mi s-a părut fără umbră de maliție. Vrei să-i transformi în „sfinta familie" ?

B — Monșerule, fii mizericordios, aibi pietate, vorba aceluiași Nenea Iancu. Condiția existenței lor e calomnia.

A — Altfel nu pot trăi ? Cinstit adică.

B — Cum ? Lăudînd socialismul ? Păi atunci cu ce-ar trăi ? E și calomnia o meserie. Și probabil rentabilă, după zelul dovedit de slujbașii ei. Altfel ar lăsa microfonul și ar pune mîna pe furtunul de la garaj al bravului Benedict Corlaciu. Dar cuplul are mîinile fine... nemuncite, nu-i omoară condeiul. Gura e mai altfel...

A — Am înțeles de ce-i compătimești. Și totuși...

B — Și încă ceva. Vai de ei ! Neputînd să se întoarcă între ai lor după ce s-au compromis fără reparații, ne vine greu să credem că au fost asimilați de lumea de a cărei ospitalitate au beneficiat și au abuzat. Cunosc specia din anii pe care i-am petrecut în Occident. Cînd reprezinți o țară ești stimat, tratat pe plan egalitar. Dar ei pe cine reprezintă ? Penibila lor persoană ?

A — Și ce garanții morale prezintă ?

B — Apropo. Nu uit vorbele unui francez cu care, discutînd despre asemenea specimene, răspunzînd la întrebarea mea dacă are prieteni între emigranții români, (căci m-așteptam să-mi dea nume, să discutăm despre ei) mi-a tăiat orice elan : „Cine-și trădează țara, poate oricînd să-și trădeze prietenul".

A — Mă tot sîcîie, totuși, o chestiune : oameni la 60 de ani, ambițioși, la Paris, să nu lase și ei o urmă prin cultură. Căci de-acum încolo, vorbea ceea, îi așteaptă pensia. Și altele.

B — Înțeleg că au devenit buni în grad. Ca moș Teacă.

A — Moș Teacă în literatură. Dar ăsta-i alt subiect și nu vrem să anticipăm.

Pentru conf.
Pompiliu Marcea

Mult iscusita vremii slovă

Urmare din pag. 1

nări Naționale din Alba Iulia, tipărit pe foi volante și distribuit în mii de exemplare".

Dintre poetele puțin cunoscute ale Transilvaniei, Elena din Ardeal (Elena Simion, 1880—1925), a dat la cald cîteva inspirații patriotice, din care cea mai reușită este poezia **Pe-a noastre căi...**

George Coșbuc s-a stins din viață cu puține luni înainte de a-și vedea visul împlinit, dar stă alături de Octavian Goga pe primul plan al marii poezii patriotice, **lege artis**, cum spunea Caragiale, alt mare vizionar al unirii tuturor românilor.

Ciracul acestuia și autorul tezei de doctorat despre opera lui, Horia Petra Petrescu (1884—1962) ar fi scris la Praga, în noiembrie 1918, **Imnul Dreptății**, anticipînd cu cîteva zile actul Unirii.

Menționabil este și Valeriu Bora (1890—1976), care a dat la 15/28 noiembrie 1918, ziarului **Libertatea** din Orăștie, îndemnul **La Alba Iulia !**

De la Roma, 1918, își data Aron Cotruș poemul **România**, în care se afirma poet național și social, pe linia lui Goga :

„Mi-e trupul de iobag transilvănean. / O, țara mea ! / Mi-e trupul de iobag transilvănean, / Dar sufletul mi-e suflet românesc — / Bizar, duios și liber. / Neogoit, puternic, românesc...".

Chiar în ziua de 1 decembrie apărea în ziarul **Unirea** de la Blaj, nr. 15—16 **Odă** (la praznicul unirii tuturor românilor) de Ovidiu Hulea (1892—1952). Ultimul cîntăreț sincronic al Unirii tuturor românilor a fost Ioan Berghia (1898— ?). Cel din urmă, din volum, este regretatul meu prieten Gherghinescu Vania (1900—1971), care a comemorat în versuri libere ziua de 1 decembrie 1918, după o jumătate de secol de la Unire.

În cuprinzătoarea prefață, semnată de George Tofan, aflăm printre altele, că în **Familia** de la 12/24 iunie 1877 a apărut **Marșul anului 1877** de George Bengescu (probabil viitorul academician, autor al marei bibliografii a operelor lui Voltaire și al primei **Bibliographie franco-roumaine**) și că, pus pe muzică, a fost cîntat „în toate colțurile țării în timpul războiului pentru neatîrnare". Poezia, „cu ecou pînă în zilele noastre" mi-e necunoscută și lipsește din antologie. La o nouă ediție, ar fi nimerit să figureze !

România

Urmare din pag. 1

(Vlahia Mare, Vlahia Mică, Vlahia de Sus, Blaquie, în sudul Dunării, Terra sau Silva Blacorum, Codrul Vlăsiei, Wallachenland, Valahia Mică etc. în nordul Dunării).

Produs al fragmentării romanității orientale în vremea migrațiilor, aceste Vlahii — pe lîngă care au existat desigur și altele neatestate documentar — sînt semnalate între secolele XI și XIV la date diferite, în funcție de evenimentele și procesele care le-au adus în reflectorul istoriei. Varietatea datelor la care își fac apariția ca și a denumirilor care le desemnează nu modifică însă întru nimic caracterul lor esențial comun, cel de „Romanii autonome", adică unități teritorial-politice în care își desfășurau existența membrele disparate ale romanității orientale, românii. E ceea ce Nicolae Iorga a numit, în cadrul uneia din interpretările sale cele mai profunde și fecunde în domeniul istoriei evului mediu timpuriu, **Romaniile populare** ; cu precizarea necesară, socotim, că în înțelegerea acestor **Romanii** accentul trebuie pus nu asupra discutabilului lor caracter popular, ci asupra **autonomiei** lor.

Rămîne deschisă problema denumirii acestor țări, a căror romanitate e neîndoielnic inscrisă în numele lor, dar atestată doar în veșmînt străin — slav, german, grec — sau în latina medievală, care a preluat-o prin acest intermediar. A fost, așadar, folosit termenul de Romania sau un derivat al său pentru a desemna aceste țări ? Există analogie între echivalențele **roman, român = vlah, valah** și **Romania = Vlahia, Valahia ?** Cu alte cuvinte, se confirmă conștiința romanității la autohtoni și prin numele de țară, după cum e dovedită și prin numele de popor sau prin afirmarea latinității limbii ? Sau dimpotrivă, a fost dat numele acestor țări de străini pe baza cunoașterii etniei locuitorilor lor ?

Prima ipoteză, derivarea termenului de Vlahia din Romania s-ar impune cu forța unui adevăr elementar dacă lipsa unei atestări documentare a numelui de Romania, măcar în cazul uneia dintre aceste Vlahii, nu ar furniza un argument puternic, fie el și negativ, celei de a doua ipoteze. Singurul caz care ar putea fi invocat în favoarea existenței originare a termenului de Romania ca denumire pentru Romaniile răsăritene, cel al **Țării Românești**, e recuzabil pe temeiul că nu ar fi decît traducerea tîrzie, din vremea adoptării limbii române în cancelarie, a terminologiei din actele slave. Dar un izvor de curînd ieșit la iveală aduce la suprafață, din tezaurul de cuvinte latine pierdute în limba română de-a lungul secolelor, termenul însuși de **Romania**, într-una din variantele sale, ca denumire evident autonomă față de **Valahia** sau **Țara valahă**. Un iezuit ungur, care și-a desfășurat activitatea pe meleagurile noastre în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, pe nume Ștefan Szántó, ne oferă prima înregistrare cunoscută pînă acum, după știința noastră, a acestui termen. Într-un memoriu înaintat curiei papale în care preconiza înființarea la Roma a unui colegiu nu numai pentru națiunea ungară, dar și pentru popoarele țărilor care se aflaseră în trecut în legături cu regatul ungar acum dispărut, Ștefan Szántó arată că punerea în aplicare cît mai grabnică a acestei inițiative e solicitată de toate aceste țări pe care le înșiră : „...rogat universa Ungaria, obtestatur nobilissima Transylvania, orat Dalmatia, **obsecrat Romaniolla sive Valachia inferior...**" (s.n.) Mai explicit e autorul în al doilea exemplar al textului său, în care, în dreptul cuvintelor Valachia inferior, se simte îndatorat să adauge o explicație : **„Valachia inferior, quae Romandiola et Romaniola dicitur** (s.n.), est provincia annexa Transylvaniae, quae olim Dacia dicebatur. Incolae eius loquntur [illegible] **sed corrupte** ; ita **tamen ut possint** a veris **italis intelligi**"[3]. Memoriul lui Ștefan Szántó aduce așadar atestarea incontestabilă a termenului de **Romania**, într-una din variantele sale, aplicat uneia din multiplele Valahii mai sus enumerate, anume Țara Românească. Între această denumire și afirmarea romanității limbii române legătura se stabilește spontan în scrierea amintită, chiar **dacă nu e explicit formulată**.

Așadar, în cazul uneia din Romaniile—Vlahii medievale, a apărut dovada sigură a folosirii termenului de **Romania** într-unul din derivatele sale, aflat în afara oricărui raport de dependență față de echivalentele străine ale noțiunii. Această Romanie — Țara Românească — e tocmai cea care a păstrat definitiv în denumirea ei realitatea etnică din care s-a născut populația românică. Faptul însă nu e rezultatul unei întîmplări.

Țara Românească a fost cea dintîi formație politică a romanității nord-dunărene care și-a cîștigat prin luptă independența, ridicîndu-se la forme superioare de viață statală și care, în temeiul acestei întîietăți de putere și prestigiu, a manifestat vocația de centru unificator al spațiului locuit de români, de o parte și de alta a Carpaților. Această vocație s-a manifestat, firește embrionar și în forme specific medievale, atît în direcția Transilvaniei cît și a Moldovei.

Cînd „țările" românești dinăuntrul arcului carpatic au fost anihilate de expansiunea Ungariei arpadiene și angevine și integrate în sistemul ei administrativ, cînd românii transilvăneni au rămas fără organizații statale proprii și fără o ierarhie bisericească superioară, care în evul mediu putea constitui un substitut de stat, Țara Românească și-a asumat protecția vieții spirituale românești din aceste părți. O legătură puternică s-a stabilit astfel între românii de o parte și cealaltă a Carpaților, sub autoritatea protectoare, a Țării Românești.

În raport cu Moldova, afirmarea de intîietate a Țării Românești s-a manifestat în cadrul complex creat pe de o parte de unitatea de origine a poporului celor două țări, afirmată răspicat de izvoarele vremii — „care neam (românii) e împărțit astăzi în două părți" scrie un contemporan despre cele **două țări românești** [1] — iar pe de alta parte de pluralismul statal în cadrul aceleiași națiuni, fenomen cvasi-general în Europa medievală. Unitatea de origine s-a exprimat prin identitatea numelui — Valahia — sub care sînt desemnate cele **două țări** în izvoarele străine ; raportul ierarhic între ele s-a manifestat prin calificativele aduse celor două Valahii : Valahia Mare, pentru Țara Românească, Valahia Mică, pentru Moldova, noțiunile de **mare** și **mic** exprimînd un raport de putere și întîietate. Dealtminteri, după vagi veleități inițiale, Moldova a renunțat în cele din urmă la denumirea de Valahia în titulatura oficială a domnilor și s-a fixat asupra denumirii preluate de la nucleul ei unificator.

Numele vechilor Românii a fost păstrat pînă la capăt de Țara Românească dintre Carpați și Dunăre, cea care a creat cel dintîi stat românesc independent și și-a asigurat o intîietate de prestigiu și putere. Acest nume conservat cu tenacitate exprima un întreg program : **„Țara** Românească a avut odinioară un sens pe care foarte mulți l-au uitat și unii nu l-au înțeles niciodată ; ea însemna tot pămîntul locuit **etnograficește** de români"[2]. Cînd programul implicit în această denumire s-a realizat cîteva secole mai tîrziu, realitatea statală căreia i-a dat naștere a luat în chip firesc numele vechilor Românii pe care le-a continuat și însumat.

[1] **Călători străini despre țările române, vol. I,** ed. M. Holban, București, 1968, p. 39.

[2] A. Bonfini, **Rerum ungaricarum decades,** Basilcae, 1568, p. 543.

[3] Miron Costin, **Opere,** ed. P.P. Panaitescu, București, 1958, p. 268.

[4] Lucrările de bază asupra acestei chestiuni și în general asupra temei discutate în articolul de față sînt : N. Iorga, **La „Romania" danubienne et les barbares au VIe siècle,** în „Revue belge de philologie et d'histoire", III, 1924, p. 35—50 ; E. Stănescu, **Unitatea teritoriului românesc în lumina mențiunilor externe. „Valahia" și sensurile ei,** în „Studii. Revistă de Istorie", 21, 1968, 6, p. 1 105—1 123 ; A. Armbruster, **Sinn und Bedeutung des Begriffs „România" im rumänischen Mittelalter** în **Dacо-romania,** I, 1973, p. 124—131 ; V. Arvinte, **Le nom ethnique român et la creation du nom de l'état national România,** în „Revue Roumaine d'Histoire", XVI, 1973, 3, p. 439—454.

[5] **Monumenta Antiquae Hungariae,** ed. L. Lukács, S.J., I, 1550—1579, Roma, 1969, p. 755.

[6] Filippo Buonaccorsi Callimachus, **Ad Innocentium VIII de bello Turcis inferendo oratio,** Varsovia, 1964, p. 50.

[7] N. Iorga, **Români și slavi, Români și unguri,** București, 1922, p. 9.

Un an de proză (II)

Urmare din pag. 1

elementele de legătură dintre cei trei scriitori. La acestea se adaugă, ca trăsături stilistice comune, **calofilia, virtuozitatea tehnică, ironia** și **umorul. Nesfîrșitele primejdii,** romanul lui Mircea Horia Simionescu, le unește pe toate într-o compoziție remarcabilă, în aparență eterogenă, datorită puzderiei de întîmplări și personaje dispuse pe o mare întindere temporală, în esență omogenă ca pledoarie neostentativă (dar implicată în fiecare detaliu al acestei construcții barocel pentru conservarea demnității umane, asaltată de „nesfîrșitele primejdii" ale existenței. Roman în roman, după tehnica gidiană, jurnal al romanului, după exemple ilustre sau mai puțin, dar oricum la modă, roman satiric, de sugestie swiftiană, badinerie și causerie jovială pe teme minore sau grave, roman total în intenție, **Nesfîrșitele primejdii** este expresia unei imaginații debordante, greu și, dealtfel, inutil de prins într-o formulă critică. O minuțioasă analiză naratologică ar găsi aici un subiect „gras" și ar aduce, fără îndoială, probe concrete pentru a dovedi ceea ce, altfel, se vede cu ochiul liber : ingeniozitatea netemperată și verva ironică. Caleidoscop existențial, cu imagini în care interferează subtil realul, imaginarul și visul, romanul lui Mircea Horia Simionescu rămîne, în cele din urmă, o colecție strălucitoare de fenomene dincolo de care, doar uneori, se zăresc esențele.

Profesor la Petriș (1951—1952), Prundul Birgăului (1952—1954) — notează Marian Popa în articolul dedicat lui Radu Petrescu din **Dicționarul de literatură română contemporană.** Această perioadă, consemnată lapidar în cinci cuvinte și patru cifre este detaliată în cele aproape 400 de pagini din jurnalul lui Radu Petrescu, intitulat **Ocheanul intors.** „Fără o bună doză de monotonie — afirmă și avertizează cu dreptate Radu Petrescu — jurnalul se transformă în ziaristică de senzație. Monotonia este doar aparentă, un timpan foarte fin distinge nuantele, ochiul mult exersat vede schimbările de culoare. Materia se întroșă și se subtiază și măcerea cititorului constă în urmărirea acestor fine succesiuni. Este făcut, ca și versul, pentru lectură tăcută, în singurătate". Conform acestui crez se derulează însemnările scriitorului, pe atunci în „anii de ucenicie". Ore la școala din sat, ședințe interminabile, cursuri de alfabetizare, recensăminț, drumuri la Bistrița și Dipșa pentru a-și întîlni iubita, scurte momente de respiro în București, petrecute cu prietenii sau în admirație picturilor lui Pallady și a icoanelor pe sticlă, dar, în orice moment liber, în situații dintre cele mai incomode, lecturi solide și lucru la viitoarele cărți. Este o perioadă de acumulări masive ale cărei roade se vor vădea mai tîrziu. Scriitorul admiră compoziția perfectă a Iliadei, polemizează cu Voltaire în problema Cornelle, se extaziază în fața compozițiilor literare ale copiilor, își imaginează cum ar fi terminat în locul lui Stendhal **Le Rouge et le Noir,** traduce din Sallustius, reflectează asupra literaturii și a condiției de scriitor român, descrie, cu rafinament pictural, magnificul peisaj ce-l înconjoară, ca o sfere de suflet, visează la o carte ca „o construcție fragilă, cu maximă transparență, fără nici o filosofie, fără solemnități, o glorie a serului ușor". Într-un cuvînt, trăiește cu intensitate doar în sferele artei, atunci cînd o durere de dinți rebelă sau o indigestie nu-l coboară violent în fiziologie. **Ocheanul intors** este cartea unui spirit cultivat, reflexiv, profund și de aceea se citește cu plăcere și profit intelectual. Curioasă pare, la o privire superficială, lipsa trimiterilor la contextul social. Ne aflăm doar în „obsedantul deceniu" care a generat atunci și acum o întreagă literatură ! Radu Petrescu refuză factologia și inventarul **evenimentelor** epocii, preferînd sugestia. O frîntură de frază, cîteva expresii notate în cursul unei ședințe ne lasă să bănuim ceva din tensiunile timpului.

În acest sens, asemănător, deși cu accente mai directe, procedează Costache Olăreanu într-o [illegible] memorabilă din romanul **Fantânile** [illegible] **raiele**, secvență ce dă seama asupra stării de spirit a perioadei amintite : „...deci strecurîndu-mă ne lîngă marile geamuri, văd în piață mai mulți oameni decît de obicei (...) Observînd și un cordon de ordine mi-am închipuit că trebuie să fie cu totul altceva. Mi-am amintit de îndată că vizavi de pe buletinul de [illegible] mult, de mai bine de jumătate de an. Direcția mersului meu era înspre cordonul acela ca a unui peste spre o plasă. Picioarele îmi tremurau, mai ales cel stîng, și fără să-mi dau seama, de parcă aș fi fost o păpușă manevrată de sfori, am început să șchiopătez, mai întîi ușor, pe urmă din ce în ce mai accentuat (...) Am traversat șchiopătînd toată piața, luați seama, toată piața și chiar cînd am fost pe C.A. Rosetti am continuat să merg legănat crezînd, pesemne, că cineva m-ar fi putut urmări (...) Am intrat pe Maria Rosetti șchiopătînd în continuare și poate așa mai fi mers așa, la infinit (...) Ce mă determinase pe mine să șchiopăt atunci ?" Cartea lui Olăreanu pornește de la pretextul alcătuirii unei sumare și formale autobiografii, necesară pentru transferul de la o instituție la alta. Dar viața unui om ar fi „turtită", trunchiată în cele cîteva pagini. Și atunci, de ce nu ! — o autobiografie pe 200 de pagini ! Ceea ce urmează constituie monologul și apoi dialogul imaginar, deconspirat ca atare la sfîrșitul cărții, scris cu ironie și cuceritor umor, care re-face uneori în versiuni voit contradictorii, episoade din copilărie, adolescență și tinerețea naratorului. Scriitorul se dovedește un povestitor de talent, arguțios și malițios, atît în variantă originală cît și atunci cînd pastișează formula balzaciană, dialogul caragialesc sau cînd imprumută din **Le diable boiteux** procedeul caselor fără acoperișuri. Totul pe spații mici, în schițe lucrate cu finețe, fără „suflu" de romancier. De aici și absența unei construcții propriu-zis romanești, înlocuită de principiul propozițiilor copulative, în care rolul conjuncției îl joacă întrebarea naratorului : „Mai suportați să ascultați una ?"

SPORT Ninge, ninge, ninge...

A nins. Perdele de zăpadă, fulgi de borangic, brazi înălbiți... etc. etc. Toată recuzita iernii în decorul cărții, sîntem informați, alături de iepuri, lupi, cerbi și veverițe, aleargă și se cațără fotbaliștii noștri. „Ne refacem forțele... alergăm pînă la epuizare... jucătorii participă cu entuziasm... sîn'em botărîți să jucăm mai bine în retur... fotbalul este un joc colectiv..." Iată declarațiile ce se rostogolesc de la munte, marea și valanșă verbală care vrea să ne înghioate temerile și susnicunile. Pentru că, una peste alta, cine mai crede că nu se stă bine, chiar foarte bine, la Poiana Brașov cu cronometrul în mînă și fluierul în gură ? Cine mai crede în refacerea „forțelor" după un sezon în care n-am prea văzut unde au fost ele întrebuințate ? Cine, dacă nu cei mai interesați să ne arunce acum și praf de zăpadă în ochi ? Iată, jucătorii au fost reuniți cu multă lună înaintea unor partide internaționale. Această pregătire în stil brazilian care nu ma[illegible] e o noutate la noi s-a mai făcut, iar rezultatele nu au stîrnit decît ilaritate. Jucătorii, rupți de club, n-au jucat mai bine nici la națională, nici la ei la echipe. Cei care au făcut pregătirea în cadrul loturilor au fost înlocuiți în partide de cei care... au făcut pregătire la cluburi, pe criteriul formei de moment. Și invers, cum ar spune Caragiale, al cărui bust ar trebui să-l înșeuească peste toi pe Șt. Covaci, acest mare iubitor al hazardului.

Paralel, apar toi felul de clasamente pe posturi, considerații docte asupra jocului ca atare („fotbalul este un joc colectiv", „toți înainte, toți înapoi" etc), reflecții în doi peri pe margines fotbalului românesc, propuneri și măsuri de alcătuire a unor noi reprezentative (A, olimpică și de tineret) care să facă față cu succes viitorului sezon internațional. Este descoperit în sfîrșit, de către tehnicienii noștri jocul cu libero (? !), sînt readuși în lot, infotoliți în angajamente, Dinu, Dumitru și Balaci ; primii doi fotbaliști ai anului 1978, Coman și Dobrin sînt trecuți în lotul olimpic (lotul „speranțelor") condus de un nou antrenor, Halagian. Materanu merla tîncretul, Dumitru, Mateianu, Mateianu merla tîncretul, Dumitru, Mateianu merla tîncretul, Dumitru, Mateianu merla tîncretul, Dumitru

m a p a m o n d

Alexandru Ioan Cuza în conștiința Europei

120 de ani de la Unirea Principatelor

Sînt cunoscute împrejurările care au premers Unirii Principatelor. Numeroase lucrări cu au apărut, diferite atît vechi și noi interpretări, au stabilit cadrul general în care s-a desfășurat lupta națională a românilor, ca și intervenția majoră ce conducea această luptă. Puterosa mișcare de masă, efect al participării intelectual, popor a dat naștere [illegible] și veritabile manifestări de patriotism [illegible] și în [illegible] și politice ale continentului, ca și opinia publică, au urmărit cu atenție chestiunea românească din momentul în care aceasta, mai ales după 1848, a devenit un element de care depindea în oarecare măsură rezolvarea conflictului european. Vorbește momentul ca cultura română însăși să contribuie la acest proces, în sensul aspirațiilor sale, și această avea să se întîmple prin soluția dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza.

Încă înainte ca acest eveniment să se realizeze, remontul tînăr politic italian Cavour sesiza că Unirea celor două Principate reprezintă „singurul mijloc de a satisface dorințele legitime ale românilor", și declara în Parlament că ține să „vă facă tot ce-i stă în putință, pentru ca aspirațiile lor legitime să fie realizate în acord cu principiul progresist al nationalităților". Conștientă încă de la mijlocul anului 1858 — că Unirea Principatelor reprezintă soluția optimă, reprezentanții diferitelor puteri ce aveau la Constantinopol, Țarigrad, reprezentanții Angliei la Poartă, sublinia hotărîrea unora din inamicii unirii, Austria, de a nu permite formarea unui nou Piemont la hotarele sale. „Ana care pornește turbulentă a poporului din Lombardia și Veneția năzuiește să se unească cu Sardinia, pare el, transformîndu-și inspirația, spiritul, din spirit de răzvă și de rebeliune, virtual anarhic în aparat ideal, nu vor întîrzia să fie insuflate [illegible] spre noul stat". Că Austria și Turcia nu doreau realizarea Unirii, nu există nici o îndoială. Prima a luptat imediat că, odată unite, Principatele vor deveni punctul principal de atracție al românilor aflați încă sub [illegible]. Cea de a doua s-a opus cu înverșunare pentru că a recunoscut atît pericolul realizării de către un popor dornic de a-și elibera o influență și să la o poziție a independență. Chiar Unirea a deranjat pe [illegible] baronul Nothomb, ministrul Belgiei la Berlin, care trebuia în acest sens: „Dubla alegere efectuată cu Unirea Principatelor, ar Unirea reprezintă independența lor; aceasta este ordinea dinlăuntrul Constantinopol și Viena".

Cercurile conducătoare diplomatice a venit mai puțin în limbă importanța istorică a acestui act de voință al românilor, afirmat în 5-6/24 ianuarie 1859, alegerea ca stăpîn domn al Principatelor a lui Al. I. Cuza. Berlinul, oficial general al Prusiei la București, semnala că acest „simplu manifest al dorinței naționale", în numele pe care l-a trimis ministrului său de referință: „Alegerea lui Al. Cuza a fost o manifestare cu totul națională. Adesea, o vor să o prezinte ca demonstrație, ca armată mercenară divizelor armate". În Moldova, pentru dublarea aleriei de consulul Victor Place, alegerea care a fost „fără scrupul, fără violență, fără corupție", reprezenta „voința unanimă a tuturor locuitorilor și libertăților cărora se-a ridicat tronul". Dar generală alegerea a semnificat doar un prim pas spre realizarea statului național, pentru unii. Încă pe care se va grăbi la Constantinopol, unde românii „numai în Principate privesc... ca deal și-a [illegible] inființării de agenții diplomatice cu intenția de a purta pe cont propriu relații în afară, au căutat în desumărate ocazii să limiteze suzeranitatea otomană făcînd o politică independentă, și să anuleze jurisdicția consulară prin respingerea oricăror încercări ale consulilor de a se amesteca în treburile interne ale țării. În felul acesta, a fost pregătit 9 mai 1877, el fiind o urmare logică a lui 24 ianuarie 1859.

Interesul de care s-au bucurat Cuza și politica sa — pentru ca, după cum știe de bine scria istoricul român A.D. Xenopol, „Unirea este cu neputință de înțeles fără Vodă Cuza" este demonstrat de bogăția de date existente în arhivele și bibliotecile străine. Merită atenție îndeosebi acele rapoarte diplomatice care analizează epoca lui Cuza într-o perspectivă mai largă. Diplomatul rus Lobanov, de exemplu, consideră dubla alegere ajunge la concluzia, firească, de altfel, că odată înfăptuită Unirea, unioniștii vor cere un prinț străin, acest lucru reprezenta, de fapt, independența completă, deoarece nici un membru al unei case domnitoare europene n-ar fi acceptat suzeranitatea Porții. Cuza a știut exact în momentul cînd națiunea l-a încredințat mandatul, că trecut îi este acordat temporar și numai pentru a înfăptui idealurile poporului. Este atestă o nouă dovadă a patriotismului profund al domnitorului.

În egală măsură alegerea în sine ca și persoana domnitorului au reținut atenția diplomaților atît pentru imediatele și consecințele politice cît și pentru cunoștințele de care românii au dat dovadă. Beclard, consulul francez de care am amintit, face o descriere amplă a calităților firești și morale ale domnitorului, afirmînd că Al. Cuza „omul nou, pe care îl solicita noua situație, a rămas ceea ce a fost și înainte, un om simplu, plin de dragoste pentru țară și care nu s-a pierdut europeni progresiști, însă devotat principiilor ordinei, este hotărît să pună în practică ideile de reformă și progres". J. Fournay, reprezentantul Belgiei la București, lăudînd dezinteresul material, tactul politic și modestia lui Cuza „un om cum nu mai există altul în Principate", evidențiază dorința domnitorului de a-și vedea țara independentă. Nimic nu scapă atenției diplomaților, începînd cu locul pe care problema românească îl ocupă în cadrul problemei orientale și continuînd cu atitudinea pe care țările lor trebuie să o aibă față de Principate, atmosfera politică ce există în țările române, alegerea lui Cuza, reformele, personalitatea domnitorului, calitățile sale în vederea obținerii independenței. Referindu-se la acest din urmă aspect, merită a menționa că încă din 1863 diplomatul austriac Gödel atrăgea atenția guvernului său asupra „dificultăților avenitoare" ale domnitorului român, care va-a reunit la țesutul de unire, tinzînd la planul de a obține independența completă a Principatelor „prin orice mijloace". La 5/17 Iulie, consulul francez la București, remarca că Al. Cuza „și-a atins speranța de a obține mai mult și de a stringe, încetul cu încetul la independența completă".

Interesul arătat de către oamenii politici și cancelariile diplomatice lui Cuza și inovării pe-ntregul continent, atît și prin acele numeroase informații documentate ce privesc pe care l-a avut în exterior internațional al vremii constituirea statului național român și măsura în care românii au putut să-și impună punctul de vedere în fața Europei sfîșiată de rivalități antagonice de o-și înfăptui unitatea și independența.

D. Ivănescu

REVISTA STRĂINĂ

● **REDACTATUL ACTOR VASILE BUKOV** a fost un actor foarte popular în [illegible] [illegible] „Cuvînt moldovenesc", „Școala [illegible] [illegible] [illegible]